

GUIA DIDÀCTICA

NOU EL·LIPSI

Valencià. Llengua i Literatura.
Introducció al comentari de text

www.ecir.com

 ECIR
EDITORIAL

VALENCIÀ. LLENGUA I LITERATURA.
INTRODUCCIÓ AL COMENTARI DE TEXT

PRIMER CURS DE BATXILLERAT

PROGRAMACIÓ

1. INTRODUCCIÓ

El batxillerat és una etapa postobligatòria de l'educació secundària. És l'etapa voluntària. Aquesta etapa té com a finalitat proporcionar als alumnes formació, maduresa intel·lectual i humana, així com els coneixements i les habilitats que els permeten desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i competència.

La formació lingüística i literària en el Batxillerat, d'una banda, és continuació d'allò s'ha adquirit en l'Educació Secundària Obligatòria i, d'altra, té unes finalitats específiques pròpies d'aquesta etapa en la qual adquireix especial importància l'inici d'una formació científica, i en la que l'alumnat ha d'aconseguir una maduresa intel·lectual i humana i uns coneixements i habilitats que els permeten incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i competència i que els capaciten per a accedir a l'educació superior.

Per tant, l'objectiu d'aquesta matèria és abans que res el desenvolupament dels coneixements necessaris per a intervenir de forma adequada i satisfactòria en la interacció verbal en els diferents àmbits socials. Aquests sabers es refereixen als principis i normes socials que presideixen els intercanvis, a les formes convencionals que presenten els diferents gèneres textuais en la nostra cultura, als procediments que articulen les parts del text en un conjunt cohesionat, a les regles lexicosintàctiques que permeten la construcció d'enunciats amb sentit i gramaticalment acceptables o a les normes ortogràfiques.

El batxillerat comprén dos cursos acadèmics. El primer curs de batxillerat resulta peculiar perquè planteja tres condicions específiques:

1. És el curs que estableix les bases de la preparació preuniversitària de l'estudiant. Ha d'aclarir i consolidar, per tant, els coneixements adquirits en l'etapa anterior de l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO), així com ha d'ampliar i aprofundir de manera propedèutica en coneixements, destreses i actituds que capaciten a l'alumnat per a seguir estudis superiors.
2. L'assignatura de Valencià I: Llengua i Literatura és matèria comuna a totes les especialitats del Batxillerat, la qual cosa en subratlla la importància per al desenvolupament de les competències comunicatives de comprensió i expressió oral i escrita de les diverses tipologies textuais, per al reconeixement de la importància de la llengua i del seu funcionament gramatical, i per al domini dels usos literaris de la llengua al llarg de la història, segons els distints gèneres.
3. Finalment, l'estructura tripartida de l'assignatura exigeix un tractament diferenciat segons tractem el comentari de text, la llengua o la literatura antiga i clàssica (fins el segle XX), però tenint present sempre que l'ensenyament i l'aprenentatge d'aquestes matèries formen part d'una mateixa i coherent realitat: la comunicació verbal, la mostra més essencial de l'ésser humà.

Les distintes unitats d'aquest llibre tenen presents aquests trets, així com els objectius generals consegüents, referits a l'anàlisi i valoració dels textos, la comprensió dels procediments d'ús de la llengua, a la seua utilització adequada oral i escrita, i al coneixement de les manifestacions literàries en els distints gèneres i en els distints moviments de l'època contemporània.

Per a la consecució d'aquests objectius, les unitats s'organitzen al voltant dels següents eixos temàtics:

- Definició, anàlisi, caracterització i valoració d'un text comunicatiu funcional, segons el model de comentari de textos lingüístics, sense oblidar els eixos generals que possibiliten exposar ordenadament l'opinió de l'estudiant sobre el contingut del document analitzat. Tot això establirà les pautes de construcció i producció de textos pel propi alumnat.
- Delimitació, anàlisi i explicació dels continguts lingüístics en els plans gramatical i pragmàtic dels textos i de les seues segmentacions per nivells, amb especial atenció a la fonètica i l'escriptura, la creació i la segmentació de paraules i l'anàlisi sintàctica.
- Anàlisi, comprensió i interpretació de textos literaris, descrits històricament d'acord amb els trets d'estil dels moviments i gèneres literaris de la literatura actual en català.

La composició visual d'aquest manual s'ha elaborat especialment per a facilitar el treball de l'alumnat, amb utilització contínua d'il·lustracions, esquemes i resums, i la distribució de la matèria a doble pàgina, amb alternança de teoria, textos originals de creació aliena o pròpia i activitats.

L'organització, tal com es manifesta en l'índex, desenvolupa de manera diferenciada els continguts i els procediments al voltant dels tres àmbits assenyalats: introducció al comentari de text, llengua i literatura, per ser el mitjà més adequat per a l'assentament ferm de l'aprenentatge. No obstant això, és sempre el professor, o el departament, en funció de les condicions de l'alumnat, qui selecciona la distribució preferent i el desenvolupament de les unitats.

1.1. BASE JURÍDICA I REGULACIÓ NORMATIVA LEGAL

La programació ha d'atendre's al Decret de Conselleria d'Educació 12/2008, d'11 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de batxillerat de la Comunitat Valenciana, publicat en el DOCV número 5806, de 15 de juliol del 2008.

Aquesta ordre té com a objecte establir el currículum de batxillerat de la Comunitat Valenciana, d'acord amb el que disposa l'article 6.4 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE), i en l'article 9.3 del Reial Decret 1467/2007, de 2 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del batxillerat i es fixen les seues ensenyances mínimes.

2. OBJECTIUS DEL PROJECTE

2.1. OBJECTIUS GENERALS DEL BATXILLERAT

L'assignatura de Valencià: Llengua i Literatura, amb la incorporació al seu programa del Comentari de text, ha de contribuir a desenvolupar en l'alumnat les competències generals de Batxillerat que els permeten complir els següents objectius generals:

- a) Exercir la ciutadania democràtica, des d'una perspectiva global, i adquirir una consciència cívica responsable, inspirada pels valors de la Constitució Espanyola així com pels drets humans, que fomenti la corresponsabilitat en la construcció d'una societat justa i equitativa i afavorisca la sostenibilitat.
- b) Consolidar una maduresa personal i social que els permeta actuar de forma responsable i autònoma i desenvolupar el seu esperit crític. Preveure i resoldre pacíficament els conflictes personals, familiars i socials.
- c) Fomentar la igualtat efectiva de drets i les oportunitats entre homes i dones, analitzar i valorar críticament les desigualtats existents i impulsar la igualtat real i la no discriminació de les persones amb discapacitat.
- d) Refermar els hàbits de lectura, estudi i disciplina, com a condicions necessàries per a l'eficaç aprofitament de l'aprenentatge, i com a mitjà de desenvolupament personal.
- e) Dominar, tant en la seua expressió oral com escrita, el castellà i el valencià, i conèixer les obres literàries més representatives escrites en ambdues llengües fomentant el coneixement i l'estima del valencià; així com la diversitat lingüística i cultural com a un dret i un valor dels pobles i de les persones.
- f) Expressar-se amb fluïdesa i correcció en una o més llengües estrangeres objecte d'estudi.
- g) Utilitzar amb solvència i responsabilitat les tecnologies de la informació i la comunicació.
- h) Accedir als coneixements científics i tecnològics fonamentals i dominar les habilitats bàsiques pròpies de la modalitat triada; així com els seus mètodes i tècniques.
- i) Conèixer i valorar críticament les realitats del món contemporani, els seus antecedents històrics i els principals factors de la seua evolució. Participar, de forma solidària, en el desenvolupament i millora del seu entorn social.

j) Comprendre els elements i els procediments fonamentals de la investigació i dels mètodes científics. Conèixer i valorar de forma crítica la contribució de la ciència i la tecnologia en el canvi de les condicions de vida, així com refermar la sensibilitat i el respecte cap al medi ambient.

k) Refermar l'esperit emprenedor amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític.

l) Desenvolupar la sensibilitat artística i literària, així com el criteri estètic, com a fonts de formació i enriquiment cultural.

m) Utilitzar l'educació física i l'esport per a afavorir el desenvolupament personal i social.

n) Refermar actituds de respecte i prevenció en l'àmbit de la seguretat viària i de la salut laboral.

L'assignatura unifica l'estudi de la llengua i la literatura, disciplines que tradicionalment es venien tractant per separat. Els coneixements i els procediments de creació i anàlisi de la llengua i la literatura s'apliquen de mode pràctic, dins d'un enfocament general de comentari, en el marc comunicatiu, a textos funcionals (humanístics, periodístics, publicitaris, legislatius, administratius, etc.). Des de la perspectiva d'ampliar la competència comunicativa de l'estudiant, els objectius d'aquestes disciplines es complementen perquè el coneixement del discurs funcional i del discurs literari no fa sinó augmentar la competència comunicativa de l'usuari.

2.2. OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

Els objectius generals de l'assignatura vénen regulats pel Decret de Conselleria. L'ensenyament de Valencià: Llengua i Literatura en batxillerat té com a finalitat el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Comprendre diferents tipus de textos, orals i escrits, i les seues distintes estructures formals, i, especialment en l'àmbit acadèmic i en el dels mitjans de comunicació, posar atenció en els elements del context que en condicionen una adequada interpretació.

2. Expressar-se oralment i per escrit, especialment en l'àmbit acadèmic, per mitjà de discursos adequats, coherents, cohesionats i correctes, sabent utilitzar i valorar la llengua oral i la llengua escrita com a mitjans eficaços per a la comunicació interpersonal, l'adquisició de coneixements nous, la comprensió i anàlisi de la realitat i l'organització racional de l'acció.

3. Conéixer la realitat plurilingüe i pluricultural del món actual, prestant una atenció especial a la Comunitat Valenciana, a l'Estat Espanyol, a Europa i als estats americans castellanoparlants, valorant la diversitat lingüística com a manifestació de la naturalesa social de les llengües, afavorint una actitud respectuosa cap a totes les llengües i els seus parlants, coneixent els distints orígens i històries, i valorant, especialment, la importància de la normalització del valencià per a aconseguir la seua plena incorporació en tots els àmbits d'ús.
4. Adquirir uns coneixements gramaticals, sociolingüístics i discursius per a ser utilitzats en la comprensió, l'anàlisi i el comentari de textos i en la planificació, la composició i la correcció de les pròpies produccions.
5. Analitzar críticament els discursos orientadors de l'opinió i els discursos reguladors de la vida social, i valorar la importància de l'acostament a aquests discursos per al coneixement de la realitat.
6. Utilitzar adequadament la llengua com a instrument per a l'adquisició de coneixements nous i per a produir i interpretar textos propis de l'àmbit acadèmic, obtenint, interpretant i valorant informacions de diferents tipus i procedències, sent capaç d'emprar tècniques de busca, elaboració i presentació de la informació, utilitzant, amb autonomia i esperit crític, mitjans tradicionals i les noves tecnologies.
7. Interpretar i valorar críticament les obres literàries a partir del coneixement de les formes convencionals específiques (gèneres, procediments retòrics, etc.), de la informació pertinent sobre el context historicocultural de producció, així com sobre les condicions actuals de recepció, i dels trets identificadors dels grans períodes en valencià i en castellà, així com d'obres i autors significatius, utilitzant de manera crítica les fonts bibliogràfiques i documentals adequades per al seu estudi.
8. Llegir i valorar les obres literàries com a manera d'enriquiment personal i de trobar plaer, com a manifestacions de la sensibilitat artística de l'ésser humà i com a expressió de la identitat cultural dels pobles, apreciament el que el text literari té de representació i interpretació del món.
9. Analitzar críticament els usos socials de les llengües i evitar, en les produccions pròpies, aquells que manifesten actituds discriminatòries o d'abús de poder, evitant estereotips lingüístics que suposen judicis de valor o prejudicis.

3. CONTINGUTS DEL PROJECTE

3.1. CONFIGURACIÓ TEMÀTICA

El llibre de primer de Batxillerat consta de deu unitats amb continguts específics del currículum de Batxillerat. Aquestes unitats tenen suport escrit (llibre de text) o digital (*on line* en la web de l'editorial).

3.1.1. Introducció al comentari de text

Les dues primeres unitats es dediquen a establir la delimitació i definició de l'acte comunicatiu (i els seus elements) i la delimitació i definició d'un text lingüístic, i, sobretot, a presentar la introducció d'un model complet de comentari de text que es desenvoluparà durant el pròxim curs (en segon de batxillerat). En primer de batxillerat s'inicia una aproximació a la lectura i comprensió de textos, i es procedirà a un intent sistemàtic per a aprendre a desenvolupar les seues parts d'anàlisi, síntesi, caracterització i comentari crític d'un text determinat.

L'apartat d'introducció al comentari de text està concebut per a ser impartit, conjuntament amb l'apartat de llengua, durant el primer trimestre i part del segon. Des d'aquest moment, que dependrà del procés d'aprenentatge i de les destreses demostrades en la redacció del nostre alumnat, s'alternarà amb l'ensenyament de l'apartat de literatura; d'aquesta manera, des d'aproximadament, meitat de curs els estudiants podran anar resolent (parcialment) comentaris de text, amb el seu qüestionari preceptiu seguint el model de la Prova d'Accés a la Universitat (PAU), conjuntament a les classes que giren al voltant de desenvolupar l'apartat de literatura dels períodes històrics programats per a aquest primer curs de Batxillerat.

Les dues unitats es desenvolupen en els temes següents:

Tema 1: Comunicació i llenguatge

Tema 2: Introducció al comentari de text

El desenvolupament curricular d'aquests temes és el següent:

Tema 1: Comunicació i llenguatge

- 1.1. Elements de la comunicació
- 1.2. Funcions comunicatives
- 1.3. Naturalesa dels missatges
- 1.4. Tipus de signes
- 1.5. Els nivells d'anàlisi de la llengua
- 1.6. Característiques del signe lingüístic
- 1.7. La competència comunicativa

Tema 2: Introducció al comentari de text

- 2.1. El text
- 2.2. La coherència del text: els continguts
- 2.3. Composició de textos propis

3.1.2. Àrea de Llengua

L'àrea de llengua s'ha configurat en una unitat didàctica i un apèndix complementari a aquesta unitat lingüística. La unitat gramatical es concep com complementària al bloc del comentari de textos.

Els continguts d'aquesta àrea lingüística són els següents:

Tema 3: L'estructura de la llengua. Materials per a un grau mitjà.

- 3.1. Qüestions de lèxic i semàntica
- 3.2. Qüestions de morfosintaxi
- 3.3. Qüestions de normativa ortogràfica
- 3.4. Sintaxi

Unitat complementària: Models de proves. Grau mitjà.

El desenvolupament i la consolidació dels coneixements gramaticals resulten imprescindibles per a dotar l'alumne del bagatge lingüístic que li permetrà enfrontar-se a l'exercici filològic de la reflexió metalingüística i al més correcte ús de la llengua en la comunicació d'àmbits formals. D'una banda, es familiaritza l'estudiant amb el vocabulari específic i els conceptes fonamentals de la disciplina, i, d'altra, es pretén millorar la seua competència comunicativa i discursiva.

Així mateix aquest aprenentatge dotarà l'alumne de les ferramentes necessàries per a la interpretació dels textos aliens i la redacció dels propis.

3.1.3. Àrea de Literatura

L'àrea de Literatura s'ha configurat en set unitats d'acord amb les exigències del projecte curricular d'aquest nivell.

Comprén la literatura antiga i clàssica des d'inicis de la producció literària medieval en la nostra llengua fins el segle XX. Es tracta de conèixer els clàssics imprescindibles de la nostra literatura: són autors i obres fonamentals per a comprendre millor la literatura actual estudiada en segon de batxillerat. Es distribueixen de la manera següent:

Tema 4: Introducció. Orígens de la llengua.

Tema 5: Lletres de cançons medieval. Jordi de sant Jordi. Ausiàs March.

Tema 6: Històries i llegendes. Narrativa moralitzant. *El llibre de les bèsties*.

Tema 7: Teatre medieval religiós. El *Misteri* d'Elx: espectacle d'alta volada. El Corpus.

Tema 8: El drama rural de la nostra terra: *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà. Escalante.

Afegim dos temes més als quals el professor tindrà accés en format digital:

Tema 9. Narrativa del segle d'Or: *Tirant lo Blanc*, *L'Espill*, *Vita Christi*...

Tema 10. Poesia dels segles XIX i XX: de la Renaixença fins a la modernitat.

Assenyalem, en primer lloc, els fets històrics i sociològics bàsics del període comprés en el concepte de literatura antiga i clàssica estudiada: des del segle X, aproximadament, fins al segle XX (fins a la guerra civil).

S'aporten textos representatius de tots els autors estudiats, amb l'ànim que l'assignatura es convertisca en la lectura d'una antologia d'allò més representatiu de la història de la nostra literatura, base fonamental per a comprendre la literatura recent i vigent en l'actualitat.

La composició visual, elaborada especialment per a facilitar el treball de l'alumne, utilitza les il·lustracions per a ambientar artísticament les obres en els distints períodes. Els esquemes i resums, com la distribució a doble pàgina, complementen aquesta tasca didàctica.

3.2. ÀREES DE TREBALL DE LES UNITATS

3.2.1. ÀREES DE TREBALL DE LES UNITATS D'INTRODUCCIÓ AL COMENTARI DE TEXT

En el batxillerat s'ha d'atendre al desenvolupament de la competència comunicativa en tot tipus de discursos, però s'ha de concedir atenció especial als discursos científics i tècnics i als culturals i literaris i, per això, els àmbits del discurs en què s'ha de treballar de forma preferent són l'acadèmic, el dels mitjans de comunicació i el literari.

En l'apartat del comentari de text caldrà ajustar-se preferentment, sense prescindir d'altres tipus de textos, als mitjans de comunicació (periodisme i publicitat). Els mitjans de comunicació proporcionen els textos que contribueixen al coneixement i la valoració de les realitats del món contemporani i a una formació cultural de caràcter general. Posar l'adolescent en contacte amb aquest tipus de discurs contribuirà al desenvolupament d'actituds crítiques i que, en la vida adulta, pugui estar en contacte de manera autònoma amb una important font de coneixements sobre el món que el rodeja.

L'estructura habitual de les unitats del comentari de text combina la motivació, l'exposició teòrica i l'aplicació pràctica. La característica essencial d'aquest llibre consisteix en dos aspectes:

- ♦ L'explicació gradual i parcial del model d'esquema de comentari de textos. La graduació s'ha resolt en tres fases fins a completar el comentari (en les sis fases definitives del comentari en segon de batxillerat)

- ♦ La proximitat dels exemples i la multiplicitat de textos analitzats i comentats, així com la varietat de textos proposats per a la reflexió i l'anàlisi de l'alumnat
- ♦ L'esquema de les nostres unitats respon, en general, al següent criteri didàctic:

A) Motivació

La constatació de la realitat que ens interessa pedagògicament i la reflexió sobre aquesta realitat coneguda pel nostre alumnat o abast de la seua experiència permet establir les bases d'un aprenentatge significatiu.

També hem de recuperar i refermar els coneixements adquirits pels estudiants: tant els conceptuals com els procedimentals i actitudinals.

B) Exposició teòrica

Definició i delimitació clara dels conceptes, amb quantioses exemplificacions de detall per a captar-ne el significat i el comportament textual com a part del tot d'un discurs.

Es consolida la terminologia, amb un desig explícit de simplificar els tecnicismes.

S'inicia l'alumnat en la distinció entre allò descriptiu i explicatiu en un comentari de text: se li ensenya a assenyalar les marques o trets essencials del text, i, posteriorment, se li transmet les possibilitats explicatives d'aquests signes lingüístics: per què i per a què s'empren, quins èxits comunicatius o estètics s'aconsegueixen, etc.

C) Aplicacions pràctiques

Tota exposició teòrica va acompanyada d'exemples específics relativament descontextualitzats i, la qual cosa resulta de major incumbència didàctica, exemples (textos o fragments) on preval la contextualització del discurs.

A mesura que es va explicant cadascuna de les sis fases del model d'anàlisi i comentari, s'incorporen textos on es verifica allò que s'ha ensenyat pel professor.

Aquestes aplicacions pràctiques van creixent al mateix temps que s'acumulen les fases de desenvolupament explicatiu de l'esquema d'anàlisi.

D) Activitats

Les activitats o exercicis pràctics van dirigits a la reflexió i aplicació dels nous coneixements del comentari de text. Es fomenta la memorització i, sobretot, l'exposició oral i escrita, la presentació dels textos i la seua correcta redacció. A poc a poc l'estudiant va assimilant la matèria i comprén l'estreta relació entre tots els aspectes del model d'anàlisi i comentari.

E) Text analitzat parcialment

Una vegada conclosa la part de motivació i d'exposició teòrica, amb les seues aplicacions pràctiques textuais i les activitats pertinents, es presenten textos complets (periodístics, publicitaris, assagístics, científics especialitzats o de divulgació) i s'apliquen les fases necessàries i inicials per a la resposta redactada de l'apartat concret que ha sigut explicat en aquesta unitat:

- ◆ Assenyalament en el text de les marques estudiades. Es destaquen les marques oportunes amb colors per a evidenciar-ne l'existència i la seua ubicació en el text
- ◆ Redacció completa com a part de l'anàlisi o el comentari del text. Aquesta redacció serveix com a model de resposta màxim per a l'alumnat. Encara que l'alumnat no aconseguisca redactar amb la meticulositat i plenitud del nostre model, sobretot a principi de curs, ha de llegir amb atenció el que està escrit com a resposta ideal i com es presenta: epígraf, introduccions als apartats, citacions, etc.

F) Textos per a ser analitzats per l'estudiant

Una vegada llegida la resposta al comentari d'un text, es proposa un altre text perquè siga ara el propi alumne qui procedisca a elaborar-ne la redacció, prèvia detecció de les marques corresponents de l'apartat estudiat.

G) Propostes de producció de textos per a l'alumne

Finalment, es proposa a l'estudiant que produïsca un text en què utilitze les marques pròpies de la unitat estudiada. Hauran de percebre's amb claredat aquestes marques o trets. Quedarà al criteri del professorat ampliar l'activitat i passar el text produït per un alumne a un altre, perquè aquest assenyalie les marques emprades o destaque allò que s'ha estudiat en aquesta unitat a partir del text del seu company.

3.2.2. ÀREES DE TREBALL DE LES UNITATS DE LLENGUA

L'esquema de les nostres unitats respon, en general, al següent criteri didàctic:

- ♦ Exposició i explicació del nivell lingüístic tractat (de manera elemental i suficient):
 - Contextualització conceptual.
 - Definicions.
 - Exemples il·lustratius i explicatius.
- ♦ Quadres englobadors de conceptes i de la màxima exemplificació didàctica.
- ♦ Exercicis d'aplicació, que es van afegint gradualment a mesura que s'avança en la descripció dels continguts.

L'exposició està presentada generalment en una doble pàgina. A la part expositiva segueixen els exercicis d'aplicació, pensats per a la consolidació dels coneixements adquirits. L'actitud reflexiva i el treball pràctic són les bases pedagògiques des de les quals es concep la unitat didàctica. L'exemplificació i els quadres resum ajudaran als alumnes en el seu estudi.

A pesar de la importància d'aquest primer acostament, considerem que hem d'ajudar als alumnes a donar un segon pas en la reflexió gramatical. Ens referim, ja des d'una perspectiva comunicativa, a la comprensió de les funcions comunicatives i les seues implicacions en el discurs. L'aprenentatge de la llengua està centrat no sols en el saber organitzat propi de les ciències del llenguatge sinó també en el desenvolupament d'habilitats i destreses discursives. Com més elaborat és un discurs, més interessant resulta la relació entre el com es diu i el què es diu, i moltes vegades és més instructiu descobrir què no es diu. Així, doncs, creiem en la conveniència de l'estudi en profunditat de la gramàtica (en tots els seus nivells tradicionals: des de la fonètica i l'escriptura fins al discurs, passant pel morfològic, el sintàctic i el lexicosemàntic) per a augmentar la competència comunicativa dels nostres batxillers. En el batxillerat la reflexió lingüística, centrada en activitats d'anàlisi, ha d'atendre tant als discursos literaris i humanístics, com als científics i tecnològics.

L'adquisició dels continguts d'aquesta etapa ha de plantejar-se com una ampliació de la competència comunicativa que l'alumne ha desenvolupat en l'ESO. L'adolescència és una edat clau perquè es consolide l'hàbit de la lectura i es desenvolupe el sentit crític. L'estudi, per tant, de la llengua i la literatura en el batxillerat ha de dotar els estudiants d'una major capacitat per a conèixer discursos aliens i per a formalitzar el discurs propi. Al mateix temps, ha d'eleva el nivell de coneixements, la capacitat de reflexió, incrementar l'experiència lectora i potenciar la creativitat.

3.2.3. ÀREES DE TREBALL DE LES UNITATS DE LITERATURA

L'esquema de les nostres unitats respon, en general, al següent criteri didàctic.

- Context general

Iniciem aquest bloc amb un esquema bàsic de caràcter històric i sociocultural. L'esquema és desenvolupat en un estudi que concreta els aspectes més significatius per a l'anàlisi i la comprensió del període literari tractat i dels textos elaborats en aquesta època.

- Història de la literatura

Cadascuna de les etapes historicoliteràries s'analitzen pels esdeveniments històrics, culturals i per la intrahistòria de l'esdevindre literari.

S'analitzen les característiques i l'evolució de cada gènere literari i els principals autors de cada moviment artístic. Aquest primer nivell és un curs d'iniciació i invitació a la literatura: per això, ens centrem en autors i obres concretes. És preferible ajudar als estudiants a començar a saber llegir textos literaris antics i clàssics que a haver d'aprendre trets i característiques sense llegir.

Cadascun dels gèneres apareix reforçat amb la presència de textos literaris seleccionats i representatius, que aclareixen a l'alumne els conceptes explicats, perquè el nostre projecte curricular té com a objectiu prioritari assimilar els coneixements a partir dels propis textos literaris.

De vegades, s'afigen textos complementaris que amplien la visió de conjunt. Hem aconseguit incloure en el llibre de primer de batxillerat unes àmplies antologies i, de manera molt especial, algunes obres completes. Es pretén que l'alumne no tinga la necessitat d'adquirir o llegir més enllà d'allò inclòs en el llibre de text. La recopilació autoritzada d'obres és pionera en aquesta manera de treballar: lectura i comprensió d'obres completes breus.

4. AVALUACIÓ

4.1. CRITERIS D'AVALUACIÓ GENERAL

El decret de Conselleria especifica els criteris d'avaluació en Batxillerat. El professorat avaluarà tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyament i la seua pràctica docent. La relació entre objectius i criteris d'avaluació es pot concretar en els següents apartats:

1. Caracteritzar textos orals i escrits pertanyents a àmbits d'ús diversos posant en relleu els trets més significatius del gènere a què pertanyen, analitzant els trets del seu registre i valorant la seua adequació.

- ♦ Aquest criteri està destinat a avaluar la capacitat dels alumnes i de les alumnes per a identificar, classificar i caracteritzar diferents gèneres de text usant criteris variats i complementaris, com són l'àmbit d'ús, el canal, el tema, la intenció i l'esquema textual. S'avaluarà igualment la capacitat dels alumnes per a posar en relació els factors de la situació de comunicació que intervenen en la producció dels textos i els trets rellevants del seu registre.

2. Identificar el tema i l'estructura de textos periodístics i acadèmics, d'opinió i de divulgació científica, i de textos literaris, i resumir-los de manera que s'hi arrepleguen les idees que els articulen.

- ♦ Amb aquest criteri s'avaluarà si els alumnes i les alumnes són capaços d'extraure el tema general i els temes secundaris de textos de divulgació científica (acadèmics o periodístics) i de textos periodístics d'opinió, fent inferències a partir d'informacions que es repeteixen en el text i dels seus propis coneixements; s'avaluarà així mateix si són capaços de reconèixer, amb l'ajuda dels connectors i organitzadors del discurs, la relació entre les parts d'una exposició, una explicació o una argumentació, de representar gràficament aquestes relacions per mitjà d'esquemes o mapes conceptuals, i de resumir el text seguint l'esquema prèviament elaborat.

3. Realitzar una exposició oral sobre un tema polèmic, exposant les diverses opinions que se sostenen sobre ell i avaluant els diferents arguments que s'addueixen.

- ♦ Amb aquest criteri s'avaluarà si els alumnes i les alumnes són capaços de planificar i realitzar una breu exposició oral en què es presenten tesis contraposades i els arguments que les recolzen. En aquest tipus d'exposicions es valoraran aspectes com la consulta de les fonts d'autoritat i la rellevància dels arguments seleccionats, l'estructuració del contingut, l'elecció del registre apropiat i l'ús de recursos per a guiar els oients i mantindre la seua atenció.

4. Compondre textos argumentatius sobre temes lingüístics, literaris o relacionats amb l'actualitat social, utilitzant procediments de documentació i tractament de la informació.

- ♦ Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat per a accedir de forma autònoma a les fonts d'informació, per a seleccionar-hi les dades pertinents en relació amb un determinat propòsit, per a organitzar aquesta informació per mitjà de fitxes, resums, esquemes, etc., i per a reutilitzar-la en l'elaboració d'un text argumentatiu (un breu assaig o un article d'opinió). En la valoració dels textos produïts pels alumnes es tindrà en compte, a més de la rellevància de les dades d'acord amb la finalitat del text, la solidesa de l'argumentació, l'organització coherent dels continguts, la cohesió dels enunciats successius del text, i el registre adequat. Es tindran també en compte l'ús apropiat de procediments de citació (notes a peu de pàgina, cometes, etc.) i la inclusió correcta de la bibliografia consultada.

5. Interpretar el contingut d'obres literàries breus i fragments significatius de la literatura contemporània utilitzant els coneixements sobre les formes literàries (gèneres, figures i trops més usuals, versificació) i els distints moviments i autors.

- ♦ Aquest criteri tracta de valorar la capacitat per a interpretar obres literàries d'autors rellevants de la literatura contemporània en el seu context històric, social i cultural, relacionant-les amb altres obres de l'època o del propi autor, assenyalant la permanència de determinats temes de la tradició literària i l'aparició d'uns altres de nous, així com les innovacions que es produeixen en les formes, tant en els gèneres, com en els procediments retòrics i en la versificació.

6. Realitzar treballs crítics sobre la lectura d'obres significatives dels segles XX i XXI, o de fragments, interpretant en relació amb el seu context històric i literari, obtenint la informació bibliogràfica necessària i efectuant una valoració personal.

- ♦ Amb aquest criteri es vol avaluar la capacitat de realitzar un treball personal d'interpretació i valoració de fragments o d'obres significatives de la literatura actual, tant en el seu contingut com en l'ús de les formes literàries. Es relacionarà així el context històric, social i literari i, si és el cas, el significat i la rellevància de l'autor en la seua època d'escriptura i la vigència de l'obra hui. Es valorarà també la selecció i utilització de les fonts d'informació bibliogràfica.

7. Utilitzar sistemàticament els coneixements sobre la llengua i el seu ús en la comprensió i l'anàlisi de textos de distints àmbits socials i en la composició i la revisió dels propis, emprant la terminologia adequada.

- ♦ Amb aquest criteri es pretén comprovar que s'adquireixen determinats coneixements sobre la llengua i s'utilitzen de forma sistemàtica i reflexiva en relació amb la comprensió, l'anàlisi, la composició i la revisió dels textos, incidint especialment en els argumentatius i d'opinió. Caldrà ajustar-se als distints factors de la situació comunicativa (especialment a les formes d'identificar al destinatari), el registre, els actes de parla; les formes d'expressar l'obligació i la conveniència o oportunitat de fer quelcom; els procediments retòrics per a expressar subjectivitat i objectivitat; els procediments lingüístics i paralingüístics d'inclusió del discurs d'altres (citació, discurs referit; els procediments de connexió i marcadors propis dels textos argumentatius i d'opinió; els procediments anafòrics i les relacions lèxiques formals i semàntiques, amb especial atenció a les característiques del vocabulari tècnic i a la formació de paraules en contextos acadèmics; el paper dels temps verbals com a procediments de cohesió (amb especial atenció als valors del subjuntiu, del condicional i de les perífrasis verbals de mode). Es reconeixerà l'estructura semàntica i sintàctica de l'oració i les distintes possibilitats d'unió d'oracions per a formar enunciats complexos en funció del context i de les intencions de l'emissor. S'avaluarà l'ús correcte de les convencions ortogràfiques.

8. Conèixer les característiques generals del valencià en les seues varietats occidental i oriental, i en les seues formes dialectals. Així mateix s'estudiarà les coincidències i diferències entre les normes cultes en manifestacions orals i escrites, literàries i periodístiques.

- ♦ Amb aquest criteri es tracta d'avaluar el coneixement de la situació actual i real del valencià. Es comprovarà que s'adquireix consciència positiva de la diversitat, de la convivència i de la necessitat més d'una norma (o estàndard) en els usos formals.

4.2. PROCEDIMENTS D'AVALUACIÓ DEL PROJECTE

- ♦ L'exercici d'avaluació que proposem per als criteris 1r i 2n anteriorment descrits és el comentari de textos. La realització de les activitats, les aplicacions pràctiques i, sobretot, la redacció del text analitzat per l'estudiant progressivament en cadascuna de les sis fases de l'explicació.
- ♦ Per al criteri d'avaluació 3r, és indispensable que l'alumne prepare exposicions i les duga a terme en classe. Aquestes exposicions seran, en primer lloc, orals, amb la confecció d'un menut esquema, però sense llegir. Posteriorment, s'exposarà oralment sense esquema o cap anotació.
- ♦ Per a avaluar el criteri 4t, l'estudiant ha de preparar les activitats i les propostes de treball de composició de textos de les unitats 2, 3 i 7 del bloc del Comentari de text, especialment.

- ♦ L'avaluació del criteri 5é es realitzarà de forma geminada en el bloc de Literatura: s'avaluarà tant la part teòrica, la que afecta els objectius conceptuals, com la part pràctica, corresponent a les activitats de comprensió lectora i comentari de textos literaris.
- ♦ Pel que fa a la part conceptual, l'avaluació ha de tindre en compte els objectius mínims i les seues possibles ampliacions, mitjançant tant de les activitats de fi d'unitat que impliquen la comprensió teòrica (reflectides en les intervencions diàries de classe i en el quadern de l'assignatura) com els distints controls que es realitzen al llarg del curs.
- ♦ La part pràctica serà avaluada segons diverses activitats proposades al llarg de la matèria:
 - Activitats de lectura i de lectura dramatitzada.
 - D'identificació i reconeixement de característiques bàsiques tant dels distints moviments com dels diversos autors.
 - De relació, similituds i diferències entre diferents textos de variades tendències.
 - D'anàlisi i comentari de textos representatius de cada gènere, època o autor estudiats.
 - D'adaptació entre gèneres, d'actualització i de creació d'intenció literària, prenent com a models els textos oferits en el llibre de text, o qualsevol altre text que el professor considere oportú.
- ♦ L'avaluació del criteri 6é significa conjugar adequadament els coneixements teòrics conceptuals (característiques de moviments, d'autors i obres) amb el domini dels mecanismes d'interpretació i les ferramentes del comentari de text literari.
- ♦ Al llarg de les unitats presentem exercicis molt diversos aplicats tant a fragments d'obres com a textos complets. Un bon nombre d'aquestes activitats implica el maneig de bibliografia complementària i, de vegades, és recomanable l'ús d'internet.
- ♦ L'avaluació del criteri 7é requereix dos tipus de prova. D'una banda, exercicis d'aplicació de la matèria estudiada en les unitats del Comentari de text i en les de Llengua. D'altra, l'aplicació d'aquests coneixements tant en la producció dels propis textos de l'alumnat com en l'anàlisi, comprensió i comentari de textos aliens (literaris, periodístics, assagístics, etc.).
- ♦ El criteri 8é es pot avaluar amb un exercici tradicional d'examen que versarà sobre els continguts conceptuals de les variables diatòpiques: dialectologia o geografia lingüística. Es podrà demanar un treball específic amb fonts documentals noves: bibliografia bàsica, internet. També s'haurà exposat algun treball oralment en l'aula. I, finalment, s'haurà escrit algun text d'opinió sobre qualsevol aspecte de la relació entre les llengües, el seu ús o les seues varietats.

4.2.1. Avaluació inicial

- ◆ És convenient realitzar una avaluació inicial durant els primers dies de classe, una vegada presentat el pla de continguts i de treball d'aquest curs acadèmic. La prova d'avaluació inicial haurà de ser prou completa per a oferir al professorat el nivell de coneixement de l'alumnat en els distints apartats dels que es compon el curs. En funció dels resultats globals i individuals, el professor enfocarà el procés d'ensenyament/aprenentatge.
- ◆ Si es considera oportú, es podran realitzar dos proves específiques: una, a principi de curs, sobre llengua i comentari de text; una altra, més avant, a mitjan segona avaluació, o a l'iniciar-se el segon trimestre, sobre literatura.
- ◆ Aquesta avaluació és imprescindible en el cas que es vaja a desenvolupar bon nombre d'activitats segons el model del treball cooperatiu, per xicotets grups i a posades en comú.

4.2.2. Avaluació de les intervencions orals a classe

- ◆ Es recorrerà a l'avaluació de les intervencions orals a l'aula per a realitzar un seguiment de la tasca de l'alumne a casa i a classe. No sols són avaluable les respostes a preguntes del professor sobre les activitats exercides, sinó també qualsevol altra intervenció (exposició oral, preguntes pertinents, intervencions voluntàries, etc.) que mostre l'interès, la participació i el grau d'adquisició de coneixements.

4.2.3. Avaluació sumativa per proves o controls

- ◆ Habitualment les proves conegudes tradicionalment com a exàmens es realitzen per escrit. Ara bé, a criteri del departament es podrà recórrer a proves orals. Aquests controls s'adequaran a la matèria impartida en cada període i arplegaran aspectes teòrics i pràctic, en funció de cada unitat evaluable.
- ◆ Ja que el Batxillerat és una opció voluntària de l'alumne, i que té un indubtable valor propedèutic, com a preparació per a la selectivitat (Prova d'Accés a la Universitat, PAU) i per als nivells educatius superiors, en els que la prova escrita es converteix en essencial, es concedirà especial rellevància a aquests controls escrits: presentació i correcció ortogràfica, estructura del contingut, claredat expositiva, ús de tecnicismes adequats, etc.

4.2.4. Avaluació processual contínua

- ♦ Afecta totes i cadascuna de les activitats de l'alumne: intervencions a classe, ús del quadern de l'assignatura i de qualsevol altre material, treballs complementaris, controls de lectura, bibliografia, internet, etc.
- ♦ Al ser l'avaluació obligatòriament contínua, la qualificació de cada avaluació es considera la suma i el resultat de tots els factors d'avaluació fins aquest moment.
- ♦ Excepcionalment, es considerarà que la duplicitat de la matèria (llengua i comentari de text, d'una banda, i literatura, per una altra) pot ser enfocada pel departament com una doble i diferenciada avaluació. Així i tot, en concloure el curs, s'unificarà tot tipus d'avaluació en una sola nota global final.

4.2.5. Avaluació global

- ♦ L'avaluació global és el resultat de les anteriors avaluacions, excepte la inicial, que té un valor informatiu i indicial.
- ♦ El departament de Valencià acordarà possibles valoracions percentuals de les distintes concrecions d'avaluació. A més, i obligatòriament, el professor informarà el seu grup d'alumnes, per aules, del seu model concret i dels seus criteris d'avaluació, que haurà sigut arreplegat en la programació anual.

5. METODOLOGIA

- ♦ L'aprenentatge se centrarà en el desenvolupament d'habilitats i destreses discursives; és a dir, el treball sobre procediments ha d'articular l'eix de tot el procés d'ensenyança i aprenentatge. La reflexió sobre els àmbits d'ús permetrà consolidar els aprenentatges realitzats en les etapes anteriors. D'altra banda, les activitats de comprensió i d'expressió, tant oral com escrita, i la reflexió sobre les mateixes han d'aconseguir un cert nivell de rigor i profunditat, amb vista a aconseguir una autonomia en el control de la pròpia expressió i en la interpretació crítica dels discursos que es reben tant funcionals com literaris.
- ♦ Els principis metodològics establits per la legislació vigent, que s'aplicaran a la docència de la nostra matèria, són els següents:
 1. Les activitats educatives en totes les modalitats del batxillerat afavoriran la capacitat de l'alumnat per a aprendre per si mateix, per a treballar en equip i per a actuar amb creativitat, iniciativa i esperit crític, a través d'una metodologia didàctica comunicativa, activa i participativa.
 2. S'orientaran així mateix a l'aproximació als mètodes d'anàlisi, indagació i investigació propis de la modalitat triada.
 3. L'educació en valors haurà de formar part dels processos d'ensenyament i aprenentatge a fi de desenvolupar en l'alumne una maduresa personal i social que li permeta actuar de forma responsable i autònoma.
 4. La pràctica docent de cadascuna de les matèries haurà d'estimular en l'alumnat l'interés i l'hàbit de la lectura i garantir les oportunitats de desenvolupar adequadament el llenguatge oral i escrit i d'expressar-se correctament en públic.
 5. El batxillerat haurà de proporcionar oportunitats de millorar la capacitat d'utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació, tant en les seues aplicacions més generals com en aquelles més vinculades a la modalitat.

6. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

El departament de València expressa la seua especial sensibilitat per l'atenció a la diversitat. S'até al marc general del Decret 12/2008 de Conselleria d'Educació i, en funció de cada situació, concretarà la seua actuació.

1. L'alumnat amb necessitats educatives especials degudament dictaminades podrà beneficiar-se de les mesures extraordinàries d'atenció educativa que s'estableixen en el capítol III (articles 15 al 19) de l'Ordre de 14 de març de 2005, de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, per la qual es regula l'atenció a l'alumnat amb necessitats educatives especials escolaritzat en centres que imparteixen educació secundària. En tot cas, la Conselleria competent en matèria d'educació establirà les condicions d'accessibilitat i recursos de suport que afavorisquen l'accés al currículum de l'alumnat amb necessitats educatives especials i adaptaran els instruments i, en el seu cas, els temps i suports que asseguren una correcta avaluació d'este alumnat.
2. L'escolarització de l'alumnat amb altres capacitats intel·lectuals, identificat com a tal pel personal amb la deguda qualificació i en els termes que determine la Conselleria competent en matèria d'educació, es flexibilitzarà en els termes que determine la normativa vigent.
3. La Conselleria competent en matèria d'educació establirà mesures per a promoure i facilitar la formació i educació, i per a facilitar l'accés al batxillerat, de l'alumnat esportista d'alt nivell i alt rendiment.

PROGRAMACIÓ DE LES UNITATS

Desenvolupem ara altre nivell de concreció curricular, la programació de cadascuna de les unitats en les quals s'han estructurat els continguts del curs. Per a cadascuna s'indiquen els **objectius i criteris d'avaluació** específics, així com els **continguts** dividits en conceptes, procediments i actituds.

UNITAT 1. Comunicació i llenguatge

UNITAT 2. Introducció al comentari de text

UNITAT 3. L'estructura de la llengua. Materials per a un grau mitjà

UNITAT 4. Introducció. Orígens de la llengua

UNITAT 5. Lletres de cançons. Poesia medieval

UNITAT 6. Històries i llegendes: narrativa moralitzant. El llibre de les bèsties

UNITAT 7. Teatre medieval religiós. El misteri d'Elx: espectacle d'alta volada

UNITAT 8. El drama rural de la nostra terra: Terra baixa, d'Àngel Guimerà

UNITAT 1. Comunicació i llenguatge

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se al fenomen del procés de comunicació i identificar-ne els diferents elements.
- Reconéixer les diferents funcions lingüísticocomunicatives que poden intervenir en l'acte comunicatiu.
- Reflexionar al voltant de la natura dels missatges segons la relació que s'estableix entre l'emissor i el receptor.
- Interpretar els diferents tipus de llenguatge no verbal que es produeix en l'acte comunicatiu.
- Identificar els diferents tipus de signes segons la seua relació amb el referent.
- Aproximar-se als diferents nivells d'anàlisi de la llengua que es donen en qualsevol manifestació lingüística.
- Aproximar-se al concepte de signe lingüístic així com les seues principals característiques.
- Reflexionar al voltant de la competència comunicativa a partir de les sis dimensions en què es poden desplegar els eixos formal i instrumental que la componen.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- El concepte de comunicació.
- Els elements de la comunicació: emissor, codi, missatge, receptor, canal i context.
- Les funcions lingüísticocomunicatives: expressiva, apel·lativa, referencial, fàtica, metalingüística i estètica.
- La natura dels missatges. Missatges unilaterals i bilaterals.
- El llenguatge no verbal. Senyals olfactius, comunicació tàtil, codis de gust, missatges auditius i missatges visuals.
- Tipus de signes: icones, indicis, símbols i senyals.
- La llengua com a sistema de comunicació.
- Els nivells d'anàlisi de la llengua: fonològic, morfològic, sintàctic, lexicosemàntic i textual.
- El signe lingüístic.
- La competència comunicativa. Tipus: lingüística o verbal, sociolingüística, inferencial, supralingüística o no verbal, discursiva i estratègica.

- PROCEDIMENTS

- Identificació dels diferents factors que intervenen en el procés de comunicació en diferents situacions comunicatives.
- Identificació de la funció lingüísticocomunicativa predominant en diferents situacions de comunicació.
- Reconeixement de la interacció que es produeix en un missatge entre emissor i receptor.
- Identificació i elaboració de diferents tipus de manifestacions de llenguatge no verbal.

- Identificació de la funció que exerceixen diferents tipus de signes segons la intenció comunicativa.
- Distinció dels diferents signes que utilitza la llengua com a sistema de comunicació.
- Distinció dels nivells d'anàlisi amb els quals es pot analitzar qualsevol manifestació lingüística.
- Identificació de les principals característiques del signe lingüístic (de manera elemental en una paraula o frase).
- Identificació de les diferents competències comunicatives en diferents actes de comunicació.

- ACTITUDS

- Valorar la llengua com a la principal eina de comunicació entre les persones.
- Valorar el procés de comunicació com la eina imprescindible per a relacionar-se amb correcció amb la resta de la gent.
- Anàlisi i valoració de les funcions lingüísticocomunicatives.
- Valorar les interaccions entre l'emissor i el receptor a l'hora de produir un missatge.
- Valorar el llenguatge no verbal com una eina eficaç de comunicació.
- Anàlisi i valoració dels diferents tipus de signes a l'hora de comunicar-se.
- Valorar els diferents nivells d'anàlisi de la llengua com a instruments per a una millor anàlisi de l'acte comunicatiu.
- Valorar el signe lingüístic com a l'element fonamental de tot procés comunicatiu.
- Anàlisi i valoració de les competències comunicatives a l'hora d'analitzar o estructurar qualsevol tipus de text.

C. CRITERIS D'AVUACIÓ

- Explicar el concepte de comunicació i acte comunicatiu.
- Analitzar diferents tipus de text per tal d'identificar la funció lingüística dominant.
- Explicar les interaccions que es donen entre emissor i receptor en l'acte comunicatiu.
- Explicar els diferents tipus de llenguatge no verbal que ens podem trobar en la vida quotidiana.
- Analitzar diferents actes comunicatius per tal de destriar les diferents manifestacions de llenguatge no verbal.
- Explicar i analitzar l'ús dels diferents tipus de signes en distintes manifestacions comunicatives.
- Explicar els nivells d'anàlisi de la llengua.
- Analitzar diferents actes comunicatius a partir dels diferents nivells d'anàlisi de la llengua.
- Explicar les característiques principals del signe lingüístic.
- Assenyalar les competències comunicatives que intervenen en diferents actes comunicatius.

UNITAT 2. Introducció al comentari de text

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Introduir el concepte de comentari de text.
- Aproximar-se a les parts que ha de contindre el comentari de text.
- Reconèixer les característiques fonamentals dels textos literaris i assagístics.
- Reconèixer les característiques i les propietats d'un text ben escrit.
- Aproximar-se al concepte de coherència textual.
- Reconèixer el tema principal de qualsevol tipus de text i estructurar un resum breu.
- Identificar l'organització dels continguts d'un text.
- Reflexionar al voltant de la importància de la valoració i l'opinió personal de qualsevol text llegit.
- Aproximar-se a les tècniques d'elaboració d'un text escrit.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- El comentari de text.
- Preparació del comentari de text: la lectura del text, anàlisi i síntesi.
- Característiques principals dels textos literaris.
- Característiques principals dels textos assagístics.
- Les propietats d'un bon text.
- La coherència textual.
- Distingir entre assumpte i tema.
- Comprensió del text: establiment del tema i resum breu.
- Coherència estructural: organització dels continguts.
- Parts estructurals del text: plantejament, nus i desenllaç.
- Valoració i opinió sobre el text proposat.
- Pautes per a l'elaboració d'un text propi.

- PROCEDIMENTS

- Reconeixement de les principals característiques d'un text mitjançant les diferents tècniques de lectura.
- Identificació de les parts en les quals s'estructura un text.
- Reconeixement de les principals característiques del text literari.
- Reconeixement de les principals característiques del text assagístic.
- Identificació de les propietats d'un text i relacionar-lo amb els factors de la comunicació.
- Identificació del tema d'un text emprant correctament les anotacions manuals.
- Reconeixement en un text de l'assumpte i el tema.
- Reconeixement i esquematització dels continguts estructurals d'un text.
- Realització del comentari crític d'un text i donar una opinió personal.
- Elaboració d'un text propi seguint una sèrie de trets elementals per a estructurar-lo de manera correcta.

- ACTITUDS

- Valorar el procés de lectura com una eina imprescindible per a la correcta comprensió d'un text.
- Anàlisi i valoració dels textos literaris i assagístics.
- Valorar la lectura d'un text com un procés imprescindible per tal de distingir-ne les propietats.
- Valorar les anotacions (destacat, subratllat..) en el text com una eina bàsica en el procés de comentari de text.
- Valorar la importància de distingir correctament els conceptes d'assumpte i tema.
- Valorar l'organització dels continguts d'un text com una guia fonamental a l'hora tant de l'anàlisi com de l'elaboració de textos.
- Gaudir amb la necessitat de fer una correcta valoració i donar l'opinió personal sobre qualsevol text proposat.
- Valorar l'opinió personal com una de les parts fonamentals del comentari de text.
- Gaudir amb l'elaboració d'un text propi seguint l'esquema proposat per a la correcta elaboració de qualsevol tipus de text.

C. CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Llegir un text amb deteniment i fer les anotacions necessàries per a la posterior anàlisi.
- Explicar la diferència entre text literari i text assagístic.
- Explicar les característiques principals d'un text.
- Realitzar l'esborrany d'un comentari de text per tal d'establir amb correcció el tema i realitzar-ne el resum.
- Explicar la diferència entre assumpte i tema.
- Realitzar el resum breu d'un text amb correcció.
- Explicar de quina manera han d'estar estructurats els continguts d'un text.
- Esquematitzar un text seguint l'estructura proposada.
- Explicar l'opinió personal sobre un text seguint l'esquema proposat.
- Elaborar un text propi d'acord amb els trets elementals d'escriptura d'un bon text.

UNITAT 3. L'estructura de la llengua. Materials per a un grau mitjà

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se a l'estudi de la llengua per tal de preparar les proves de Grau Mitjà de la Junta Qualificadora de Coneixements de València.
- Reconèixer les principals frases fetes, locucions i refranys.
- Identificar els diferents significats de les paraules per tal d'emprar-les correctament en un nivell estàndar culte.
- Identificar els principals afixos i sufixos d'origen grec i llatí.
- Reconèixer les principals abreviatures en els tractaments oficials.
- Repassar les següents qüestions de morfosintaxi: el substantiu, l'article, els possessius, els quantificadors, els pronoms personals, els pronoms relatius, els verbs, els nexes.
- Reconèixer les principals característiques fonètiques i ortogràfiques de les varietats dialectals occidental i oriental del català, tot centrant-se en la varietat valenciana.
- Reconèixer els principals registres socials de la llengua.
- Repassar el concepte de llengües en contacte i de diglòssia.
- Identificar i realitzar l'anàlisi sintàctica d'una oració simple
- Repassar el concepte d'oració múltiple, així com els diferents tipus i nexes.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- Les frases fetes, les locucions i els refranys.
- Lèxic i semàntica normativa.
- Els principals afixos i sufixos d'origen grec i llatí.
- Els tractaments oficials, ús correcte de les abreviatures.
- Les relacions entre el substantiu i l'adjectiu.
- L'article:
 - L'article neutre
 - L'article i els dies de la setmana
- Els possessius.
- Els quantificadors:
 - Numerals
 - Indefinits
 - Quantitatius
- Els pronoms personals:
 - Pronoms forts
 - Pronoms febles i adverbials
 - Combinacions de pronoms febles
- Els pronoms relatius.
- Els verbs:
 - Paradigmes verbals regulars
 - Paradigmes verbals irregulars
 - Les perífrasis verbals
- Els nexes.
 - Preposicions

- Adverbis
- Conjuncions
- Fonètica i ortografia de les varietats dialectals occidental i oriental.
- Principals trets de la varietat dialectal valenciana.
- La norma acadèmica i la varietat estàndard.
- Els nivells sociolingüístics de l'ús de la llengua.
- Les llengües en contacte, diglòssia.
- L'oració simple.
- Funcions sintàctiques en l'oració simple.
- Anàlisi sintàctica de l'oració simple.
- L'oració múltiple.
 - Oracions coordinades, tipus.
 - Oracions subordinades, tipus.

- PROCEDIMENTS

- Identificació i ús correcte segons el context de frases fetes, locucions i refranys.
- Distinció dels diferents significats de les paraules per a emprar-les de manera correcta segons el context.
- Identificació dels principals prefixos i sufixos d'origen grec i llatí.
- Identificació de les abreviatures referides als tractaments oficials referides a polítics, religiosos, militars, aristocràcia i noblesa, i alts càrrecs institucionals i culturals.
- Reconeixement de la relació de concordança que s'estableix entre el substantiu i l'adjectiu.
- Reconeixement dels usos erronis del presumppte article neutre lo i cercar fórmules alternatives segons la informació que vol transmetre.
- Identificació de quan s'ha d'utilitzar l'article davant dels dies de la setmana.
- Identificació de les formes àtones i tòniques dels possessius per tal d'utilitzar-los de manera correcta en cada situació.
- Reconeixement dels tres tipus de quantificadors que hi ha (numerals, indefinits i quantitatius) i emprar-los de manera correcta segons el context i la informació que es vol transmetre.
- Reconeixement del pronom personal i de la funció que exerceix dins de l'oració.
- Identificació dels pronoms personals forts per tal d'emprar-los de manera correcta en l'elaboració del discurs segons el context comunicatiu.
- Identificació dels pronoms personals febles i adverbials per tal d'emprar-los de manera correcta en l'elaboració del discurs segons el context comunicatiu.
- Reconeixement de les característiques principals dels pronoms febles i adverbials per tal de realitzar-ne combinacions entre dos o més.
- Identificació dels pronoms relatius per tal d'utilitzar-los en oracions subordinades adjectives i establir-ne la funció dins l'oració.
- Identificació dels pronoms relatius interrogatius i exclamatius.
- Distinció de les formes verbals dels paradigmes regular i irregulars de les tres conjugacions.
- Reconeixement de les perífrasis verbals segons la classe i l'estructura.
- Reconeixement dels principals nexes segons siguen preposicions, adverbis, conjuncions i altres girs, així com les formes errònies que cal evitar.

- Identificació de les característiques distintives de les varietats dialectals occidental i oriental de la llengua.
- Reconeixement dels trets distintius de les varietats dialectals valencianes.
- Distinció dels principals trets del llenguatge estàndard per tal d'emprar-lo de manera correcta en l'elaboració de textos tant escrits com orals.
- Reconeixement dels tres nivells sociolingüístics (culte, mitjà i vulgar) per tal d'emprar-los en diferents situacions segons el context.
- Distinció dels conceptes de substrat, superestrat i adstrat per tal d'explicar la problemàtica que planteja el fenomen de les llengües en contacte i els processos de diglòssia.
- Distinció dels diferents tipus d'oració per tal de realitzar-ne l'anàlisi sintàctica.
- Reconeixement dels principals trets de l'oració simple.
- Reconeixement dels cinc tipus de sintagma de l'oració simple (SN, SPrep, SAdj, SV i SAdv) així com la seua estructura.
- Reconeixement de la funció sintàctica que exerceixen els diferents sintagmes dins de l'oració simple.
- Elaboració correcta d'una anàlisi sintàctica completa d'una oració simple.
- Reconeixement de les principals característiques de les oracions compostes.
- Reconeixement de les diferències entre oració composta coordinada i subordinada.
- Distinció dels diferents tipus d'oració coordinada i dels principals nexes.
- Distinció entre oració subordinada substantiva, adjectiva i adverbial, així com els principals nexes subordinants i les funcions sintàctiques que exerceixen dins de l'oració.

- ACTITUDS

- Valorar el Grau Mitjà de la Junta Qualificadora de Coneixements de València com un títol important de cara al futur laboral i afrontar-ne la preparació amb un alt grau de compromís.
- Valorar les frases fetes, les locucions i els refranys com una riquesa de la llengua que cal conèixer i emprar.
- Valorar el registre estàndard cult com l'eina de comunicació més adient a l'hora de comunicar-se i realitzar qualsevol tipus de feina.
- Valorar les paraules de procedència grega i llatina com un patrimoni valuós.
- Valorar les abreviatures en els tractaments oficials com la fórmula imprescindible a l'hora de comunicar-se amb algunes estàncies socials.
- Valorar positivament l'estudi dels principals aspectes de morfosintaxi per tal d'afrontar l'anàlisi sintàctica amb la millor preparació possible.
- Valorar la varietat lingüística valenciana com la pròpia i saber distingir-la de la resta de les varietats dialectals de la llengua.
- Valorar la situació actual de la llengua pel que fa als fenòmens de llengües en contacte i diglòssia.
- Valorar l'anàlisi sintàctica com l'eina fonamental per a entendre l'estructuració lògica de les oracions.
- Valorar l'oració múltiple amb totes les seues varietats i afrontar-ne l'anàlisi amb la preparació necessària.

C. CRITERIS D'AVUACIÓ

- Explicar el significat de diferents frases fetes, locucions i refranys i utilitzar-les amb correcció.
- Explicar el significat de paraules d'origen grec i llatí segons els prefixos i sufixos.
- Utilitzar de les abreviatures dels tractaments oficials referides a polítics, religiosos, militars, aristocràcia i noblesa, i alts càrrecs institucionals i culturals.
- Explicar les relacions de concordança que s'estableixen entre el substantiu i l'adjectiu.
- Cercar fórmules alternatives per tal d'evitar els usos erronis del pressuppte article neutre lo.
- Utilitzar de manera correcta l'article davant dels dies de la setmana.
- Explicar quines són les formes àtones i tòniques dels possessius i utilitzar-los de manera correcta.
- Emprar els numerals, els indefinits i els quantitius de manera correcta segons la informació que es vol transmetre.
- Explicar la funció que exerceixen els pronoms personals dins de l'oració.
- Analitzar l'ús dels pronoms personals forts i emprar-los de manera correcta en l'elaboració del discurs.
- Analitzar l'ús dels pronoms personals febles i adverbials i emprar-los de manera correcta en l'elaboració del discurs.
- Explicar les característiques principals dels pronoms febles i adverbials per tal de realitzar-ne combinacions entre dos o més.
- Analitzar l'ús dels pronoms relatius per tal d'utilitzar-los en oracions subordinades adjectives i establir-ne la funció dins l'oració.
- Analitzar l'ús dels pronoms relatius interrogatius i exclamatius.
- Explicar el paradigma verbal regular i irregular.
- Reconéixer i emprar les perífrasis verbals segons la classe i l'estructura.
- Distingir els nexes segons siguen preposicions, adverbis, conjuncions i altres girs, així com evitar l'ús de formes errònies.
- Explicar les característiques distintives de les varietats dialectals occidental i oriental de la llengua.
- Explicar els trets distintius de les varietats dialectals valencianes.
- Emprar un llenguatge estàndard en l'elaboració de textos tant escrits com orals.
- Emprar els tres nivells sociolingüístics (culte, mitjà i vulgar) en diferents situacions comunicatives.
- Explicar els conceptes de substrat, superestrat i adstrat.
- Explicar el fenomen de les llengües en contacte i els processos de diglòssia.
- Explicar els diferents tipus d'oració que hi ha.
- Explicar els principals trets de l'oració simple.
- Explicar els cinc tipus de sintagma de l'oració simple (SN, SPrep, SAdj, SV i SAdv) així com la seua estructura.
- Reconéixer la funció sintàctica que exerceixen els diferents sintagmes dins de l'oració simple.
- Analitzar sintàcticament una oració simple.
- Explicar les principals característiques de les oracions compostes.
- Establir les diferències entre oració composta coordinada i subordinada.
- Analitzar els diferents tipus d'oració coordinada i els principals nexes.

- Distingir entre oració subordinada substantiva, adjectiva i adverbial, així com els principals nexes subordinants i explicar les funcions sintàctiques de exerceixen.

UNITAT 4. Introducció. Orígens de la llengua

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se a l'estudi de la llengua des dels seus orígens.
- Reconéixer les diferències entre el llatí culte i el vulgar.
- Reconéixer l'evolució del llatí fins formar les llengües romàniques actuals.
- Aproximar-se als processos de formació del català a partir del llatí.
- Reconéixer el domini lingüístic valencià des de la reconquesta fins els nostres dies.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- Els orígens de la llengua, la romanització.
- El llatí culte i el llatí vulgar.
- Les llengües romàniques.
- Els dialectes constitutius i consecutius del català.
- El domini lingüístic valencià.

- PROCEDIMENTS

- Reconeixement dels motius pels quals es van formar les llengües romàniques després de la caiguda de l'imperi romà.
- Reconeixement de les diferències entre el llatí culte i el vulgar, i com aquest va anar evolucionant fins formar les actuals llengües romàniques.
- Distinció de les diferents evolucions de les llengües romàniques.
- Reconeixement de les causes de la reconquesta i la posterior formació dels dialectes constitutius i consecutius de la llengua.
- Reconeixement del domini lingüístic valencià i de com va anar formant-se i evolucionant des de temps de Jaume I fins els nostres dies

- ACTITUDS

- Valorar el valencià com un bé comú que cal estudiar i fomentar.
- Valorar l'estudi de la llengua des dels seus orígens com una tasca imprescindible per a comprendre la idiosincràcia del poble valencià.
- Valorar el llatí culte i el vulgar com les arrels de la nostra cultura actual i enfrontar-se al seu estudi amb ganes de conèixer el passat per entendre el present.
- Valorar l'evolució del llatí fins formar les llengües romàniques com un dels processos que van servir per configurar l'Europa actual.
- Valorar l'evolució del català medieval fins el del nostres dies com un procés fonamental per tal d'entendre la variació dialectal de la llengua.
- Valorar el domini lingüístic de valencià i la diferent evocació segons la zona com un fet enriquidor de la nostra cultura, llengua i tradicions.

C. CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Explicar l'origen de la llengua a partir de la desintegració de l'imperi romà.
- Explicar les diferències entre el llatí culte i el llatí vulgar.
- Explicar les diferents transformacions que va patir el llatí vulgar fins formar les llengües romàniques actuals.
- Explicar la formació del català i entendre els conceptes de substrat, superstrat i adstrat.
- Explicar la diferent evolució històrica de la llengua en el domini lingüístic valencià.

UNITAT 5. Lletres de cançons. Poesia medieval

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se als orígens de la literatura.
- Reconèixer la influència de la tradició poètica medieval en les manifestacions poètiques actuals.
- Reflexionar al voltant de la influència llatina a l'hora de configurar tota la tradició literària europea.
- Reconèixer les primeres manifestacions poètiques catalanes.
- Reconèixer la importància de la poesia trobadoresca i de l'amor cortés.
- Aproximar-se a la figura de Jordi de Sant Jordi.
- Aproximar-se a la figura d'Ausiàs March i reconèixer la influència que ha tingut en tota la tradició literària posterior fins els nostres dies.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- Els orígens de la literatura.
- El Cant de la Sibila.
- Influències en cançons d'avui.
- La poesia medieval en llatí.
- Les primeres manifestacions escrites en català.
- La literatura trobadoresca.
- L'amor cortés.
- Jordi de Sant Jordi.
- Ausiàs March.

- PROCEDIMENTS

- Explicació de les característiques de les primeres manifestacions literàries de l'Edat Mitjana.
- Identificació dels trets fonamentals de la lírica medieval en el Cant de la Sibila.
- Identificació de les influències de la lírica medieval en cançons actuals.
- Reconeixement de la importància de la poesia medieval en llatí.
- Reconeixement de la importància dels Carmina Burana.
- Identificació dels primers textos escrits en llengua catalana.
- Identificació dels principals trets de la poesia trobadoresca.
- Reconeixement dels principals actors dins de la poesia trobadoresca.
- Identificació de les característiques de l'amor cortés.
- Identificació dels estils i els gèneres que componen l'amor cortés.
- Identificació de l'obra de Jordi de Sant Jordi i els seus trets més significatius.
- Identificació de les principals etapes de la vida d'Ausiàs March.
- Identificació de les característiques principals dels tres cicles de la poesia d'Ausiàs March.
- Reconeixement de les característiques líriques de l'obra d'Ausiàs March.
- Reconeixement dels trets distintius i novadors pel que fa a l'estil i l'ús de la llengua en l'obra d'Ausiàs March.

- ACTITUDS

- Valorar les primeres manifestacions líriques com l'origen de la nostra tradició cultural.
- Valorar el Cant de la Sibila com una manifestació oral molt important per al desenvolupament posterior de la lírica escrita.
- Valorar la influència que les manifestacions de la tradició lírica tenen en les cançons actuals.
- Valorar la poesia medieval en llatí i els Carmina Burana com les manifestacions literàries de les quals van beure els autors posteriors per a crear les seues obres.
- Valorar la poesia trobadoresca com la base literària de la poesia de segle XV.
- Valorar l'amor cortés com el tema fonamental de la poesia trobadoresca.
- Valorar la figura de Jordi de Sant Jordi com un dels grans poetes de la nostra tradició.
- Valorar Ausiàs March com el més important poeta medieval de la nostra literatura i l'autor del major cançoner de l'època.
- Valorar la importància d'Ausiàs March per la influència deixada en generacions posteriors fins els nostres dies.

C. CRITERIS D'AVUACIÓ

- Explicar els orígens de la literatura.
- Analitzar el Cant de la Sibila per a trobar-ne les principals característiques.
- Explicar els influències de manifestacions líriques tradicionals en cançons actuals.
- Explicar les característiques de la literatura medieval en llatí i la figura dels goliards.
- Analitzar fragments del Carmina Burana per identificar-ne les principals característiques.
- Explicar quins van ser els primer textos escrits en llengua catalana.
- Explicar els trets generals de la poesia trobadoresca.
- Explicar els principals agents de la poesia trobadoresca.
- Explicar els principals estils dels trobadors i els gèneres poètics més rellevants.
- Explicar l'amor cortés i el seu funcionament.
- Explicar les característiques més importants de la vida i l'obra de Jordi de Sant Jordi.
- Analitzar un poema de Jordi de Sant Jordi per tal d'identificar-ne les principals característiques.
- Explicar els principals episodis de la vida d'Ausiàs March.
- Explicar els tres cicles de poesia d'Ausiàs March.
- Explicar les característiques líriques de l'obra d'Ausiàs March.
- Explicar l'estil i la llengua d'Ausiàs March.
- Analitzar un poema d'Ausiàs March per tal d'identificar-ne les principals característiques i trets generals de l'obra.
- Explicar les influències que la figura d'Ausiàs March ha tingut al llarg de la història i en els poetes i cantants actuals.

UNITAT 6. Històries i llegendes: narrativa moralitzant. El llibre de les bèsties

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se a la figura de Ramon Llull.
- Identificar les etapes més importants de la vida de Ramon Llull.
- Reconèixer les etapes de l'obra de Ramon Llull i les seues característiques principals.
- Aproximar-se al Blanquerna.
- Identificar les parts del Llibre de meravelles i les principals característiques.
- Reconèixer el sentit i l'estructura del Llibre de les bèsties.
- Identificar els trets definitoris dels principals personatges del Llibre de les bèsties.
- Reconèixer les principals característiques d'un bon discurs en públic.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- Biografia de Ramon Llull.
- Característiques principals de l'obra de Ramon Llull.
- Obres de Ramon Llull més destacades: Blanquerna, Llibre de meravelles.
- El Llibre de les bèsties: argument, sentit, estructura, personatges i llengua.
- Els principals discursos retòrics d'avui.

- PROCEDIMENTS

- Identificació dels fets més rellevants de la vida de Ramon Llull.
- Reconeixement de les obres més importants de Ramon Llull, especialment el Blanquerna i el Llibre de meravelles.
- Identificació del sentit de l'al·legoria i l'estructura dels exemplis del Llibre de les bèsties.
- Identificació dels estereotips que encarnen cadascun dels personatges del Llibre de les bèsties.
- Reconeixement de les principals característiques de la llengua emprada per Ramon Llull al Llibre de les bèsties.
- Reconeixement de les principals característiques dels discursos en públic més famosos dels últims temps, especialment del d'Steve Jobs i el Cap Indi Seattle.

- ACTITUDS

- Valorar la figura de Ramon Llull com un dels autors i oradors més importants de l'Edat Mitjana i de la nostra tradició literària.
- Valorar la innovació que va suposar l'obra lul·liana pel que fa a l'anterior narrativa medieval.
- Valorar la importància del Llibre de les bèsties com a metàfora de la societat de l'època.
- Gaudir amb la lectura del Llibre de les bèsties per a una posterior anàlisi.
- Valorar la importància d'estructurar bé qualsevol discurs oral per tal de transmetre amb coherència i convicció allò que es vol expressar.

C. CRITERIS D'AVUACIÓ

- Explicar els aspectes més importants de la vida de Ramon Llull.
- Explicar els trets més significatius de l'obra de Ramon Llull.
- Explicar la importància del Banquerna i el Llibre de meravelles.
- Explicar el sentit i l'estructura del Llibre de les bèsties.
- Identificar els principals trets dels diferents personatges del Llibre de les bèsties.
- Analitzar l'estil de llengua de Ramon Llull en el Llibre de les bèsties.
- Realitzar una lectura analítica del Llibre de les bèsties.
- Realitzar una intervenció pública formal seguint una sèrie de pautes i basant-se en els models proposats.

UNITAT 7. Teatre medieval religiós. El misteri d'Elx: espectacle d'alta volada

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se a les primeres manifestacions teatrals medievals.
- Reconéixer els principals temes i tipus del teatre religiós medieval.
- Aproximar-se a l'estudi del Misteri d'Elx.
- Reconéixer les principals parts en què es divideix la representació del Misteri d'Elx.
- Reconéixer la importància de la Consueta del Misteri d'Elx com un patrimoni únic i de gran importància cultural.
- Aproximar-se a la festivitat del Corpus de València.
- Reconéixer la importància del Corpus de València com un patrimoni únic i de gran importància cultural.
- Identificar els canvis que ha patit la festa del Corpus al llarg de la història.
- Reconéixer les diferents parts de la representació actual del Corpus de València.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- El teatre medieval.
- El teatre medieval religiós, característiques i tipus.
- El Misteri d'Elx.
- La posada en escena del Misteri d'Elx.
- La consuetud del Misteri d'Elx, principals característiques i sentit.
- La festa del Corpus de València, història.
- La representació moderna del Corpus de València.

- PROCEDIMENTS

- Reconeixement de les principals característiques del teatre medieval.
- Identificació dels principals tipus i temes del teatre medieval religiós.
- Reconeixement dels orígens del Misteri d'Elx.
- Identificació de les parts en què es compon la representació del Misteri d'Elx.
- Identificació i explicació de les diferents parts de la consuetud del Misteri d'Elx.
- Reconeixement de la història del Corpus de València i de les principals obres tradicionals que s'hi representen.
- Reconeixement de l'estructura actual de la representació del Corpus de València.

- ACTITUDS

- Valorar el teatre medieval religiós com la manera que va tindre el teatre de perviure i arribar fins els nostres dies.
- Valorar el Misteri d'Elx com un patrimoni únic i d'incalculable valor cultural.
- Gaudir amb la lectura i la interpretació del sentit del Misteri d'Elx.
- Valorar la representació del Corpus de València com un patrimoni únic i d'incalculable valor cultural.

C. CRITERIS D'AVUACIÓ

- Explicar les principals característiques del teatre medieval.
- Identificar els principals tipus i temes del teatre medieval religiós.
- Explicar els orígens del Misteri d'Elx.
- Identificar de les parts i els llocs de la representació del Misteri d'Elx.
- Explicar de les diferents parts de la consuetud del Misteri d'Elx.
- Interpretar el sentit de la consuetud del Misteri d'Elx.
- Explicar la història del Corpus de València.
- Explicar les principals obres tradicionals que es representen al Corpus de València.
- Explicar l'estructura actual de la representació del Corpus de València en comparació amb les evolucions que ha patit.

UNITAT 8. El drama rural de la nostra terra: Terra baixa, d'Àngel Guimerà

A. OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Aproximar-se a la figura d'Àngel Guimerà.
- Reconèixer les diferents etapes de la producció dramàtica d'Àngel Guimerà.
- Reconèixer com la visió del món i les preocupacions d'Àngel Guimerà es plasmen en la seua obra.
- Reconèixer les principals característiques de Terra Baixa d'Àngel Guimerà.
- Reconèixer la evolució dels personatges de Terra Baixa.
- Aproximar-se al sainet i a la figura d'Eduard Escalante.
- Reconèixer l'ús de la llengua en els sainets d'Escalante.

B. CONTINGUTS

- CONCEPTES

- Vida i obra d'Àngel Guimerà.
- Les etapes de la producció dramàtica d'Àngel Guimerà.
- Anàlisi de Terra Baixa d'Àngel Guimerà.
- L'evolució dels personatges a Terra Baixa.
- El sainet i Eduard Escalante.
- L'ús de la llengua en els sainets d'Escalante.

- PROCEDIMENTS

- Reconeixement de les fites més importants de la biografia d'Àngel Guimerà.
- Reconeixement de les etapes de la producció dramàtica d'Àngel Guimerà.
- Reconeixement de l'evolució de la temàtica en les diferents etapes.
- Identificació en les obres dels aspectes essencials de la vida d'Àngel Guimerà.
- Identificació de l'evolució de l'argument de Terra Baixa.
- Identificació de la importància de l'espai i el pas del temps en Terra Baixa.
- Identificació dels principals conflictes de Terra Baixa.
- Identificació de l'evolució dels personatges.
- Reconeixement de les principals característiques del sainet valencià.
- Reconeixement de la importància d'Eduard Escalante com a sainetista.
- Identificació dels diferents usos de la llengua en el sainet.

- ACTITUDS

- Valorar la figura d'Àngel Guimerà com un dels dramaturgs més importants de la Renaixença catalana.
- Valorar Terra Baixa com una mostra de la recuperació de la tradició literària.
- Valorar l'evolució dels personatges de Terra Baixa com una de les característiques principals de l'obra.
- Valorar el sainet com la manifestació del teatre més popular.
- Valorar la figura d'Eduard Escalante com la més important pel que fa a la producció de sainets valencians.
- Valorar l'ús de la llengua en els sainets com una mostra de l'estat real de la llengua en la societat valenciana de l'època.

C. CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Explicar les etapes més importants de la vida d'Àngel Guimerà.
- Explicar les etapes de la producció dramàtica d'Àngel Guimerà.
- Explicar les influències dels aspectes biogràfic d'Àngel Guimerà en la seua obra.
- Explicar l'evolució de l'argument de Terra Baixa i la importància de l'espai i el pas del temps.
- Explicar l'evolució dels personatges de Terra Baixa.
- Indicar les principals característiques del sainet valencià.
- Explicar la importància d'Eduard Escalante com el principal autor de sainets valencià.
- Explicar els diferents usos de la llengua en el sainet amb exemples.

SOLUCIONS A LES ACTIVITATS

Bloc I. COMENTARI DE TEXT

Tema 1. COMUNICACIÓ I LLENGUATGE

Apartat 1. Comunicació i llenguatge

Pàgina 5

1. Les petjades són, en general, signes involuntaris. Imagina una situació en la qual les petjades siguen signes voluntaris i explica-la oralment.

Exemples d'algunes pel·lícules, que són fàcilment traslladables a la realitat. Tres exemples: A) Una persona que, amb la tècnica adequada, usa petjades digitals d'altra persona per a confondre a la policia en una investigació criminal: deixa les petjades falses en un got en el lloc del crim. B) En la pel·lícula *La gran evasió*, el personatge encarnat per Steve McQueen fuig en una moto; a l'arribar a un enorme filat, s'introdueix en ella a peu durant diversos metres, després pren la moto i s'allunya; els gossos segueixen el rastre de la seua petjada olorosa, però s'embarbessen en el filat i, adolorits, es retiren i no ho persegueixen més. C) en altres pel·lícules del vell Oest nord-americà, els indis esborren les seues petjades dempeus i deixen altres falses perquè qui els cerca es perda...

2. D'una comunicació no voluntària s'obté una informació inferida: els seus signes són indicis que podem interpretar en funció del nostre coneixement i experiència. Què es pot desprendre d'una persona que s'ha llevat l'anell de matrimoni, però li queda un senyal de menor pigmentació en el dit? Inventar un parell de situacions i explica-les.

Dues situacions imaginades: A) Es tracta d'una persona casada i s'ha llevat l'anell per a no declarar que té parella, i intentar entaular relació amb una tercera persona. B) Pot ser una persona que acaba de trencar el llaç matrimonial o de parella, i es nota que té ansietat per entaular una nova relació.

3. Explica la següent situació com una modificació de context.

La senyora major ha aconseguit modificar el context en el qual es troben en el supermercat: ella i el jove no es coneixen, però “l'àvia” fa creure a la caixa que sí es coneixen i que són mare i fill. La confiança a la caixa (“És el meu fill”) i el comiat del jove (“Adéu, mamà”) permeten que la caixa no pose en dubte la veracitat del context creat –inventat– per la senyora major. Aquesta va dir a la caixa que pagaria el seu fill, i la caixa suma els dos comptes... S'ha creat un nou context: es produeix la creença o la interpretació contextual equivocada d'un dels intervinents en la comunicació: “Ah, jo creia que...”. Es va inventar un context i la interpretació de la caixa és errònia. Ix perdent el jove, perquè va declarar davant de la caixa que la vella era la seua mare...

Pàgina 6

4. Quins factors intervenen en una conversa entre dues amigues parlant cara a cara?

Cara a cara intervenen els sis factors bàsics, però són de més interès els elements que formen el codi gestual i no verbal.

E: El parlant

R: L'oïdor

m: Les frases exactes que es diuen i els gestos i moviments de l'emissor

Can: Audiovisual (el que s'escolta per les ones sonores, a través de l'aire, i el que es veu directament del cos de l'emissor)

Code: La llengua utilitzada (el valencià, com modalitat catalana) i el llenguatge no verbal (gestos, mímica, expressió corporal)

Contx: Una agradable conversa en la platea d'un teatre esperant a un amic i el començament d'una divertida obra de teatre

5. Quins factors són diferents a la comunicació anterior en una conversa per internet?

En una conversa per internet desapareixen els rics missatges de l'expressió no verbal, sempre que no siga una conversa amb imatge dels participants. Si és un xat escrit, tindrà més importància el codi verbal usat, en la seua modalitat escrita; se li afegiran “emoticons”, per exemple, o signes similars.

6. Quins factors intervenen en la comunicació que s'estableix entre una pel·lícula i els espectadors?

L'espectador, al contemplar una pel·lícula, s'introdueix en un acte comunicatiu en el qual intervenen els següents sis elements bàsics:

E: director, creador de la pel·lícula

R: públic espectador

m: tot el que compon físicament la projecció –la part plàstica o visible- i l'audició, és a dir, la part visible i audible del després del “rotllo” cinematogràfic, o la seua versió actual digitalitzada, amb la seua banda sonora inclosa. El missatge sempre és igual, encara que les interpretacions siguin distintes segons cada receptor i segons cada moment (o dia, és a dir, context) fins i tot d'un mateix receptor). La interpretació i la idea de l'argument o tema de la pel·lícula no és en si el “missatge”, sinó una percepció i una conceptualització que depèn del receptor i del context primordialment.

Can: hi ha un doble, com a mínim: a) visual (per fotografia animada o contínua) i b) auditiu (per ones sonores a través de l'aire: diàlegs, música i efectes especials sonors)

Code: també és doble, almenys: a) unisc el codi cinematogràfic (captat en funció del nostre hàbit per a entendre i interpretar el pas del temps en la narració o història relatada, la volta arrere o *flash back*, les premonicions o visions del futur o *flash forward*, els *travelling*, la rellevància dels diferents plans i enfocaments –picats, contrapicats-, el que se suggereix mitjançant les imatges i gestos dels actors, els colors, l'ambientació, els efectes especials...) i b) el codi idiomàtic (o lingüístic: el que diuen parlant els actors/personatges)

Contx: sabem que aquest acte comunicatiu només pot suposar-se a partir d'iniciat el segle XX, que depèn de la llei de l'oferta i la demanda; l'estat d'ànim del receptor fa que una pel·lícula ens agrade al contemplar-la per segona vegada perquè estiguem més contents i complaguts, anem bé acompanyats, ja coneguem la seua referència històrica o imaginària, etc.

7. Com respondria, amb humor i ocurrència, a la pregunta «Com estàs?» cadascuna d'aquestes persones? Ompli el quadre següent el model.

Madame Curie	“Radiant”	Perquè va ser la científica que va descobrir el radi
Darwin	“Ací adaptant-nos”	Per la seua teoria de l'evolució de les espècies i l'adaptació dels éssers al medi ambient
Copèrnic	“Bé, gràcies al cel”	Per les seues teories sobre astronomia: la terra i el “cel”. Es parla de gir “*copernicà” quan alguna cosa experimenta un canvi “abismal”, de 180°
Jack, l'esbudellador	“Ací anem, per parts”	Perquè Jack esbudellava a les seues víctimes, les feia “parts”

8. Reordena les paraules per a formar una oració correcta:

- a) *Les paraules poden construir les millors condicions de la vida, Carmen.*
- b) La unitat de la quantitat d'informació és el "bit" (<binary digit)
- c) Un bit consisteix en la quantitat d'informació que aporta un missatge en una situació en què només poden aparèixer dos opcions amb una probabilitat del 50% cada una.
- d) Com més opcions de missatges distints hi ha més quantitat d'informació al triar o generar un missatge.
- e) El missatge més inesperat quant al seu significat aporta una quantitat major d'informació.

9. Desxifra el següent missatge secret: es tracta d'una cita del director de cinema Alfred Hitchcock. Potser serà una dada d'interès conèixer la freqüència de les lletres en la nostra llengua: les més freqüents són les vocals *i, a*, i les consonants *s, l*.

«El suspens és qüestió de saber: si en una pel·lícula esclata inesperadament una bomba, això és sorpresa, però, si el públic sap que esclatarà en cinc minuts i el protagonista de la cinta ho ignora, això és suspens».

La freqüència de lletres en català (%), segons l'Institut d'Estudis Català, és la següent:

E 13,89	R 6,76	D 3,94	Q 1,35	H 0,72
A 12,55	N 6,40	C 3,60	B 1,32	X 0,52
S 8,43	T 6,11	M 3,16	G 1,28	J 0,30
L 7,74	O 5,71	P 2,72	Ç 1,06	K, W, Y, Z = 0,00
I 6,99	U 4,18	V 1,40	F 1,00	

Les vocals més freqüents són *e, a*. Les consonants més freqüents són *s, l, r, n, t*.

10. En què consisteix la codificació dels versos acróstics? Explica-la amb aquest poema de Glòria Fandos.

Un poema està compost per versos acróstics quan amb la primera lletra –de vegades, amb la primera síl·laba– de cada vers es forma una paraula o una frase. En el poema de Glòria Fandos es pot construir un nom propi compost: Josep Àngel.

11. Codifica un missatge secret per a un amic que t'ho haurà de desxifrar. Pots confeccionar-lo amb aquest codi: nombre de línia i de paraula en la línia (14 25 31 44 52 65 72 84 91) o amb el codi que idees.

En la pàgina 9 del llibre de text hi ha un missatge xifrat; el codi és nombre de línia i nombre de paraula en aqueixa línia. Heus ací el missatge secret: 2 3 8 17 20 7 21 3 30 8. El procés de desxiframent és aquest (en la pàgina 9):

Nombre de línia	Nombre de paraula	Paraula	Nombre de línia	Nombre de paraula	Paraula
2	3	Carme	8	17	serà
20	7	la	21	3	següent
30	8	vídua			

Misatge complet: «Carme serà la següent vídua» (¡!).

12. Llig la següent anècdota humorística i comenta quin element de la comunicació falla perquè es produïska una situació tan hilarante d'humor negre.

Falla el destinatari. La persona que ho rep, la vídua, es fa a la idea d'un context diferent: creu que l'emissor és el seu difunt marit i que es refereix que ella va a morir i prompte ho veurà a l'infern.

13. Afig i explica una situació on es produïska *feed-back*.

Si, quan està explicant el professor, molts alumnes es miren el rellotge, es produeix un *feedback* que el professor ha de saber interpretar: els alumnes comencen a cansar-se i serà convenient canviar l'activitat en classe, potser, amb activitats en les quals participen directament els estudiants.

14. Com podem conèixer el *feed-back* d'un spot televisiu que “no funciona”? Permet el *feed-back* modificar el missatge en l'àmbit publicitari?

El *feedback* en la publicitat es coneix, elementalment, per la resposta en les compres i per la retenció de la marca en la memòria del possible comprador. És important que una marca passe a formar part o s'incloga en “la llista curta” de la majoria d'usuaris i compradors, però la resposta més rellevant en el procés mercantil és la compra real: si hi ha molts compradors, el missatge publicitari funciona; si no hi ha suficients compradors –aquest és l'indicador del *feedback*–, caldrà modificar el missatge.

15. Explica aquesta anècdota com canvi de context en la comunicació. «En un col·legi religiós, un delegat de curs pregunta al pare Anselm: ‘Es pot fumar mentre es resa?’. ‘Quines coses se’t ocorren!, diu amb indignació el pare Anselm. ‘Has de preguntar-lo d'altra forma’, aconsella altre company al delegat de curs: ‘Vés al pare Anselm i pregunta-li: Es pot resar mentre es fuma?’. ‘Naturalment’, contesta satisfet el pare Anselm».

Es tracta d'una curiosa i enginyosa anècdota. En la primera pregunta, el pare Anselm interpreta que el context és la situació d'estar resant: l'acte de resar –perquè és religiós– no permet intromissions. No obstant això, en la segona pregunta, el context creat canvia: ara és la situació de fumar: l'acte de fumar –perquè és profà– permet la incorporació d'alguna cosa religiosa, salvadora i purificadora com el rés. És importantíssim saber crear una situació o context situacional de partida...

Pàgina 10

16. Llig la següent anècdota. Indica amb claus quin és la seua organització elemental i comenta oralment el seu significat en relació amb la comunicació.

a) Estructura. Tres parts:

- 1) La introducció narrativa (línies 1-2)
- 2) El diàleg entre pare i fill: les quatre primeres rèpliques (línies 3-7)
- 3) La interpretació del fill, completament distinta a la del pare (línies 8-14)

b) La comunicació en el diàleg entre padre e hijo.

El fill interpreta el context de manera molt diferent. L'important de l'anècdota radica en el concepte de felicitat i riquesa que té el fill (que veu aquesta en la família modesta del camp) i el qual té el pare (amb el tradicional materialisme i la visió urbana al fons).

17. Si un pare parla de “respecte” al seu fill universitari perquè entenga que ha de respectar al veí de l'habitatge inferior i el fill repeteix incansablement que no fa soroll i que el veí és un primmirat, podem estar davant un cas de manca de sintonització comunicativa. Imagina't la situació i explica-la com un soroll comunicatiu.

El fill universitari no concep que es produïska excessiu soroll en el seu habitatge i que, per tant, no s'ha de tenir en compte la protesta del veí. El pare insisteix que cal fer menys soroll molest, i que el nivell de soroll és subjectiu; però sempre cal respectar al proïsme, i el veí no ha de tenir cap motiu de queixa. El fill insisteix que no es fa soroll i que el veí és un remugador i que té manies de notorietat. Córrer per l'habitatge, donar salts a casa o llençar-se al sofà per a parar una pilota... no sembla al fill causa de sorolls o de molèsties per a ningú. El fill defensa que seguiran vivint com fins a ara; el pare ordena, prega i demana que es faça menys soroll. El fill no entén que, abans d'arribar a la universitat, vivia en una casa sense veïns...

El fill manté la seua postura: és impossible fer menys soroll. La falta de sintonització impedeix la correcta comunicació. Fill i pare interpreten de manera molt distinta el context: quan aqueixes interpretacions són irreconciliables, es produeix la falta de sintonia.

18. Comenta la següent anècdota per a explicar si la comunicació serveix per a transmetre informació o per a crear contextos.

El conductor menteix al primer policia amb premeditació i traïdoria, és a dir, pensant que no va a ser descobert: ho enganya creant un context situacional fals. La intenció del conductor serà provar al segon policia que, en ordre invers, que és innocent i està en situació legal en tot el que li pregunta i demana. Al final, l'única acusació veritable –que ha infringit el màxim de velocitat– també és motiu de farsa: al riure i haver comprovat que totes les acusacions restants eren “inventades” pel policia 1, el policia 2 creu que no anava tampoc a una velocitat excessiva i sancionable.

La creació d'un context –que el policia 1 no està bé...–, que ací és una flagrant tirallonga de mentides, fa que el policia 2 exonere i no multe ni detinga al conductor.

Pàgina 12

19. Identifica la funció predominant en aquests exemples:

- a) Expressiva
- b) Expressiva (d'identitat)
- c) Conté tres parts: expressiva, referencial i expressiva. La salutació (“Bon dia”) és una expressió de desig –de cortesia, de la bona educació del parlant–, no té la funció referencial.
- d) Apel·lativa
- e) Apel·lativa
- f) Apel·lativa
- g) Referencial
- h) Referencial
- i) Fàtica
- j) Referencial (el contingut del que van fer) i fàtica (l'ús de falques: “no”, “d'acord”)
- k) Metalingüística. S'explica el funcionament de la gramàtica, és a dir, un codi explica un altre codi. El destinatari de les correccions gramaticals no entén el metallenguatge i interpreta, erròniament, que només hi ha funció referencial.
- l) Estètica

20. En l'actualitat es parla de mitjans interactius. Concreta algun exemple en el qual en els mitjans de comunicació de masses es puga al·ludir a aquesta denominació que s'acosta a la interacció comunicativa.

Tant en televisió com en ràdio, i ara en Internet (amb Twitter i Facebook), des de no fa molts anys, els missatges unilaterals s'han convertit en bilaterals i, de vegades, en multilaterals, és a dir, el receptor pot intervenir telefònicament (o pels mitjans d'Internet, si escau). A l'intervenir el receptor, es canvien els papers d'emissor i receptor, i es produeix una interacció comunicativa.

21. No en tots els diàlegs es produeix interacció. Existeix l'estereotip del diàleg típic dels espanyols que arreplega una situació en la qual els participants en la conversa parlen cadascun del seu sense tenir en compte tot just el que diu l'altre. Llig en col·laboració amb un company aquest fragment de Julio Cortázar, en *Rayuela*, i planteja una altra situació: escriu un diàleg similar pròxim a les teues vivències.

Resposta oberta.

22. Moltes falques en la conversa comuna o en la social són plasmacions de la funció fàtica. Per exemple, la falca de comiat: «Doncs m'alegre molt, eh». Què pensar si aquesta falca és usada després d'una conversa com la següent a la porta d'un hospital: “–És que està malalta ta tia? –No, és ma mare. –Ah, bo! Doncs m'alegre molt, eh”?

Es recorre a una frase feta (“Doncs m'alegre molt, eh”) i s'erra en la delicadesa i en la cortesia per no haver correspost adequadament al context. Siga la malalta la tia o la mare, no s'ha d'emprar una frase feta de cortesia... Falla l'anàlisi del context.

23. Les dones rundies, a Burundi, s'acomiaden, de forma rutinària i educada, dient: “Ah, he d'anar-me a casa o el meu marit em pegarà” (sic). Comenta el cas de la tribu quirundí que s'exposa a continuació.

Es tracta d'un ensenyament tradicional en una societat en la qual les dones ocupen un paper important com transmissores, però en públic s'imposa el silenci de la dona; a més, els ancians són considerats com patriarques i la seua opinió és de summa rellevància en l'equilibri familiar i social. És una societat molt distinta a la nostra. En la nostra societat, els ancians han anat deixant de ser considerats com savis i experts. Els esquemes mentals procedents del suport donat per la publicitat i la vida moderna a la nostra manera de pensar se centren a valorar més la joventut i els valors de l'èxit en termes, habitualment, mercantilistes o d'assoliments en relacions sentimentals o sexuals.

24. Quan vam parlar, ens recolzem en els moviments del cos i, especialment, de mans i braços, per a esclarir el que volem dir.

- a) És esperable que (quasi) tots els entrevistats moguen les mans per a “fer” o “dibuixar” en l'aire una espiral, el moviment d'un *batal·l* o la forma amorfa d'un *núvol*.
- b) Resposta oberta. Es possible alguna dificultat si no ho il·lustrem amb dibuixos.
- c) Segons el *Diccionari general*, de Frances Ferrer Pastor, València, 1993, les acepcions són les següents:
Espiral: Línia corba que dóna voltes a un punt allunyant-se contínuament.
Batal·l: Peça de metall, os, etcètera, suspesa en el centre de les campanes o esquesles per a fer-les sonar.
Núvol (amorf): Massa de vapor aquós que roman suspesa a l'atmosfera i que té una forma irregular...

25. Com narraries la jugada del gol d'Espanya en la final del Campionat del món Sud-Àfrica 2010? (El gol d'Andrés Iniesta en el partit Espanya-Holanda).

Es pot posar un exemple més actual, que sapiem que és conegut pels estudiants. Resposta oberta.

És esperable que ho escenifiquen, amb moviments de cos, o que ho il·lustren (amb la mà en l'aire, en una taula o per escrit)... Hem d'exigir-los que només empen paraules.

26. Quins gestos comunicatius de la conversa distints als nostres coneixes que utilitzen els parlants d'altres llengües?

El més conegut és el gest dels italians amb una o les dues mans tancades, cap a, dalt, ensenyant els dits atapeïts i un menut moviment oscil·lant que acostia les mans i les allunyadel cos...

27. Què signifiquen o poden significar els següents gestos humans? Respon de manera concisa, amb una o dues paraules.

- a) Sorpresa
- b) Afecte, afecte, amor, sensualitat
- c) Burla sorneguera, vergonya
- d) No m'importa gens el que penses, digues o faces. És un gest molt vulgar.
- i) Ràbia, frustració, temor
- f) Assentiment, confirmació, complicitat, felicitació
- g) Acusació i odi, rancor, excitació culpabilitzadora
- h) Confirmació, gratitud, felicitació
- i) Sol·licitud de silenci i calma

28. Afegir altres gestos habituals en la nostra cultura... per a indicar que...

Entre altres possibilitats, arrebilem les següents:

- a) *està boig*: dirigir el dit índex a la templa, tocar la templa i oscil·lar el dit lateralment
- b) *cal fixar-se bé*: el dit índex s'acosta a l'ull dret i toca la cara per sota de l'ull, amb una o dues pressions sobre la cara cap avall
- c) *posa't ulleres*: amb les dues mans es fa forma de dues lents (amb els dits índex i polze tocant-se), de forma paral·lela i s'acosten davant dels dos ulls, com si veiéssim a través d'aqueixos dos cercles-lents
- d) *està gros*: les dues mans, separades, formen una espècie de pilota gruixuda i s'inflen els queixos de la cara
- e) *està massa prim*: s'introdueixen els queixos de la cara o es representa un fi pal amb el dit menovell de la mà
- f) *passa, passa*: es fa un posat d'entrada (mà oberta, a l'altura del pit, i moviment oscil·lant acostant-se al cos un parell de vegades
- g) *para*: les dues mans esteses, amb els palmells cap al sòl, i moviments oscil·lants de dalt a baix
- h) *no faces soroll*: el dit índex s'acosta i es pega als llavis, que de vegades es fan sobresortir tènueament

29. Explica prolixament què et suggereixen els gestos dels rostres i els detalls de les caricatures de Kike Payá, d'Alcoi, que pots veure en kikelin.com.

No oblidem que són caricatures.

- a) Guardiola: aspecte de beat, però amb una picada d'ullet de recerca de complicitat o de complacència en ella. S'ha creat un personatge: no és tan sant com aparenta (i ell mateix ho sap).
- b) Merkel: Dona de ferro, amb tisoires en la mà per a les retallades econòmiques que interessen a Alemanya dins de la Unió Europea. Mirada mesquina i seriosa.
- c) Fernán Gómez: Actor i escriptor amb aspecte bohemí, al seu aire. Sunyós, malhumorós i concentrat: l'aparença de ser poc amic de molèsties alienes.
- d) Duquessa d'Alba: octogenària, que tot just pot caminar sola o sense l'ajuda d'una cadira de rodes. La cadira que duu és de marca: "Mercedes". Però la seua faldilla, mostrant les seues frèvoles cames, manifesta el seu afany pel sensual, el ball, el gaudi, etc.

30. Un aprenent de conductor, quan encara no ha automatitzat els moviments de la conducció, cada vegada que va a canviar una marxa, es fixa en la palanca de canvi gairebé obsessivament (i deixa de mirar al capdavant). Sap l'aprenent de conductor sempre en quina marxa va el vehicle: en 2.ª, en 3.ª, en 4.ª? Quin sentit aplica per a saber-lo? Quin és el sentit que no domina encara i per quin ho substitueix?

- a) Aplica el sentit de la vista
- b) Ha d'aprendre el sentit del tacte –el sentit del tocar i de conèixer per la situació espacial, quan no intervé la vista.
- c) Substitueix el tacte pel sentit de la vista, com vam dir en a).

31. Indaga per què raó hom diu que les dones es toquen, de vegades, el pèl quan flirtegen.

Segons l'etòleg Desmond Morris, les dones es toquen el pèl perquè estan nervioses.

Amb tocar-se el pèl ens referim a rullar el cabell llarg del cap entre el dit índex d'una mà, o, com a molt, els dits índex i cor. Tocar-se el pèl és una activitat desplaçada, és a dir, un gest de distensió en una situació que ens posa nerviosos, però volem mantenir. O siga, que les dones es toquen el pèl perquè les tranquil·litza. Hi ha altres desplaçaments clàssics, com obrir i tancar la bossa, mirar el mòbil o posar-se i llevar-se les ulleres.

Si la tensió es deu a la seducció, vam realitzar activitats desplaçades d'autocontacte en zones del cos permeses. Tocar-se el pèl –també herència del costum d'espollar que tenen molts simis– és un d'aqueixos gestos lícits.

32. La nostra manera de parlar és una targeta de presentació de nosaltres, un índex de la nostra personalitat. Els parlants som reconeguts o retratats per la nostra forma de parlar, segons s'infereix de les peculiaritats que ens diferencien de les d'uns altres. El parla és un signe o senyal d'identitat: ens revela com som nosaltres individualment, però, alhora, ens situa en un grup social (o sociocultural) bastant bé delimitat: és el nostre grup de pertinença. Quan ens senten, o ens escolten, els altres es forgen una idea de com som, pressenteixen fins i tot com anem a respondre presumptament en el treball o en societat; i, encara és més, ens donaran treball o ens acceptaran un negoci per la nostra forma de comportar-nos comunicativament. «l'escritura és com mostrar una empremta digital de l'ànima», poetitzà l'escriptor mexicà Mario Bellatín (1960). Tinguem en compte això i tinguem en compte el llenguatge no verbal per a aquesta activitat. Anem a simular un sociodrama: es tracta d'un joc de rol. Actuarem, observarem, comentarem i escriurem.

Resposta oberta. L'activitat ha de realitzar-se amb serietat i de manera completa: els alumnes han d'actuar, observar, comentar i escriure.

Pàgina 19

33. Per al pròxim dia portarem dos breus reportatges periodístics, que no excedisquen les 400 paraules, en els quals es narrarà i comentarà el succeït des de perspectives diferents: un, en el qual la inclinació siga més aviat favorable als quals postulen la festa i, l'altre, moderadament en contra de qui la repudien.

Resposta oberta.

34. Afig i explica dos exemples de cadascun dels quatre tipus de signes que hem assenyalat.

Per a donar suport els conceptes dels tipus de signes i les diferències entre ells, podem ajudar-nos del següent quadre amb els trets fonamentals de cadascun dels tipus de signes ressenyats:

	ICONA	INDICI	SÍMBOL	SIGNE LING
1. Proporciona informació.....	+	+	+	+
2. Fet natural.....		-	+	-
3. Intenció de comunicar.....	+	-	+	+
4. Relació intrínseca,.....	+	+	+	-
motivada, no arbitrària	analogia	contigüïtat	similitud en contingut	
5. Relació directa i transparent.....	+	+	-	-
6. Individual, asistemàtic, asegmentable.....	+	+	+	-
7. Objecte representat perceptible (concret).....	+	+/-	+/-	+/-

(Indicis no perceptibles podrien ser el dolor del gat o la vergonya suposada pel rubor o roig de la cara; el significat o referent perceptible d'un símbol ho suposa un restaurant, mentre que és abstracta la saviesa; en el cas del signe lingüístic hi ha referents amb objecte real concret -'bolígraf'- o abstracte -'felicitat'-, encara que sabem que sempre ens referim a un concepte).

Exemples:

Icones	El dibuix d'una moto de tres rodes	El perfil del bou d'Osborne
Indicis	Una ombra d'un cotxe davant d'un autobús que ens antecedeix en la carretera	Taques d'aigua en un passadís al costat de la porta del lavabo
Símbols	La creu (religiosa del catolicisme)	La creu gammada (dels nazis)
Senyals	Un gest acordat al traure un servici de cantó en un partit de futbol	La caràtula d'un treball acadèmic amb una "V" manuscrita pel professor. ("V" = "Vist")

35. En què consisteix la dificultat d'interpretació del senyal que apareix en la foto on hi ha un cartell escrit que diu: «Situe vehicle en espiral»?

Aprécie's la dificultat d'interpretació a l'unir a un senyal –semàfors– (amb valor universal) uns signes lingüístics, o paralingüístics com l'escriptura, en un idioma concret. Si el text estiguera escrit en una llengua desconeguda per a nosaltres (àrab, xinès, rus...), no podríem entendre correctament què se'ns vol indicar amb la totalitat del cartell: semàfor i escriptura. I no serviria, per tant, per a regular el trànsit automobilístic.

Pàgina 21

36. A partir de la lectura del següent text, explica si els orígens de “caminar en fila índia” se sustenten en un indicatiu o en un senyal.

Se sustenta en la utilització conscient d'un indicatiu: es deixen petjades –indicis–, però no totes les petjades sense control. La perfecció de la fila índia és simular que només ha passat una persona: la resta trepitja la mateixa petjada...

37. Després d'haver llegit el següent text, queda clar que l'esvàstica és un símbol?

L'esvàstica, en efecte, és un símbol, però no sempre ha significat el mateix ni significa el mateix en totes les cultures.

38. En ocasions les imatges són tan significatives com les paraules. Hi ha alguna intenció oculta en aquestes sèries d'imatges que van ser publicades en diaris espanyols durant 2005? Importa la composició de la pàgina periodística per a fer-se una idea del que l'emissor-productor vol transmetre? Documenta't sobre l'episodi i els seus protagonistes si escau.

Sempre hi ha intenció en la maquetació d'una pàgina d'un periòdic: una columna significa també en relació del que té al costat o de la secció en la qual insereix.

- a) Resposta oberta.
- b) La foto sembla invertida de manera voluntària: és una manera de subratllar la intenció del periòdic o del periodista. La ironia és manifesta: “Rumb directe al treball i la unió” (cap baix).

Pàgina 24

39. Distingeix els nivells d'anàlisi de la llengua basant-te en els següents textos:

En el discurs lingüístic distingim cinc nivells d'anàlisi:

- a) fonètic, fonològic (i l'escriptura): els sons, per exemple “b” de “beure”...
- b) morfològic: categories gramaticals o classes de paraules: “comença” és un verb; “per”, una preposició...; “líquids” està en plural; “paraula”, en singular...
- c) sintàctic: “L'aigua” és subjecte gramatical del predicat “és salut”...
- d) lèxic (i semàntic): “edat” és un període viscut per un ésser...; “aigua” és un element líquid necessari per la vida, pot ser potable...
- e) textual: El quadre primer és un fragment del joc televisiu “Passa paraula”. Es pot establir una associació amb el segon quadre, que consisteix en un anunci publicitari...

40. Comenta el conte del suís Peter Bichsel «Una taula és una taula».

El conte de Peter Bichsel està basat en diversos dels trets del signe lingüístic que s'estudiaran a continuació. S'avançaran i serviran de motivació per a comprendre el quadre de les pàgines 26 i 27. Es tracta del caràcter mutable (i immutable) del signe lingüístic, és a dir, de la possibilitat de permanència, però també de canvi de la forma o el significat de les paraules. També hem de recordar que el signe lingüístic és un senyal: per tant, és imprescindible que haja un acord entre els usuaris d'aqueixos signes per a conèixer el seu significat: si s'altera el significat (o el significant) i és decisió d'una sola persona, la paraules o les paraules no serviran per a comunicar-se... A més l'inventor de significats, de no afermar-los, acabarà prompte traït per la seua invenció ja que no reté en la memòria els nous significats o les noves relacions entre significats i significants....

41. La llengua és un sistema de signes (senyals) creatiu. Comenta, en aquest sentit, el fragment de la novel·la *Els viatges de Gulliver* (1726), de Jonathan Swift (part III, capítol 5).

L'avantatge del sistema lingüístic és la creativitat; també és rellevant el seu poder d'abstracció. Amb objectes materials només es podria fer referència a assumptes concrets, però caldria afegir regles de relació d'aqueixos conceptes. La manera de comunicar-se seria excessivament elemental i incompleta. Cada llengua necessita irrenunciament dels cinc nivells d'anàlisi estudiats. La grandària del sac d'objectes de la Gran Acadèmia és inimaginable per descomunal, i, per tant, inviable per a la seua confecció i trasllat...

Podem imaginar que els objectes representen substantius. Suposant que nosaltres volguérem comunicar-nos només amb substantius d'un idioma, prompte reconeixeríem que és impossible i que ens fa falta la gramàtica (la morfosintaxi)... i la semàntica... (i la pronunciació... i el discurs).

42. A pesar de la linealitat de la llengua, quan vam alterar l'ordre dels seus elements, sobretot, en l'escriptura, és possible la lectura i la comprensió del missatge. En elements aïllats, no obstant això, augmenta la dificultat. Llig i digues què és “uivenrstiat”? I “ersciets”? Probablement el següent text oferirà menys dubtes per a ser llegit i comprès. Escriu-lo correctament.

a) “uivenrstiat” = universitat; “ersciets” = escrites.

b) «Segons un estudi d'una universitat anglesa, no importa l'orde en què les lletres estan escrites, l'única cosa important és que la primera lletra i l'última estiguen escrites en la posició correcta. La resta pot estar totalment malament i encara podem llegir el text sense problemes. Açò se deu al fet que no llegim cada lletra per si mateixa per a percebre les paraules, sinó que s'aconsegueix un processament adequat per l'efecte facilitador del context lingüístic».

43. Un anagrama és una paraula o una frase que resulta de la transposició de lletres d'altra paraula o frase. En la nova paraula se cerca un nou sentit expressiu: a) afectiu: “Pilar” > “piral”, ‘insecte lepidòpter de famílies diverses, que causa danys als cultius. *Piral de la vinya* ‘; b) literari: “Arenys (de mar)” > “Sinera” (la ciutat literària de Salvador Espriu). Afegir altres anagrames.

Paraula base	Anagrama	Significat de l'anagrama
Lladre	Redall	Herba que creix, que reneix, en un prat després de dallar-lo. <i>En aquest prat, el dall és meu i el redall, de la pagesa d'allà baix.</i>
Carles	Rasclé	1. Instrument que consisteix en un tros de fusta pla, una sèrie de llistons paral·lels, un sol llistó, etc., proveït de claus o de pues de fusta, emprat per a desterrossar o aplanar la terra, cobrir la llavor, arreplegar palla o herbes, etc. 2. Estri en forma d'espàtula o de ganiveta, de vegades formant part d'una màquina, utilitzat en diverses feines d'impressió, com la serigrafia, la calcografia, etc.
Castelló	Costella	1. Os llarg i corbat dels que formen les parets de la cavitat toràcica i protegeixen els òrgans que hi són continguts. <i>Rompre's, enfonsar-se, una costella. Està tan magre que se li poden comptar les costelles</i> 2. Tros de carn de bou, moltó, etc., adherida a una costella. <i>Una costella a la brasa</i>

44. La palindromia consisteix en una expressió que es llig d'igual manera d'esquerra a dreta com de dreta a esquerra. Quan és una sola paraula (o un nom), el palíndrom també rep el nom més popular de capicua (sobretot en el cas dels números). Ex.: 121, 2002; Anna, Neuquén (ciutat d'Argentina), mínim. Són curioses, encara que, de vegades, una mica forçades, les oracions palíndromes: “Català, a l'atac!”, “S'és o no s'és”, “Margarita tira gram”, “A la bala, a la babalà alaba'la”; “Un avi salta l'atlas, i va nu”. Afig alguns palíndroms més.

Paraules palíndromes: sis, tot, kayak, radar, cec...

Altres expressions i frases:

A Itàlia mai la tia Senén té sis nens i set nenès
 Salta l'airós nen sorià l'atlas
 I ara rai
 És així, ase!
 Tramaran anar a Mart
 I ara calla, carai!
 A una nena nua llepa-li la pell, llepa-li la pell a una nena nua
 Cita-la a l'àtic
 Argentina, la lluna anul·la la nit negra
 La mà bona no va mal
 Anul·la la lluna
 No sap pas on!
 A treballar allà, Berta!

45. Una onomatopeia és la coincidència parcial entre el significat i el significat d'un signe lingüístic, és a dir, un so o conjunt de sons que recorden o evocuen el contingut mental associat a aquella paraula. Un exemple és *atxim!*, l'onomatopeia que correspon a l'esternut. Són veus onomatopeïques *nyic-nyic* 'soroll insistent i desagradable' o 'una persona que es fa molesta amb la seua insistència'; *nyam-nyam* 'l'acció de menjar'. Afig altres onomatopeies de sons animals.

Una onomatopeia és la coincidència parcial entre el significat i el significat d'un signe lingüístic, és a dir, un so o conjunt de sons que recorden o evocuen el contingut mental associat a aquella paraula. Un exemple és *atxim!*, l'onomatopeia que correspon a l'esternut. Les onomatopeies referides al mateix fenòmens són diferents segons les llengües. Així, l'anglès fa *woof* per tal d'imitar el lladruc del gos, però fa *bub-bub* en la nostra llengua.

Onomatopeies referides al sons animals:

Animals	Onomatopeia	Nom del so	Verb associat	Notes
abella borinot	zum-zum, zzzz	zumzeig, zumzejar, bonir	zumzejar, bonir	(brunzit o remor sorda i contínua que fa l'abella o el borinot, bonior) / L'abella o el borinot zumzegen o boneixen
ànec oca	nyec-nyec mec-mec		nyequer	(crit o cant de l'ànec o de l'oca; en alguns llocs es pot trobar que fa quac-quac)
ase, somera , ruc	ihà, ihà ihò-ihò	bram	bramar	(crit de l'ase) L'ase, el ruc o la somera brama, fa ihà-ihà o ihò-ihò.
cavall	hihihihi iiii	renill, aïrada, eguí	renillar, aïnar, eguinar	(crit del cavall) / El cavall renilla, aïna o eguina.
colom tòrtora	parrup, parrup	parrup, parrupeig, marruqueig, marruc; amanyac	parrupar, parrupejar, marruquejar	(cant del colom i de la tòrtora. Quan festegen fan amanyacs) / El colom i la tòrtora parrupen o parrupegen o marruquegen.
elefant bou		bramul	bramular	(crit de l'elefant, el bou i animals afins; es pot arribar a trobar també que l'elefant trompeteja) / L'elefant bramula.
gallina	cloc-cloc coc-coc	escataineig	escatainar	(onomatopeia de la veu de la gallina; en alguns llocs es pot trobar que fa coc-coc) / La gallina escataina.
gall	quiquiriquic, quequerequec,	cantar, quiquiriquic	cantar	(el cant del gall, per exemple a trenc d'alba).

	cocorococ			
gat, moix	mèu, mau, miau, marrameu, mar ramau, nyau, nyeu	miol, miolar, maular	miolar, maular, meular; roncar; rondinar, grunyir; esbufegar	El gat miola o maula o meula. Fa mèu. Quan vol demostrar afecte, ronca. Quan està enfadat o se sent amenaçat rondina o gruny (gr, grrr), esbufega (ffff) o fa xiulets.
gos, ca, cus, cutxo, quisso	bub bub, bup bup, nyic-nyac, nyic-nyec	lladruc, glapit, clapit, bordada	bordar, lladrar, jaupar, clapir, glapir, lladruquejar, buixir, abuixir	El gos borda, lladre, jaupa, buix, abuix, glapeix o clapeix. Fa "bub bub". Quan te por i fuig també pot fer "cai cai cai". uuuu / També pot udolar, ulular o ganyolar quan té dolor o per altres raons (l'udol, el ganyol, el ganyolar). gr, gr (el rondineig, gruny o grunyit del gos) / També, com molts altres animals, pot rondinar o grunyir.
granota gripau	roc-roc	rauc	raucar	el rauc de la granota, la granota rauca, com ho fa el gripau. El so és interpretat com a "roc-roc".
grill cigala	ric-ric cric-cric	carrisqueig	carrisquejar	(el cant del grill, so que fa fregant les ales) / El grill i la cigala carrisquegen, fan "ric-ric" o "cric-cric".
lleó tigre	graaa, graaaau	rugit, bram	rugir, bramar	(crit del lleó i animals afins) / El lleó rugeix, brama.
llop	auuuu	udol	udolar	/ El llop udola.
mussol	uuu-uuu			(onomatopeia de la veu del mussol i animals afins)
ocell, aucell, au, moixó	piu-piu, xiu-xiu, tiu, tiu	piulet, piuladissa, refilada, refilet	piular, refilar	(crit de l'ocell que piula; també i "piuladissa" quan es tracta de molts ocells alhora, mentre que el cant es diu refilada o refilet) / L'ocell piula, o, quan és un cant, a vegades agut i filigranat, refila.
ós		esbramec	esbramegar	(crit de l'ós i animals afins) / L'ós esbramega.
porc truja	rony, rony nyic, nyic	rondineig, gruny; gardeny	rondinar, grunyir; gardenyar	(El rondineig o gruny és el so ronc produït pel

		güell, esgüell	güellar, esgüellar	porc. Quan és una truja se li diu gardeny. També pot fer un xiscle o giscle, que se'n diu güell o esgüell) / El porc rondineja o gruny. Quan se l'encalça, güella, fa "nyic, nyic".
rata	rac-rac, rec-rec	güell, esgüell	güellar, esgüellar	(El güell o esgüell és el xiscle o crit estrident de certs animals com la rata, el conill o el porc. Si es vol parlar del so que fa quan rossega, en canvi, es diu que fa rac-rac o rec-rec) / La rata güella (o esgüella).
serp	ssssss	xiulet	xiular	(en alguns llocs es pot trobar que fa ssssss) / La serp xiula.
vaca bou	muuu, buuu	mugit, bramul	mugir, bramular	(crit de la vaca o del bou) / La vaca i el bou mugeixen.
xai, be ovella, cabra	bè, be, beeeee	bel	belar	(crit del xai / de l'ovella; en alguns llocs es pot trobar que fa beeee) / El xai bela.

46. El fals amic lingüístic fa referència a mots que són similars en els significants de dues llengües, però que tenen significats diferents; a pesar d'això, es confonen. Escriu altres falsos amics que conegues.

a) Falsos amics més habituals entre el castellà i el català.

Castellà	Significat en català	Semblant al català	En castellà es fa servir
<i>amanecer</i>	sortir el sol	amanir	<i>aliñar</i>
<i>bizca</i>	guenya	visca!	<i>¡viva!</i>
<i>bordar</i>	brodar	bordar	<i>ladrar</i>
<i>borrego</i>	ovella	borrego	<i>cierta pasta de harina y azucar</i>
<i>bruto</i>	bèstia	brut	<i>sucio</i>
<i>cama</i>	llit	cama	<i>pierna</i>
<i>can</i>	gos, ca	can	<i>casa de</i>
<i>cebada</i>	ordi	civada	<i>avena</i>
<i>colgar</i>	penjar	colgar	<i>enterrar</i>
<i>cocina</i>	cuina	cosina	<i>prima</i>
<i>coto</i>	vedat	cotó	<i>algodón</i>
<i>escoltar</i>	escortar	escoltar	<i>escuchar</i>
<i>garza</i>	agró	garça	<i>urraca</i>

<i>fusta</i>	fuet (estri)	fusta	<i>madera</i>
<i>jueves</i>	dijous	jueves	<i>judías</i>
<i>lanzar</i>	llançar, tirar	llençar	<i>tirar a la basura</i>
<i>males</i>	mals	males	<i>malas</i>
<i>manar</i>	rajar	manar	<i>mandar</i>
<i>mancha</i>	taca	manxa	<i>fuelle</i>
<i>mares</i>	mars	mares	<i>madres</i>
<i>mató</i>	va matar	mató	<i>requesón</i>
<i>oreja</i>	orella	oreja	<i>airea</i>
<i>pare</i>	pari	pare	<i>padre</i>
<i>pares</i>	parells	pares	<i>padres</i>
<i>por</i>	per	por	<i>miedo</i>
<i>prima</i>	cosina	prima	<i>delgada</i>
<i>rajar</i>	tallar	rajar	<i>manar</i>
<i>rentar</i>	rendir	rentar	<i>lavar</i>
<i>rentable</i>	rendible	rentable	<i>lavable</i>
<i>tasca</i>	taverna	tasca	<i>tarea</i>
<i>tachar</i>	ratllar	tatxar	<i>cortar para catar</i>
<i>tropa</i>	s'enfila	tropa	<i>gentío</i>
<i>tregar</i>	enfilat-se	tregar	<i>taladrar</i>
<i>trigo</i>	blat	trigo	<i>tardo</i>

2. Falsos amics entre anglès i català.

Anglès	Català	Català	Anglès
<i>assist, to</i>	ajudar	assistir ("participar")	<i>to attend</i>
<i>conference</i>	congrés, simposi	conferència	<i>lecture</i>
<i>disposable</i>	d'un sol ús	disponible	<i>available, at hand</i>
<i>ecologist</i>	ecòleg	ecologista	<i>environmentalist</i>
<i>epidemic (subst.)</i>	epidèmia	epidèmic	<i>epidemic, epidemic(adj.)</i>
<i>extremities</i>	mans i peus	extremitats	<i>limbs</i>
<i>parent</i>	pare/mare	parent	<i>relative</i>
<i>physician</i>	metge	físic (subst.)	<i>physicist</i>
<i>Plague</i>	pesta	plaga	<i>pest</i>
<i>preservative</i>	conservant	preservatiu	<i>condom 1, rubber 2</i>
<i>Probe</i>	sonda	prova	<i>proof</i>
<i>Progeny</i>	prole, descendència	progènie	<i>lineage, family</i>
<i>Salvage</i>	recuperació	salvatge	<i>wild</i>
<i>sulphur 1, sulfur 2</i>	sofre	sulfur	<i>sulphide 1, sulfide 2</i>

47. Assenyala les sis competències del següent acte comunicatiu, o incorpora les necessàries perquè siga comprensible, després d'haver explicat el sentit de la conversa completa de dues xiques que transcrivim. S'escolta la música de la cançó “Anem a contar mentides”.

La relació aproximada entre les huit rèpliques de les dues xiques i les sis competències de l'acte comunicatiu és la següent:

Competències	Rèpliques
1. lingüística o verbal	1 a 8
2. sociolingüística o normativa	1 a 8
3. inferencial o lògica	1 (mentida), 2 (posible mentida), 3 (mentida), 4 (posible mentida), 5, 7 i 8 (mentides)
4. supralingüística o no verbal	1 a 8
5. discursiva o textual	(1), 2-3, 4-5, 6-8 . Blocs temàtics
6. estratègica o <i>feedback</i>	1 a 8

TEMA 2. INTRODUCCIÓ AL COMENTARI DE TEXT

Pàgina 33

1. Hi ha un text lingüístic en les següents il·lustracions? Constitueixen un text? Per què?

Estem davant cinc textos. Són textos lingüístics els quals tenen alguna expressió verbal: aqueixa expressió verbal s'insereix, juntament amb la il·lustració, com missatge en un àmbit textual. En aqueix àmbit textual apareixen els sis factors bàsics de l'acte comunicatiu assenyalats per Roman Jakobson.

Són textos lingüístics, doncs, b, c i d.

2. Ordena aquestes expressions i llegiràs una suggeridora frase del novel·lista Aldous Huxley, autor d'*Un món feliç*.

«L'experiència no és el que et succeeix, sinó el que fas amb el que et succeeix».

Té raó Aldous Huxley: diem que una persona té molta experiència quan aqueixa persona ha viscut moltes situacions i circumstàncies de la vida; però no n'hi ha prou amb haver estat en una situació moltes vegades: si no ha sabut què respondre o ha romàs impertèrrit davant alguna adversitat o algun repte, no ha acumulat experiència, sinó dolenta experiència o vivències d'espectador. La bona experiència, una persona experta és la qual sapreaccionar o respondre davant circumstàncies, més o menys complicades o difícils, que exigeixen una reacció per part d'aqueixa persona. Per exemple, si una persona ha realitzat 18 exàmens de Selectivitat, en tres convocatòries (durant quasi dos anys) i sempre es posa nerviosa i es retira de la prova de cada assignatura, no podem dir que té molta experiència en exàmens de Selectivitat... Tindrà experiència si ha sabut, a poc a poc, vèncer el nerviosisme, i, per fi, domina la situació. Quan sap respondre, a força de repetir el succés, podem dir que és una persona amb experiència.

Pàgina 36

3. Afig la teua opinió sobre el text de Huxley i il·lustra'l amb un exemple escrit que aclaresca el seu significat.

a) Aquest apartat de la qüestió es respondrà a l'haver estudiat, en el curs següent, la part de la Literatura del programa de la PAU: la literatura dels segles XX i XXI, des de la guerra civil fins als nostres dies.

b) Composició escrita: "El primer dia a la faena...". Resposta oberta.

4. Què t'ha semblat aquest fragment novel·lesc? Coneixes a algú que treballa remuneradament sent menor d'edat? Tenint present que la novel·la d'Enric Valor comença a l'hivern de 1936, valora el contingut del text i dóna la teua opinió des d'una perspectiva actual.

a) És un fragment que situa perfectament l'ambient i l'estat anímic del treballador. Es tracta d'un menor que es veu obligat –al que obliguen– a treballar per a col·laborar en el manteniment de la seua família. Lluny de frustrar-se gens més, sense opció a la protesta, el protagonista de l'acció dóna un sentit al seu esforç i sacrifici: creix la seua autoestima.

b) Afortunadament, en la nostra societat, fins a la data, la legislació prohibeix treballar com ofici remunerat. Tan sols es tolera el treball com aprenent abans d'arribar a la majoria d'edat, establida avui als 18 anys. En una situació com aquesta, d'aprenent, conec a algun amic que treballa amb els seus pares, per exemple, cuidant un lloc de fira (un castell pneumàtic infantil), o arreplegant taules en un menut bar-restaurant. Només en països que cridem del tercer món o en vies de desenvolupament, sabem que se sotmet als menors a l'explotació del treball. Aqueixa situació és, des de la perspectiva del món desenvolupat, denunciabile. La societat moderna ha de tendir a protegir als menors i proporcionar-los educació i les bases per al desenvolupament laboral en un situacions d'igualtat d'oportunitats. Probablement és encara una situació utòpica en molts països, però cal lluitar per a aconseguir-la com un dret.

c) L'acció comença abans d'haver esclatat la guerra civil espanyola (18 de juliol de 1936). La descripció se centra en l'ambient personal i familiar del protagonista. En aqueixes dates, fa quasi un segle, era habitual veure a un xiquet treballar amb molt esforç: els oficis s'aprenien passant l'etapa d'aprenent en el propi lloc de treball. En l'actualitat, existeix la preparació en diferents formats d'estudis: formació professional en cicles, mòduls, etc. La pràctica educativa i formativa segueix sent insubstituïble, però ara està guiada, en general, des d'un pla d'estudis i introducció al món laboral.

5. La planificació d'un viatge crea il·lusions. Elabora un text d'unes 150 paraules en què l'excusa de fer un viatge et fa canviar l'estat d'ànim o eixir de la monotonia diària.

Resposta oberta.

6. No ens ha de resultar gens complicat destriar si un text és literari o no. Llig aquests dos textos.

Textos llegits. Ara avancem la resposta de l'activitat 8: la ressenya d'*El petit príncep* no és un text literari. Sí és un text literari el conte "El sol i el vent".

7. Què vol dir obra pòstuma? Va ser *El petit príncep* una obra pòstuma? Coneixes alguna altra obra pòstuma?

- a) Obra pòstuma vol dir que ha estat publicada després de mort l'autor, que l'havia deixat escrita, ja conclosa (o quasi conclosa).
- b) *El petit príncep* sí és una obra pòstuma: l'autor va morir el 1940 i l'obra es va publicar l'any 1943.
- c) Frank Kafka: El procés, El castell, La metamorfosi. John Kennedy Toole: La conjura de les necis. Julio Cortázar: Papers inesperats. Irene Nemirovsky: El ball. Miguel Hernández: Cancioner y romancer d'absències.

8. Quin dels dos textos és literari? Per què?

El text literari és el conte "El sol i el vent". El text obeeix a la imaginació narrativa i pretén la funció estètica.

9. Identifica el subgènere que més s'ajusta al text que no és literari: exposa informació i opinió.

- a) Ressenya breu d'una obra literària.

10. Com podries interpretar el conte popular «El sol i el vent», recollit per Joan Amades?

El conte és una versió de la dita popular "Més val traça que força". Les aparences de les forces enganyen. Una cosa és la intensitat de la força i una altra l'efecte produït en un objectiu concret. El sol venç en aqueixa situació, però, en una altra, podria haver vençut el vent.

11. Assenyala l'estructura bàsica d'ambdós textos.

El text té huit paràgrafs breus:

- a) introducció: discussió entre sol i vent sobre la seua força (paràgrafs 1-2)
- b) nus: el repte (Qui és més fort?) (3-7)
 - b.1. aplicació comparativa de forces: plantejament (3-4): efectes sobre un home
 - b.2. actuacions:
 - b.2.1. actuació del vent (5-6)
 - b.2.2. actuació del sol (7)
- c) desenllaç: conclusió (el sol ha estat més fort) (8)

Pàgina 41

12. Llig els dos textos expositivoargumentatius adaptats «Ments masculines versus ments femenines», d'Eduard Punset (del llibre *Excuses per a no pensar*, Barcelona, Destino, 2011), i «Decisió important», d'Iñaki Ezquerro (publicat en la secció “Zona de risc” del diari espanyol *La Razón* del 22 d'agost de 2011, pàg. 12).

Textos llegits.

Pàgina 42

13. Text «Decisiones importantes». Cerca en el diccionari el significat de les següents expressions.

Reversible: Capaç de reversió. Reversió: Acció i efecte de revertir. Revertir: Tornar una cosa a la propietat del qui n'havia disposat abans.

Anestèsia epidural: La anestèsia epidural o anestèsia peridural es la introducció de anestèsic local en el espació epidural, bloquejant així, les terminacions nervioses en la seua sortida de la medulla. Per tant la seua distribució serà metamèrica, o siga se anestesià la zona del cos que correspon a les nervioses que han sigut arribades pel anestèsic local injectat. Va ser descoberta en 1921, per el metge militar Fidel Pagés, natural de Huesca.

Paradoxal: De la naturalesa d'una paradoxa. Paradoxa: Espècie insòlita i aparentment falsa; asserció falsa o inexacta, que es presenta amb aparença de veritable. (*Diccionari general*, de F.Ferrer Pastor).

Banal: Que no té cap originalitat, vulgar.

Innocu: Que no causa dany.

Pterodàctil: Rèptil fòssil volador extingit, de gran mesura.

Pulsió: Propagació del moviment ondulatori en un fluid elàstic. Té un ús metafòric.

Calcomania: Procediment de transportar una pintura feta sobre paper a un objecte de vidre, marbre, fusta, pèl...

14. Referències culturals. A què es refereix l'expressió “les bicicletes de F. Fernán Gómez”?

Fernando Fernán[dez] Gómez (Lima, 1921-Madrid, 2007), actor, director i escriptor, va ser l'autor d'una obra de teatre (en castellà), que més tard es va dur al cinema, titulada *Las bicicletas son para el verano* (1984). El seu argument és aquest: en l'estiu de 1936 esclata la guerra civil. En Madrid, la família formada per en Lluís, la seua esposa Dolors i els seus fills, “Manolita” i “Luisito”,

comparteixen el dia a dia de la guerra amb la criada i els veïns de l'edifici. Luisito, a pesar d'haver estat suspès, vol que el seu pare li compre una bicicleta. Però la situació va a obligar a postergar la compra. El retard, com la pròpia guerra, durarà molt més de l'esperat.

15. Explica amb les teues paraules les dues últimes oracions del text (29-33). És ací on l'autor imprimeix més serietat i profunditat al seu article. A què es refereix l'autor?

Penúltima oració: L'autor es pregunta sobre les petjades, o les cicatrius, que una persona té en el seu interior: els prejudicis o les creences que no volem que s'esborren del nostre ésser; és el més profund de nosaltres: no és visible, però no només forma part de nosaltres, sinó que podríem dir que som nosaltres.

Última oració: La relació humana, quan coneixem aun altre en profunditat, o quan podem valorar el seu pensament i els seus actes, ens pot conduir a la decepció, perquè creïem que algú tenia fermes conviccions, però, molt al contrari, lluny de ser tatuatges per a sempre, han resultat ser calcomanies, és a dir, una cosa que s'esborra quan no interessa o es va amb el temps.

16. Assumpte del text. Quin d'aquestes respostes et sembla la més adequada?

b) Els tatuatges

17. El tema. Tria l'expressió més precisa que sintetitza el text.

c) Advertiment del risc dels tatuatges

Pàgina 43

18. Resum. Quin de les tres versions és la més encertada per a arreplegar les idees substancials del text?

c)

19. Lligs els textos que hi ha a continuació. Què opines sobre el contingut del text?

Textos llegits.

El primer text tracta sobre la conveniència que noves regles en el futbol assolisquen una major vistositat de l'espectacle: més jugades d'atac, més lluentor en el virtuosisme i l'expectació, i més gols. I més joc net i educat. El futbol és un esport massa ancorat en les seues regles: seria interessant un canvi, sempre que aqueixa modificació no desvirtuara el joc i la competició.

20. Quin d'aquests textos és literari? Per què? Comenta concisament el sentit d'aquest conte i a quina edat creus que aproximadament està dirigit.

- a) El conte “Els tres porquets de Xixona” és un text literari.
- b) Es tracta d'un text narratiu imaginatiu, escrit amb la intenció d'aconseguir la funció estètica.
- c) És una variant del conte tradicional dels tres porquets, popularitzat pels dibuixos animats de W. Disney. El final és molt ocurrent: el porquet es menja el llop, i fa una recepta molt sabrosa i original. Sempre està darrere del conte la marca d'un tipus de torró: El lobo, de Antiu Xixona. El conte ressalta una virtut insospitada del torró: la seua eficàcia culinària, el seu sabor com plat gastronòmic originalíssim (llop al torró). Però cal menjar amb moderació...
- d) El conte es dirigeix a infants de educació primària.

21. Assenyala l'estructura bàsica del text triat per tu com a literari.

Estructura bàsica:

- Introducció sobre Xixona.
- Plantetjament sobre la família dels tres porquets.
- Desenvolupament: L'eixida a treballar i la construcció de les tres cases.
- Nus: La irrupció del llop en els dos primers casos: són menjats pel llop. Construcció de la casa del tercer porquet: casa de torró.
- Desenllaç: El porquet caça el llop; el porquet es menja el llop i va montar un restaurant.

22. Dels textos que no són literaris, quin és clarament expositiu? Per què?

El text expositiu és el titulat “Arenes movedisses”. El text exposa algunes idees: desfà falsos coneixements.

23. Són comprensibles els dos textos no literaris? Expressa oralment el contingut d'ambdós textos i dona la teua opinió sobre el seu contingut.

a) Sí, són comprensibles els dos textos. Potser el text “L'espectacle del futbol ofensiu” tinga més exigències per a la comprensió de les modificacions de les regles de joc i noves jugades que postula.

b) El primer text, “L'espectacle del futbol ofensiu”, proposa noves regles en el futbol, amb un objectiu clar: crear més jugades vistoses en el desenvolupament d'un partit. Aqueixes jugades possibilitaran accions de més excitació per a l'espectador i més ocasions de gol, i més gols. El joc com espectacle eixirà guanyant, i haurà menys polèmiques perquè els marcadors no seran tan ajustats. El segon text, “Arenes movedisses”, desfà una creència molt arrellada: en les arenes movedisses un ésser viu és atrapat i s'enfonsa. La realitat és que un home pot sostenir-se millor que en l'aigua per tenir un major pes específic.

c) Primer text. Ens sembla molt oportú tot el contingut, entre altres aspectes que es puguem afegir, per a assolir que els llances del joc en el futbol propicien el joc net i l'espectacularitat i varietat en les jugades. Els marcadors registraran diversos gols en cada porteria. Segon text. És un aclariment interessant: les pel·lícules estan plenes de tòpics i de falsedats que impregnen en l'imaginari col·lectiu i que afermen falsedats perquè, en general, no es qüestiona l'avalat pel cinema (o la televisió); s'han convertit en arguments d'autoritat, encara que siguin fal·lacies i mendaces en moltíssimes ocasions.

Pàgina 47

24. Comparem la construcció de la casa amb l'elaboració d'un text. Utilitza fletxes per a associar les tres fases esmentades amb la nomenclatura dels principis bàsics d'un text.

1 B, 2 C, 3 A.

25. Per a afirmar els conceptes, intenta relacionar ara els trets del text –a) cohesió, b) adequació i c) coherència– amb aquestes tres variables.

1 C, 2 A, 3 B.

26. Ordena els paràgrafs del text «Malaptesa emocional», de Fernando Chornet (La Razón, 15 d'agost de 2011, Comunitat valenciana, p. 5). Si et resulta complicat, passa a l'activitat següent.

d, a, c, b.

27. Intenta reordenar el text anterior servint-te de les següents síntesis dels continguts paragrafals.

1 d, 2 a, 3 c, 4 b.

Pàgina 49

28. Text: «Llengües». A què es refereixen les expressions...

El model de mundialització: La tendència actual a la mundialització repercuteix de manera rellevant en l'idioma comú per a les relacions internacionals. Sembla que la tendència és a protegir les llengües majoritàries i de gran difusió en el món: anglès, espanyol (castellà), xinès... Aquest sistema d'imitació de la imposició i defensa de les llengües més parlades va en detriment de les llengües amb pocs parlants o parlades en pocs països o nacions independents... El català, i la seua modalitat valenciana, es poden ressentir si no es produeix una protecció a la manera de la discriminació positiva; aquesta

protecció ha de ser legislada per les institucions polítiques que representen als ciutadans.

Igualitària: Que tendeix a igualar la situació de les llengües: igualar l'ús en tots els àmbits socials de la seua societat i la protecció oficial en el seu entorn.

Plenitud de funcions sociolingüístiques: Llengües que són usades en tots els àmbits socials i en tots els mitjans de comunicació i en totes les situacions possibles o imaginables.

29. Quines són les llengües oficials i de treball a la UE avui?

Llengües oficials de la UE: anglés, alemany, francès, italià, grec, neerlandés i castellà. I, des de 2007, maltés i irlandés.

30. Escriu un text, d'unes 150 paraules, de característiques semblants al que hem llegit ací, sobretot quant al registre, a la tipologia i als recursos expressius. Ha de dur com a títol: «Com podem preservar la diversitat lingüística i cultural?». Cal que tingues en compte tot el que ja saps sobre aquesta qüestió i el contingut d'aquest mateix text.

Resposta oberta.

Pàgina 51

31. Llig el text «Orgia de prepotència», de Pilar Rahola.

Text llegit.

Pàgina 52

32. Vocabulari. Quin és el significat de les següents expressions en aquest context.

Pimes: Petites i medianes empreses (= pime). És un acrònim, format de la sigla “pime”, en singular. Se ha pronominalitzat: ha format el substantiu “pime” (singular) i “pimes” (plural).

Culé: Es diu així als afeccionats del F. C. Barcelona (*Barça*), qui, en els orígens del club, per a veure als jugadors des de fora del camp de Les Corts, es pujaven a les parets i als murs que protegien el llavors menut estadi, peltreien el cap pel camp... Des del carrer només es veia el cul dels afeccionats: de cul, *culé* i *culés*.

Lliure mercat: És un sistema liberal que deixa a criteri de l'ordre econòmic sorgit per l'oferta i la demanda tot el règim de producció i distribució de l'economia d'una societat o d'un país o del món en general. El lliure mercat és manifestació del sistema capitalista: fins i tot la política se sotmet als mercats i no està bé vist, en general, l'intervencionisme de l'Estat o dels Estats.

Inflacionar: incrementar de manera generalitzada i persistent els preus de les mercaderies i servicis; la situació és greu quan la inflació arriba a constants pujades superiors a les pujades del salaris...

Fallida: Situació d'un comerciant (o d'una institució o d'un país) que cessa de fer els seus pagaments.

NBA: Sigla de "National Basketball Association" dels Estats Units d'Amèrica del Nord.

Mileuristes: Persones que tenen un salari de mil euros al mes.

Anestèsia: Pèrdua o disminució notable de la sensibilitat.

33. Referències culturals. Amb el pas del temps, deixarem de saber qui eren...

Cristiano [Cristià]: Cristiano Ronaldo dos Santos Aveiro és un futbolista portuguès. Juga com davanter en el Reial Madrid C. F. Va nèixer en Funchal (en l'illa de Madeira), el 5 de febrer de 1985. Se li considera un dels millors futbolistes i un dels esportistes més mediàtics de l'actualitat. Després de la temporada 2007-08 va obtenir prestigiosos guardons esportius: la Bota d'Or, el Baló d'Or i el FIFA World Player. Va començar la seua carrera a primerenca edat en el C.D. Nacional de la seua localitat per a després incorporar-se al Sporting de Lisboa, club amb en el qual va debutar en la màxima categoria del futbol portuguès en 2001. Després d'observar-lo en un amistós en 2003, el Manchester United anglès ho fitxa per 12,24 milions de lliures esterlines. Després de llargues negociacions a mitjan 2009 va ser traspasat al Reial Madrid per 80 milions de lliures (uns 94 milions d'euros).

Kaká: Ricardo Izecson dos Santos Leite, més conegut com Kaká (Gama, 22 d'abril de 1982), és un futbolista brasiler. Juga de mitja punta i el seu equip actual és el Reial Madrid C. F. El seu traspàs a aquest club, en 2009, li va convertir en el quart fitxatge més car de la història del futbol, per darrere de Cristià Ronaldo, Zinedine Zidane i Zlatan Ibrahimović. Va Ser guardonat amb el FIFA World Player i el Baló d'Or en 2007. Kaká > [Rikakádo].

Laporta: Joan Laporta Estruch (Barcelona, 29 de juny de 1962), ex president del Futbol Club Barcelona, és advocat. Exerceix de polític: diputat en el Parlament de Catalunya i regidor en l'Ajuntament de Barcelona.

Guardiola: Josep Guardiola i Sala (Sampedor, Barcelona, 18 de gener de 1971), conegut com "Pep Guardiola" (i, de vegades, només "Pep"), és ex futbolista i entrenador espanyol. Com jugador, ocupava la posició de migcampista organitzador. Va desenvolupar la major part de la seua carrera professional en el F. C. Barcelona durant els anys 90. Des de juliol de 2008 fins a mitjans de 2012 va ser l'entrenador de l'equip blaugrana, amb el qual ha conquistat, de manera consecutiva, els sis títols als quals aspirava l'equip (la Copa del Rei, el

títol de Lliga, la Lliga de Campions de la UEFA, la Supercopa d'Espanya, la Supercopa d'Europa i el Mundial de Clubs –abans Copa Intercontinental–. D'aquesta manera Guardiola es va convertir en l'únic entrenador de futbol de la història a aconseguir els sis títols oficials en un mateix any. Només altres cinc equips europeus comparteixen la feta d'haver aconseguït el triplet, però cap la d'haver aconseguït els sis trofeus en un mateix any (sextet). Va Ser nomenat millor entrenador dels anys 2009 i 2011 per la FIFA. Pep < castellanisme de Pepe < p. p. [*pater putativus* 'pare suposat' ('pare pensat' = Josep, pare de Jesucrist)].

Ronaldo: Ronaldo Luís Nazário de Lima (Río de Janeiro, 22 de setembre de 1976), ex futbolista brasiler, és considerat com un dels millors davanters de la història. Va ser la gran figura de la selecció brasilera que va guanyar el mundial Corea-Japó 2002 i el subcampionat a França 98. Va obtenir a més diversos títols europeus amb prestigiosos equips com PSV Eindhoven, F. C. Barcelona, Inter (de Milà), Reial Madrid i AC Milán. Ha estat guardonat amb el Premi FIFA World Player en 1996, 1997 i 2002, amb la Bota d'Or d'Europa en 1997, el Baló d'Or d'Europa en 1997 i 2002. Ronaldo és des del 2006 el màxim golejador en la història de la Copa Mundial de Futbol, a l'anotar 15 gols i el segon golejador històric de la Selecció Brasileira, després de *Pelé*. S'ha retirat com jugador del Corinthians de Brasil, equip que ho va fitxar en desembre de 2008, després d'estar més d'un any fora dels terrenys de joc; en aqueix club va anunciar la seua retirada a principis del 2011.

Millonetis: Persona riquíssima. Antigament, quan una persona atresorava un líquid d'un milió de pessetes, era considerada a Espanya que arribava al club dels "milionaris". Avui un milió de pessetes equival a 6000 euros. Els milionaris d'avui tenen, almenys, un milió d'euros... *Millonetis* és un personatge de la imaginació multimilionari.

34. Texto: «Orgia de prepotència». Llig el text i estableix el tema del text.

Text llegit.

Tema. Denúncia del dispendi [econòmic] dels clubs de futbol en fitxatges multimilionaris.

El títol de l'article es temàtic.

Resulten idees secundàries el cas de Cristià Ronaldo i la pugna del Reial Madrid enfront del Barcelona. El tema és la categoria; l'anecdòtic és el secundari o de suport.

35. Et sembla que tracta un tema actual el text? Elabora un escrit, d'unes 150 paraules, sota el títol de «Futbol: esport o negoci».

Sí, el text tracta un tema de summa actualitat: el balafiament sense límits dels fitxatges del futbol professional a Espanya.

Composició escrita: resposta oberta.

36. Llig el text («Orgia de prepotència») i fes un resum.

Resum. Resposta oberta.

El professor corregirà i proposarà fer el resum amb mètode. Aquesta activitat té la intenció que l'estudiant afronte el resum pel seu compte. Immediatament, en la qüestió següent, podrà afrontar el resum basant-se en les anotacions i els subratllats que s'han afegit al quadre del text i que formen part de la qüestió següent. Un possible text del resum, sintetitzat, s'inclou en la pàgina 34 del llibre de text.

37. Fixa't en el subratllat possible que t'ajuda a sintetitzar les idees en el resum del text «Orgia de prepotència» i en les anotacions al marge. Personalitza les anotacions al teu gust i criteri.

Resum, seguint les anotacions. Resposta oberta. El resum més adequat està en la pàgina següent del llibre de text (p. 54): és el c). És necessari que l'estudiant afronta el resum per lliure (activitat 36) i, després, amb indicacions (activitat 37). A més dels consells i aclariments del professor, té un breu resum en el llibre de text.

38. Llig el text titulat «Joves mutants», de Rafael Torres. a) Explica les metàfores i les expressions que hem subratllat en el text « Joves mutants».

desballestat: Compost de parts incongruents, mancades en absolut d'il·lació, etc. (segons el DIEC). Per extensió s'aplica a persones: *És una família desballestada. Aquest noi és un cap desballestat.*

la quimera: Il·lusió, fantasia que es creu possible, però que no ho és. Originàriament, en la mitologia clàssica, al·ludia a un monstre imaginari amb cap de lleó, cos de cabra i cua de drac. El control patern dels joves per tenir un telèfon mòbil és una quimera: és irreal.

per a llevar-se'ls de damunt: Molts pares compren un ordinador perquè els fills no molesten i estiguen en els seus casos amb l'ordinador.

són absorbides per: Internet (en la seua amplíssima oferta) atrau –absorbeix– als adolescents i als joves: sembla que s'engolisca als adolescents i, per això, no molesten en altres coses als pares, ni passen per la casa, etc.

mutació: En general, es refereix a l'acció i al resultat de mudar o mudar-se, és a dir, de canviar. És un terme científic, relacionat així mateix amb la ciència ficció

dels extraterrestres. En Biologia, indica l'alteració produïda en l'estructura o en el nombre dels gens o dels cromosomes d'un organisme viu, que es transmet als descendents per herència; exemple: *L'exposició a un ambient radioactiu pot produir mutacions en els éssers vius.*

cabalosíssimes: abundantíssimes. Procedeix de la paraula “cabalós” ‘corrent d'aigua que té molt cabal’. *Cabal*: Quantitat d'aigua d'un corrent; però significa també ‘abundància d'alguna cosa’...

monstres: Per l'herència que van a deixar els majors als seus fills, es converteixen en monstres, ‘éssers malvats contraris a la naturalesa per diferir de forma notable dels de la seua espècie humana... per la seua lletgesa o vilesa.

desballestat: Compost de parts incongruents, mancades en absolut d'il·lació, etc. (segons el DIEC). Per extensió s'aplica a persones: *És una família desballestada. Aquest noi és un cap desballestat.*

b) Estableix el tema. Text: «Joves mutants».

Tema. Crítica a la joventut absorta per la nova tecnologia comunicativa que els aliena i embruteix.

c) Fes un breu resum. Text: «Joves mutants».

Hi ha pares que doten de nous mitjans informàtics als joves. La quasi totalitat d'ells no molesta als majors al ser retinguts pels sistemes de comunicació, en detriment d'una bona formació intel·lectual. Aquesta deformació monstruosa és un signe de l'actual modernitat, que no prepara responsablement als seus joves.

Pàgina 55

39. Llig el text adaptat «L'esport millora l'ànim i la memòria?», d'Eduard Punset. a) Assenyala el tema del text.

Tema. Constatació científica que l'activitat física afavoreix els estats anímics i intel·lectuals.

b) Fes un breu resum del text «L'esport millora l'ànim i la memòria?».

Resum. Des de l'antiguitat clàssica es postulava que l'esforç físic millorava el desenvolupament de l'intel·lecte. Ara sabem neuroquímicament el perquè. I sabem que l'activitat física també minva les malalties mentals de la senectut relacionades amb la memòria. La necessitat de caminar que tenien els humans en el passat s'ha vist alterada en l'actualitat a causa dels mitjans de locomoció. L'acció física i la dieta són imprescindibles per a l'equilibri mental.

c) Comenta oralment el seu significat.

Entre altres aspectes, es pot ressaltar el següent.

Els pilars del manteniment anímic i intel·lectual són l'esport (també caminar) i la dieta alimentària (proporcional i equilibrada).

No hem de confondre "*in corpore sa*" amb la vigorèxia i l'exhibicionisme dels culturistes.

Manca informació en el procés educatiu de les persones per a preveure malalties o la prematuritat.

Pàgina 56

40. El relat sentimental següent té tres parts constitutives (presentació, desenvolupament i conclusió): a) una jove pregunta al seu amat sobre si li correspon en el seu amor; b) ella, davant l'aparent negació del xic, es marxa, c) el jove respon amorosament que està enamorat. Tenint en compte la història, ordena el text, i assenyalala la seua estructura.

Ordre: 8, 2, 4, 7, 1, 5, 6, 3.

Estructura:

- a) Presentació de la situació: tres preguntes de la xica. El xic no parla. (8, 2, 4)
- b) Desenvolupament: la xica, trista, es marxa (7)
- c) Conclusió o desenllaç: el xic l'agarra i declara el seu amor amb tres respostes usant paraules.

Pàgina 57

41. Llig el text «Els dialectes». a) Estableix l'assumpte i el tema.

a) Assumpte. Lingüística. Geolingüística. Lingüística diatòpica.

Tema. Necessitat d'usar la llengua estàndard, sense oblidar, en contextos adequats, l'expressió dialectal.

b) Detecta les parts constitutives del text: presentació-tesi, desenvolupament, conclusió.

Estructura. Amb nombres llatins s'ha assenyalat, en el seu interior, l'organització del text (en el llibre de text): quatre paràgrafs, en tres parts constitutives.

§1. Definició de dialecte. Diferència i relació entre dialecte i llengua comuna. La llengua comuna permet l'enteniment general.

§2. Divisió macrodialectal del català en dues variants.

§3. Situacions d'ús del valencià dialectal i de l'estàndard.

§4. Conclusió. Arreplega (i repeteix) l'inici: la llengua comuna permet l'enteniment general: "cal aprendre-la bé".

c) Resumeix el text.

Resum. L'ús d'un dialecte no és menyspreador. El dialecte és un concepte tècnic: l'ús d'una llengua (abstracta) en un territori concret. Els dialectes són més pròxims i informals; la llengua comuna, cridada estàndard, ha de conèixer-se i aprendre's: és la usada en la comunicació social, l'ensenyament, l'administració... Amb la llengua estàndard s'entenen tots els parlants.

d) Els paràgrafs primer i últim comencen exactament igual. Explica a quin es deu aquesta repetició en l'estructura del text i amplia allò que queda al·ludit, però no desenvolupat, en el paràgraf tercer.

És una repetició anafòrica: els dos paràgrafs comencen exactament de la mateixa manera. Es pretén recordar la idea i presentar una estructura emmarcada, o circular.

El paràgraf tercer al·ludeix que hi ha diferències entre la forma estàndard i la forma dialectal que podem parlar nosaltres. La forma estàndard ha de ser apresada: llegint periòdics, revistes i llibres, escoltant televisió i seguint un procés formalitzat d'ensenyament (durant l'edat del període escolar especialment), la modalitat estàndard no se'ns farà estranya. La varietat estàndard és imprescindible per a l'harmònic desenvolupament d'una societat. Dins de la varietat estàndard, podrem aprendre també expressions d'un nivell més cult (estàndard cult) o més generalitzat (estàndard mig).

Pàgina 59

42. Llig el text «Llengua necessària», de Tudi Torró. a) Sintetitzes el contingut del text: assumpte i tema.

a) Assumpte. Lingüística. La llengua vernàcula.

Tema. Defensa del nostre idioma i del seu ús.

b) Resumeix breument el text.

Resum. Fa uns lustres havia incomoditat a l'usar el valencià fins i tot en l'escola amb els pares. Des de 1983 el pla de normalització del valencià i la preparació o exigència lingüística del professorat no justifica que no es recórrega al valencià en la comunicació interpersonal i oficial d'un centre docent. el valencià no entra en llça amb l'anglès: l'educació ha de ser plurilingüe. Contra la falta d'extensió en l'ús el valencià en l'entorn educatiu només queda la denúncia de l'incompliment d'un dret, sostingut en el bon ensenyament també de la nostra llengua i en la nostra llengua.

c) Assenyala les parts constitutives del text.

Estructura:

- 1 . Plantejament: nova defensa del valencià
- 2 . Nus: incertesa o complex d'usar el valencià en una conversa
 - 2.a) abans: relativa justificació
 - 2.b) ara: injustificació (perquè s'ha d'estudiar en valencià)
- 3 . Desenllaç: continuació d'informació i formació en valencià a professors

43. Llig el text de la tradició popular del sud d'Alacant «El valencià de Guardamar». a) Sintetitzes el contingut del text: assumpte i tema.

a) Assumpte. Lingüística. Origen legendari de la llengua.

Tema. Explicació legendària humorística del valencià a Guardamar (Alacant)

b) Assenyala la seua organització.

Es tracta d'una llegenda sobre l'origen de les llengües, durant la creació del món. Estructura:

1. Introducció. Repartiment del valencià i del castellà pel Nostre Senyor
2. Desenvolupament. Últim repartiment (a Guardamar): “com sapieu, com us isca”.
- 3 . Conclusió: finalització amb humor. Exemple folklòric del valencià de Torrevella i de Guardamar

Pàgina 60

44. Llig el text «La Diablessa» i assenyala la seua estructura temàtica.

Estructura. 4 paràgrafs.

- §1. Presentació. Descripció del grup escultòric de la Setmana Santa d'Oriola.
- §2. Desenvolupament: característiques. L'autor i signes francmasònics de l'escultura.
- §3. En la processó no entra en recinte sagrat pel andrgin nu.
- §4. Conclusió. Invitació a visitar Oriola: molts aspectes més atractius per al turista.

Advertiment. Avui, per desavinences amb l'autoritat eclesiàstica, La Diablessa es mostra al Museu Arqueològic Municipal, situat a l'antiga església-hospital de sant Juan de Déu (avui també sala d'exposicions), al costat de l'ajuntament oriolà.

45. Llig el text «Com més estudie les vespes, més sé dels homes», de Martí Domínguez (Adaptat): estableix el seu assumpte i el seu tema, i assenyalat la seua estructura temàtica.

Assumpte. Etologia. Zoologia. Biologia i condició social: l'home i els animals.

Tema. Entusiasme per les conclusions comparatives entre vespes i l'home: importància de l'aspecte en el comportament social.

Estructura. El text consta de 4 paràgrafs.

- §1. Expressió idèntica de sentiments en els homes, segons Darwin.
- §2. Comparació amb vespes: rostres diferents; més tasques negres, més jerarquia.
- §3. Experiment científic: canviar relació aspecte-comportament agressiu o pacífic. Resultats: contra impostures, però importància de l'aspecte.
- §4. Conclusió. També els homes: tenim un rol social, i creem una imatge segons el nostre aspecte. Resultat semblant al de les vespes.

Pàgina 68

46. Llig el text «L'acadèmia i la premsa», de Vicenç Villatoro i resol les qüestions.

a) Comprensió del text. 1. Descriu el tema i les parts bàsiques del text. 2. Resumeix el contingut del text amb una extensió màxima de 10 línies.

a.1. Tema. Defensa de la difusió solvent i rigorosa d'idees en els mitjans de masses.

Estructura. El text consta de 5 paràgrafs.

- 1. Introducció. Plantejament. §1. Premi a Rahola a EUA.
- 2. Nus. §2-4. §2. Fredor en la nostra intel·lectualitat: poca ressa aquí
 - §3. Acusació de la intel·lectualitat assentada. El mitjà de comunicació és rellevant: contra els mitjans de masses
 - §4. Contra popularisme, frivolitat, superficialitat del mitjà de masses
- 3. Conclusió. §5. Defensa de la solvència de Rahola i de la "democratització" intel·lectual en els mitjans de comunicació.

a.2. Resum. Recentment Pilar Rahola va ser guardonada a EUA pel caràcter compromès i el valor de les seues idees exposades en els mitjans de comunicació. Tot just hi ha hagut eco al nostre àmbit intel·lectual i universitari. Rahola ha participat molt en mitjans de comunicació anomenats de masses. Creadors d'opinió universitaris i editorials rebutgen els mitjans populars i els ratllen de superficials, demagògics, vulgars i frívols. Però, d'acord o no, les idees de Rahola són coherents i són sotmeses a la duresa de la divulgació més

popular i directa. No cal enviar a l'ostracisme als pensadors només pel fet de defensar les seues teories en els mitjans de comunicació socials.

b) Expressió. Elabora un text sobre “la funció social de intel·lectuals i científics”.

Composició. Resposta oberta.

47. Llig el text «Gran Germà», de Espido Freire i resol les qüestions.

a) Comprensió del text. 1. Descriu el tema i les parts bàsiques del text. 2. Resumeix el contingut del text amb una extensió màxima de 10 línies.

a.1. Tema. Pot plantejar-se a l'alumnat que defense una d'aquestes dues (o les dues) propostes de tema i propose, si escau, una conclusió i una redacció:

a) {Justificació. Conveniència}	de controls contra la inadequada circulació dels cotxes
b) {Crítica. Inconveniència .	de les queixes de conductors per la imminent restricció de GPS

Estructura.

El text es presenta dividit en quatre paràgrafs. Amb claredat s'aprecien les parts temàtiques habituals de tot text expositiu-argumentatiu. La tesi és explícita (línies 4ss.): «les reaccions no s'han fet esperar: protestes...». L'organització del text queda arreplegada en aquests tres blocs:

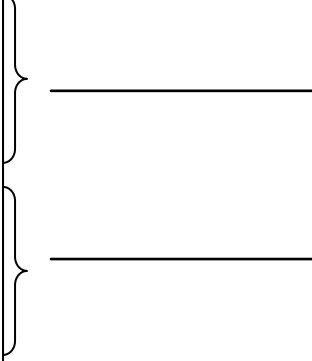
Bloc I.	§1.	Tesi:	Augmenten les reaccions contra la DGT per restringir el GPS
Bloc II.	§2-3.	Cos argumentatiu:	a) perquè subjeu un afany recaptador de la DGT que molesta als conductors b) per la frustració de malgastar en GPS si es prohibeix el seu ús
Bloc III.	§4.	Conclusió:	Està bé controlar i sancionar mentre se circule malament.

Es comprova fàcilment que el text presenta una estructura analitzant: desenvolupa la tesi inicial del primer paràgraf en els següents paràgrafs:

	TESI
§1	↓
§2	
§3	
§4	↓

Si el grup d'estudiants ho permet, o si el professor ha optat per explicar alguns tipus d'argumentació i desitja ser més prolix en l'anàlisi de l'organització, vam afegir algunes anotacions més per a ser tingudes en compte pel professor.

En el següent quadre hem col·locat les informacions bàsiques per a poder passar a la fase de redacció de l'explicació del contingut i de la jerarquització de les idees i dels arguments adduïts. Llig atentament i redacta a continuació.

Paràgraf. Continguts	IP (Continguts)	IS	Arguments
I	1. ^a oració: tesi: limitació de circulació, per la DGT i reaccions adverses d'alguns conductors. 2. ^a oració: dues concrecions: prohibició de GPS i reaccions: protestes, acusacions, insults.	Menció del Gran Germà	Contraargument <i>ad baculum</i> (2-3), amb comparació («com si») Argument hiperbòlic (3ss.); Navarro = Gran Germà. (Ús de la fantasia com analogia: argument <i>ex concessio</i> o analogia ideal...
II	Ja es veu clar un recurs retòric organitzatiu (com en paràgraf I): 1.º el general: Per què? Per un afany recaptador de la DGT. (Perspectiva DGT); 2.º la concreció: radars sense GPS en actuacions; gastar en el futur. (Perspectiva conductors) I 1. ^a conclusió: la multa (els diners), única forma de reduir la velocitat i la sinistralitat.		Arguments inferencials Contraargumentació: contra conductors: només haurà èxit amb sancions econòmiques
III		Cas concret: GPS, nou, sense ús. GPS, regal estrella últimament. I una conclusió: similar a altres actes que redueixen la concentració.	Contraargumentació (contra conductors): DGT no va recomenar GPS individual Arguments per analogia: perill del GPS, igual que mòbils, menjar o fumar
IV	Realitat d'inadequada circulació: accidents i morts. Es justifica la vigilància i el control de la DGT.	Contra la publicitat: no existeix aqueixa llibertat	Supòsit: argument d'hipòtesi irreal: no existeix aqueix espai controlat... de la publicitat Argument estadístic: el plural («atropellaments»), «3000

a.2. Breu resum. L'alumnat pot defensar i triar una d'aquestes dues opcions. Ambdues propostes són defensables, igual que va ocórrer amb el tema.

a) Les noves limitacions de la Direcció general de Tràfic han suscitat el malestar d'alguns conductors. Aquests acusen a la DGT d'un desaforat pla recaptador, alhora que se senten frustrats per haver comprat un GPS l'ús del qual serà limitat o prohibit. Malgrat tot, sembla que només els diners és un fre per als possibles infractors i que, amb l'amenaça de sanció, la velocitat es reduirà.

b) Davant la poca efectivitat que ha tingut, a causa de l'ús dels GPS en els automòbils, la instal·lació de radars que permeten sancionar als conductors que circulen amb excés de velocitat, Trànsit [Tràfic] ha decidit restringir o prohibir l'ocupació d'aquests detectors. Molts són els usuaris que han criticat la mesura: per a alguns, es tracta d'una privació dels seus drets i d'un afany recaptador; per a uns altres, implica sentir-se enganyats per haver gastat en la compra d'un GPS sense avís de la seua possible il·legalitat. La DGT ha conclòs amb que l'única solució als molts accidents en carretera comença per l'advertiment de fortes multes i per la consegüent reducció de velocitat inadequada.

b) Expressió. Elabora un text sobre “el permís de conduir als 17 anys, acompanyats”.

Composició. Resposta oberta.

Pàgina 69

**48. Llig l'editorial «El creixpèl, versió 2002» (Adaptat) i resol les qüestions.
1. Indica el significat de les següents expressions:**

espellifada: Que porta vestits fets malbé, esquinçats. Col·loquial.

a veu en coll: a molt alta veu, gritant; amb viva veu i amb claretat.

creixpèl: Líquid o loció perquè cresca el pèl del cap.

erisipela: Malaltia infecciosa que afecta la pell i el teixit subcutani i provoca una placa vermella i tensa especialment a la cara.

purgacions: Evacuació de pus o d'humors naturals o patològics. Flux blennorràgic i la malaltia que el produeix.

innocu: Que no fa mal.

clandestí: Ocult, fet secretament, com essent il·lícit.

placebo: Fals medicament preparat amb el mateix aspecte que un medicament determinat, però que només conté productes inerts, emprat en la investigació farmacològica.

terapèutiques: Actuacions de teràpies o d'una terapèutica. Terapèutica: Part de la medicina que s'ocupa dels mitjans emprats en el tractament de les malalties i de la manera d'aplicar-los.

«fórmules magistrals»: En farmàcia, prescrit per un metge, preparat per a un cas particular.

nutritiu: Que nodreix. Nodrir: Proveir (un organisme vivent) de les substàncies necessàries al seu creixement o sosteniment.

la còmica literatura publicitària: S'anomena malament "literatura" a allò escrit sobre alguna cosa; realment es tracta d'un fullet o prospect d'un medicament. De vegades, es diu malament "literatura" per a voler dir bibliografia o estudis. El text afegeix l'adjectiu "còmica" perquè és un escrit irrisori, amb errors i manca de sentit comú, sense ningú rigor científic.

solvència: Qualitat de solvent. Solvent: Capaç de complir degudament el seu càrrec, allò a què està obligat. Que està en estat de pagar el que deu.

pseudofàrmacs: falsos fàrmacs.

a) Text: «El creixpèl, versió 2002». Comprensió del text. 1. Descriu el tema i les parts bàsiques del text. 2. Resumeix el contingut del text amb una extensió màxima de 10 línies.

a.1. Tema. Denúncia de la comercialització il·legal de medicaments furtius.

Estructura. El text consta de cinc paràgrafs. Tipus d'estructura: sintetitzant (tesi o idea principal base en el §5. També podem afegir que té aspectes d'una estructura reiterativa (en els §2, 3 i 4), amb tres cites textuais, de denúncia del producte i dels productors, amb elements de progressió temàtica evidents: contra el producte, contra l'empresa i contra els usuaris ingenus i incauts (segons prospecte).

L'organització bàsica del text és aquesta:

A. Ahir. EUA: ficció de cinema	§1. Introducció.	Anècdota. Comparació: el creixpèl en el cinema del Vell Oest	<i>Captatio benevolentiae</i>
B. Avui. Espanya. Presentació: constatació del fet enganyós	§2. B.1.	El producte fraudulent: Bio-Bac	
	§3. B.2.	Sense validació ni autorització	
	§4. B.3.	Promoció: prospecte sense rigor científic	
C. Avui. Espanya. Conclusió	§5	Tesi: necessitat de reformes sanitàries i farmacològiques profundes, per a evitar frauds	

Al llarg de tot el text, s'evidencia una crítica al ministeri de Sanitat. No hem d'oblidar que l'alumne ha d'aprendre a contextualitzar: entre altres causes, i sense fomentar el simplisme interpretatiu, l'alumne ha de captar que el diari *El País* critica al Govern d'ideologia adversària –2002, Govern de José María Aznar, PP– i qüestiona les pràctiques delictives d'un grup professional (mogut per un afany lucratiu).

a.2. Resum. [§2] Un fàrmac produït clandestinament és utilitzat per alguns metges per a contrarestar el càncer o la SIDA confiant no només en el seu efecte placebo (per la seua innocuïtat) sinó també per les seues presumptes facultats curatives seguint opinions alienes, encara que a preus elevats. [§3] Aquests medicaments no han estat aprovats per la ciència mèdica ni han obtingut autoritzacions oficials per a la seua distribució; tampoc l'empresa contava amb la aprovació de Sanitat. [§4] El prospecte no pretenia enganyar als consumidors, encara que prevalia la impressió subjectiva de la curació (o el benestar aparent i extern de la salut). [§5] Hauria d'haver intervingut el ministeri de Sanitat amb prestesa: això convida a demanar reformes significatives en el control farmacològic.

El paràgraf I (la comparança amb l'escena de cinema del Salvatge Oest –“com el tradicional engany del creixepèl cinematogràfic del vell Oest”– resulta d'interés per motius estructurals: es tracta d'intentar un inici per a captar l'atenció del lector: la tradicional i retòrica *captatio benevolentiae*.

b) Expressió. Elabora un text sobre “substàncies miraculoses per a aprimar”.

Composició. Resposta oberta.

Bloc II. LLENGUA

Tema 3. L'estructura de la llengua

Pàgina 75

1. Afig una frase feta que no figure en el llistat anterior. Frases fetes.

Traure del cap (dissuadir)
Traure el fetge per la boca (cansar-se molt)
Traure el geni (enfadar-se)
Traure el ventre de pena (afartar-se, atipar-se)
Traure favetes de l'oll (millorar de situació)
Traure's del cap (oblidar)
Traure trellat (entendre bé un afer)
Trencar-se el cap (preocupar-se, esforçar-se pensant)
Trencar-se les banyes (esforçar-se molt)
Trepitjar l'ull de poll (irritar)
Treure el nas (assistir un moment en algun lloc. Tafanejar)
Treure'n l'entrellat (entendre el perquè o la natura íntima d'un afer)
Trobat l'enfilador (descobrir el quid d'un assumpte)
Trobar pèls en tot (trobar defectes en tot)
Venir / Vindre de l'hort (no estar al corrent del que passa)
Venir a tall (ser oportú)
Veure's en un entreval (veure's en una dificultat)
Voler el niu i la mareta (voler-ho tot)
Voler fer entrar el clau per la cabota (entestar-se)
Voler repicar i anar a la processó (voler alhora dues coses incompatibles)

2. Tria l'explicació més apropiada per a cada cas: «Ficar-se a la gola del llop»

b

3. «No val a badar»

c

4. «Preu per preu»

b

5. «Embolicar la troca»

a

6. Posa les expressions adequades a sota de l'apartat que els corresponga:

- a) A tota velocitat: b, h, j
- b) En un instant: d, e, f, g
- c) Corrent: a, c, i

7. Relaciona una columna amb l'altra.

1 a, 2 c, 3 f, 4 g, 5 b, 6 e, 7 d.

8. Concurs de preguntes i llocs. Frases fetes.

Desenvolupament obert.

Pàgina 77

9. La locució substantiva és la locució (o grup de paraules) que substitueix un substantiu per un sintagma nominal amb valor metafòric: bé de Déu 'abundància'. Afig altres locucions substantives que conegues i el seu significat.

botiges i barrals (titubeig i embuts quan s'explica quelcom)
gat vell (persona experimentada)
gata maula (persona experimentada)
gata moixa, moixeta (persona que simula inocència)
mal tràngol (situació difícil)

10. Afig altres locucions (adverbials o adjectives) que no figuren en el llistat anterior i especifica el seu significat.

en renou (fora de lloc i en moviment)
en saó (madur, assaonat)
en sopols (especialment atent)
en un bell en sec (en molt poc temps)
en un buf (en molt poc temps)
en un dir Jesús (en molt poc temps)
en un no res (en molt poc temps)
en un tres i no res (en molt poc temps)
fet i passat (idèntic)
fil per agulla (amb tot detall, detalladament)
fil per randa (amb tot detall)
gens ni mica (en absolut, amb sentit negatiu)
més que res (sobretot)
ni de bon tros (de cap manera)
ni per saber morir (de cap de les maneres)
pam a pam (pas a pas, xano-xano)
pel cap alt (com a màxim)
per cap baix (com a mínim)
per un no res (per una insignificància)

per tot arreu (per totes bandes)
prou i massa (sobradament)
sense alé (molt fatigat o sorprés)
sense cap ni centener (no tenir trellat o sentit)
sense cara ni ulls (sense sentit, de difícil comprensió)
sense dir ni ase ni bèstia (sense obrir boca)
sense falta (necessàriament)
sense ordre ni concert (en desordre)
sense pena ni glòria (discretament, sense moure soroll)
sense trellat (sense sentit)
sense trellat ni forrellat (sense cap motiu raonable, sense sentit)
si altra cosa no (almenys)
si fa no fa (aproximadament)
si menys no (almenys)
sobre manera (molt)
tal com raja (espontàniament)
tal dit tal fet (amb promptitud, fet immediatament, fet tot seguit)
tant si com no (de tota manera)
tot d'una (sobtadament)
tot d'un plegat (tot d'una, tot de colp, sobtadament)
un fart de (molt)
un fil de (poc)
un munt de (molt)
un niu (molt)
un seguit de (una quantitat de)
vet ací (heus ací)
xano-xano (lentament)
xino-xano (a poc a poc)

Locucions pròpiament adjectives.

a prova de bomba (resistent)
com si tal cosa (impassible)
com cal (correcte)
costat per costat (junts)
curt de gambals (poc intel·ligent)
de categoria (excel·lent)
de debò (autèntic)
de mel i mató (exquisit)
d'empenta (decidit)
de gran volada (molt important)
de més verdes se'n maduren (difícil, però possible)
de nissaga (hereditari)
de pes (important)
de punta en blanc (ben abillat)
de tres i no res (insignificant)
de vint-i-un botons (molt elegant)
el més adient (correcte)
en conill (nuet)
fet i pastat (exacte, idèntic)

fet una cataplasma (delicat i abatut)
fet un sant Llàcer (ferit i baldat)
llit de roses (fàcil)
mort de fam (famolenc)
muts i a la gàbia (cal·leu!)
quatre gats (pocs)
tocat del bolet (trastornat)
tocat i posat (primmirat)
tots plegats (junts)

11. Joc de preguntes i llocs. Les locucions.

Desenvolupament obert.

Pàgina 79

12. Expressa de manera oral el significat dels refranys i proverbis esmentats.

Resposta oberta.

13. Escriu el significat dels següents refranys.

- a) Cria fama i gita't a dormir. Assenyala la importància de tenir una bona reputació, i després ja pot fer un el que vulga.
- b) Com més vell, més pell. Amb l'edat s'accentuen més els defectes de les persones.
- c) Quan la merita va per l'horta, fes foc i tanca la porta. Quan aquest ocell va per l'horta vol dir que ve el fred.
- d) Fil que penja, botifarra que hi falta. Es diu per assenyalar que una cosa és evident.
- e) Al gos flac tot són puces. Al pobre tot són desgràcies que li ocorren.
- f) Bona nit, gresol, que el llum s'apaga. Es diu quan una cosa s'acaba quan no t'ho esperes.
- g) Dos fills d'un ventre i cadascun de son temple. Encara que siguem germans, cada persona té el seu propi caràcter.
- h) Ovella que bela, perd bocí. Qui s'encanta perd la seua oportunitat.
- i) Uns tenen la fama i els altres carden la llana. Qui té mala reputació sempre s'endú les culpes, encara que ho haja fet un altre que obra pitjor que ell.
- j) Qui té mala reputació sempre s'endú les culpes. Aplicació de l'argument ad hominem: si has fet coses malament, sospitaràn sempre de tu.
- k) A vora riu no faces niu. I si el fas fes-lo a l'estiu. Aconsella no fer-se l'habitatge al costat dels rius pel perill d'inundacions.

14. Afig altres refranys i el seu significat.

Entre altres: Si treballes, menjaràs, i, si no, dejunaràs.

15. Joc de preguntes i llocs. Els refranys.

Desenvolupament obert.

Pàgina 81

16. Ompli els buits en la següent graella.

Expressions incorrectes (castellanismes)	Expressions correctes
*nit bona	nit de Nadal
per *suposat que vindrà!	per descomptat que vindrà!

17. Completa els següents enunciats amb la paraula {medi, mig, mitjà...} apropiada:

- a) Si fas les coses a mitges, mai no acabaràs res
- b) Ja t'has estudiat mitja llicó?
- a) Ella només va fer mig exercici
- b) De vegades el poble esdevé un medi agressiu
- c) Vosaltres no disposeu encara dels mitjans necessaris per aquesta investigació

Pàgina 82

18. Usa la paraula {orgue, òrgan} adequada:

- a) Els òrgans genitals masculins
- b) El fetge és un òrgan de l'aparell digestiu?
- c) Marta toca l'orgue de l'església de meravella

19. Distingeix el significat d'aquests parells de paraules:

a) *pla*: En geometria, superfície tal que si tracem una recta que passi per dos qualssevol dels seus punts, aquesta es troba tota ella continguda en la dita superfície: *Un pla vertical, horitzontal.*

plànol: Representació sobre un pla de la disposició d'una ciutat, d'un edifici, d'un parc, etc.: *Us cal comprar un plànol i una guia de València.*

b) *adreça*: Indicació del lloc on hom habita. Fórmula protocol·lària que comprèn el nom, el títol i la condició del destinatari del document.

direcció: Acció de dirigir. Organització material i conducció d'un espectacle, d'una representació, d'un film, etc. Càrrec, funció, de director en una administració, en un teatre, etc.

c) *pondre*: Una femella d'animal ovípar, especialment d'ocell, fer (els ous): *La gallina ha post un ou. Pondre's*: Un astre, passar a sota l'horitzó: *El sol s'ha post*.

posar: Fer que (alguna cosa) sigui o estigui en un lloc determinat on no era, fer-la estar en una nova posició, en un nou estat: *Posar un llibre a l'armari. Posar-se*: Passar a un lloc determinat, a una nova posició, a un nou estat: *Tot jugant, s'han posat sota la flassada. Posar-se de puntetes, de genollons. S'ha posat content*.

20. Trieu l'opció correcta de la parella de falsos sinònims que presentem a continuació. Molts d'aquests exemples són castellanismes.

L'opció correcta de la parella de falsos sinònims és la subratllada.

- a) Aquesta tasca que fem és molt _____ (rendible/rentable).
- b) Ara s'ha deixat més llarga la _____ (melena/cabellera).
- c) Els segrestadors van _____ (alliberar/lliurar) els ostatges.
- d) Després de moltes reunions, encara no hem _____ (clarificar/aclarir) res.
- e) Fes el favor, _____ (provar/tastar) tu l'arròs per saber si hi falta sal!
- f) Van redactar un _____ (esborrador/esborrany) del projecte.
- g) S'ha apuntat a la _____ (bossa/borsa) de treball.
- h) No sabia com engegar l'_____ (aparell/aparat) de ràdio.
- i) La policia posà les _____ (esposes/manilles) al delinqüent.
- j) El _____ (peregrí/pelegrí) no va arribar al final del camí.
- k) L'alcalde ha dictat un _____ (ban/bàndol).
- l) El _____ (caudal/cabal) de diners és incalculable.
- m) Vam fer molta força, però el vam poder _____ (doblar/doblegar).
- n) El meu _____ (esport/deport) preferit és el rugbi.
- o) Han solucionat el problema amb molt d'_____ (enginy/ingeni).
- p) Tots els quadres que pinta són al _____ (pastís/pastel).
- q) Per aquesta banda no es pot _____ (creuar/encreuar) el carrer.
- r) El van _____ (nomenar/anomenar) director general.
- s) Aquell músic va arribar a _____ (composar/compondre) tres òperes.
- t) Aquella pel·lícula ens va _____ (aterrar/aterrir) veritablement.

21. Ompli els buits en la següent graella.

Expressions incorrectes (castellanismes)	Expressions correctes
*a dures penes	amb penes i treballs
sortir *temprà	sortir d'hora, aviat, dejorn

22. Escriu l'expressió correcta que substitueix la destacada com incorrecta:

Les expressions correctes són les següents:

- a) Malauradament, aquesta malaltia és molt comuna a l'Àsia.
- b) Vaig esprémer un quilo de taronja per fer-ne suc.
- c) Va pujar a bastida per tapar el forat que hi havia al sostre.
- d) No m'agrada viatjar amb Antoni, condueix malament.
- e) Ens han convidat a l'estrena de la pel·lícula.
- f) Totes les mercaderies que arriben al port han de passar per la duana.

Pàgina 83

23. Completeu els buits següents posant les paraules o les locucions que s'ajusten a la definició que hi ha entre parèntesis.

Les expressions correctes són les següents:

- a) M'he comprat una armilla (peça de vestir, sense mànigues, que cobreix el pit i l'esquena)
per posar-me-la sota l'americana.
- b) Anit va haver un eclipsi (ocultació total o parcial de la llum d'un astre per la interposició d'un altre).
- c) Al xandall que use per a fer esport, he hagut de posar-li colzeres (peces afegides a les mànigues per a protegir la part del colze) i genolleres (peces afegides als camals per a protegir la part del genoll).
- d) A la Costa de les Flors, a Itàlia, les plantes floreixen tan aviat perquè es cultiven en hivernacles (coberts tancats on es cultiven plantes).
- e) L'ou té dues parts clarament diferenciades: la clara (matèria albuminosa transparent de l'ou)
i el rovell (masa esferoïdal groga que hi ha a l'interior dels ous d'ocell).

24. Assenyala la forma correcta. Empra la paraula correcta en una resposta oral relativament improvisada.

La forma correcta és la subratllada.

- a) xou, show, chou b) xàndal, chandall, chandail c) jaqueta, xaqueta, jacket
- d) confeti, confetti, confety e) flaix, flash, flatx e) beix, beige, beig
- f) abús, abuso, abuse g) futbol, football, fútbol
- h) bricolatge, bricolage, bricolaix

25. Corregeix els següents barbarismes i escriu una frase correcta.

Les paraules correctes (subratllades) són les següents:

*L'alcanç de l'emissora de ràdio	<u>L'abast</u>	Va patir *acoso laboral	<u>asetjament</u>
Està *agobiada perls exàmens	<u>atabalada</u>	Patisc *agulletes de còrrer	<u>fiblades</u>
Reunió *inaplaçable	<u>inajornable</u>	*Aliviar-li la responsabilitat	<u>Alleujar-li</u>

26. Corregeix els barbarismes i pronuncia una frase oralment amb els tèrmenes adequats.

Els tèrmenes adequats són els subratllats.

*adivinar	<u>endevinar</u>	*acertaràs	<u>encertaràs</u>
*saborejar	<u>assaborir</u>	*aconteixements	<u>esdeveniments</u>
*abonar els arbres	<u>adobar</u>	*anticipo	<u>bestreta</u>
*arrepentir-se	<u>penedir-se,</u> <u>apitrrar-se</u>	*asquerosa	<u>fastigosa,</u> <u>repugnant</u>

27. Corregeix els castellanismes i pronuncia una frase correcta amb les paraules adequades.

Les paraules correctes són les subratllades.

*antepassats	<u>avantpassats</u>	*antorxes	<u>torxes</u>
*polilles de roba	<u>arnes de roba</u>	*destornillador	<u>descargolador,</u> <u>tornavís</u>
*grifo	<u>aixeta</u>	*arraigar	<u>arrelar</u>
*arxipièlag canari	<u>arxipèlag canari</u>	*assafata de terra	<u>hostessa</u>

28. No oblidem els exercicis d'ortografia. Accentua, si escau, on corresponga les següents paraules:

a) Munic b) Zuric c) Núria d) Ferran e) Bernabeu f) Lluís

29. Accentua, si és procedent, on corresponga en les següents expressions:

Accentuació correcta:

- a) Vés a la plaça a veure l'ós: és un animalet preciós!
- b) Aquestes mores venen móres al mercat de Russafa.
- c) Vols que siga una sorpresa o prefereixes dir-me què et regale?
- d) La veritat és que no sé què passarà demà a les deu.

30. Doble dictat, doble correcció.

Exercicis de resposta i desenvolupament oberts.

31. Afegir altres paraules que tinguen afixos grecs o romans i digues què signifiquen.

a) Afixos i radicals d'origen grec: prefixos.

àtom 'sense divisió'

anacrònic 'en contra de la veritat cronològica'

al·lomorphic 'un altra forma'

anàfora 'que significa o s'escriu de nou'

antropòfag 'que menja carn humana'

arxidiòcesi 'diòcesi preeminent', *arquebisbe*

autofinanciació 'es financia sense ajuda externa'

biblioteca 'armari o lloc de llibres'

braquicardia 'batecs lents del cor'

cacofònic 'que sona malament'

citologia 'anàlisi de la cèl·lula'

criptografia 'escriptura secreta, amb clau oculta'

democràcia 'govern del poble'

diàmetre 'línia recta en la circumferència que unix dos punts a través del seu centre'; *diàleg* 'conversa entre persones'

endoscòpia 'tècnica per a veure des de dins'

epígraf 'títol sobre el que escriu'

eufònic 'que sona bé'

exogen 'causa externa'

geologia 'estudi de la terra'

gerontòleg, *geriatre* 'especialista en malalties de la vellesa'

ginecologia, 'especialitat mèdica sobre la dona'

hemicicle 'mig cercle'

hematoma 'vessament intern de sang'

heterosexual 'relació amb sexe distint'

hipercrític 'crític en excés'

hipocentre 'punt d'origen sísmic per davall de la superfície terrestre'

homogeni 'de la mateixa naturalesa'

idiotisme 'expressió pròpia d'una comunitat parlant o d'un parlant'

isomorf 'amb la mateixa forma'

macroeconomia 'economia de gran escala'

megalòman 'obsessionat pel gran, manies de grandesa'

metàfora 'canvi de significat'

microscopi 'aparell que veu el xicotet'

nefritis 'inflamació de ronyó'

pedagoga 'educador'; *pederàstia* 'malaltia per abús sexual de xiquets o xiquetes'

periurbà 'al voltant de la ciutat'
poliesportiu 'relatiu a diversos esports'
simpatia 'afecte o passió compartida', sintonía 'tonalitat compartida'

b) Afixos i radicals d'origen grec: sufixos.
cefalàlgia 'mal de cap'; *pubàlgia* 'mal de pubis'
monarquia 'govern d'una sola persona'
microcefàlia 'cap xicotet'
iconoclasta 'que nega el culte a les imatges'
democràcia 'poder exercit pel poble'
autodidacte 'que aprén ell mateix, només'
ortodòxia 'opinió en la línia correcta'
hemofílic 'malalt que necessita sang'
xenòfob 'que rebutja el que ve de fora'
poligàmia 'matrimoni amb dos o més persones simultàniament'
zoologia 'ciència que estudia els animals'
humanoide 'paregut a un ser humà'
melomania 'passió per la música'
sinopsi 'visible amb un colp de vista'
cardiopatia 'malaltia del cor'
necròpolis 'ciutat dels morts', *metròpoli*
fonendoscopi 'aparell mèdic que servix per a percebre el so interior del cos humà'
psicosomàtic 'que l'alteració psicològica es traduïx en malaltia o símptoma corporal'
cenotafi 'tomba buida'
talassoteràpia 'tractament basat en el poder curatiu de l'aigua del mar'
flebotomia 'incisió en les venes'

c) Prefixos d'origen llatí.
bípede 'amb dos peus'
circumloqui 'expressió que rodeja una altra més directa'
comensal 'persona que comparteix la taula amb altres'
desnatar 'llevar la nata'
equidistant 'a la mateixa distància'
extraure 'portar fora, traure'
extramurs 'fora del recinte d'una població'
il·legal 'sense legalitat'
internacional 'entre nacions'
intramuscular 'dins del múscul'
multidisciplinari 'moltes disciplines'
omnipotent 'que ho pot tot'
pluriocupació 'vàries ocupacions'
postdata 'escrit al final d'una carta després de la data '
prebèl·lic 'abans de la guerra'
reposar 'posar una altra vegada'
retrocedir 'cedir cap arrere'
sesquicentenari 'centenari i mig' (150 anys)
somnífer 'fàrmac que produeix son'
submarí 'davall la superfície del mar', *submergir*

super fi 'molt fi', *supraoracional* 'per damunt dels límits de l'oració'
transportar 'portar a través de, més enllà de', *trasplantar*
ultraaficionat 'aficionat exagerat'; *ultramuntà* 'situat a l'altra banda de les muntanyes'
vermicida 'medicament que mata els cucs intestinals'

32. Joc de preguntes i llocs. Paraules amb afixos grecs o llatins.

Desenvolupament obert. Vegueu activitat 8.

Pàgina 92

33. Fixa't en la formació del gènere i afeg altres exemples en la columna de la dreta.

Exemples en femení afegits en la columna de la dreta (subratllats).

masculí	femení
baix prim	<u>baixa</u> <u>prima</u>
mut groc	<u>muda</u> <u>gropa</u>
espés postís malaltús gros rus	espessa <u>postissa</u> <u>malaltussa</u> <u>grossa</u> <u>rusa</u>
poderós promés narcís	poderosa <u>promesa</u> <u>narcisa</u>

34. Fixa't en la formació del gènere i afeg altres exemples en la columna de la dreta.

Exemples en femení afegits en la columna de la dreta (subratllats).

pupil	<u>pupil·la</u>
boig	boja
nou	<u>nova</u>
nadiu	<u>nadiua</u>
plebeu	plebea
jueu	<u>jueua</u> / <u>jueva</u>

35. Uns altres substantius presenten variants diferenciades en la marca del gènere. Completa la quadrícula.

Femenins afegits en la columna de la dreta (subratllats).

antropòleg	<u>antropòloga</u>
filòleg	<u>filòloga</u>

36. Recorda els substantius epicens.

Femenins afegits en la columna de la dreta (subratllats).

la cadenera	<u>la cadenera</u>
mascle	<u>femella</u>
la formiga...	<u>la formiga femella</u>
el caragol mascle	<u>el caragol femella</u>
el rossinyol...	<u>el rossinyol</u>
el fardatxo...	<u>femella</u>
	<u>el fardatxo</u>
	<u>femella</u>

37. En ocasions, el procés de formació de paraules s'inicia en la forma femenina i hi ha sufixos d'aparença afectiva despectiva que masculinitzen la paraula.

Completa la llista del quadre.

Femenins afegits, subratllats.

femení	masculí
<u>dida</u>	didot
<u>rabosa</u>	rabosot

38. Algunes diferències de gènere en paraules sexuades s'expressen per mitjà de lexemes diferenciats. Són els heterònims ('altres noms' per a marcar el gènere gramatical i associar-lo, en aquests casos, a la distinció de sexe). Afig les paraules que falten en el següent quadre.

Femenins afegits, subratllats.

femení	masculí
marit	<u>muller</u>
bou	<u>vaca</u>

39. En la llengua existeixen molts substantius que poden tenir els dos gèneres, però són paraules distintes: són paraules homònimes i homòfones. Escriu la diferència en el significat de les paraules no especificades en el següent llistat i afeg alguna parella més.

Substantius de doble gènere amb significat diferent.

masculí	femení
capital (sentit econòmic) post (lloc ocupat per les tropes) pudor (vergonya) salut (salutació) son (acte de dormir) vall (excavació)	capital (ciutat principal) post (taula de fusta) pudor (mala olor) salut (estat de l'organisme lliure de malalties) son (ganes de dormir) vall (terreny pla entre muntanyes)

40. Algunes paraules del valencià tenen un gènere gramatical diferent de la paraula del mateix origen en castellà. Cal aprendre correctament el seu ús.

Escriu altres exemples que conegues.

Gènere gramatical: cal evitar la interferència morfològica procedent del castellà

masculí	femení
el llegum el tèrmit un titella	una maratón [En castellà pot ser masculí y femení]

Pàgina 95

41. Hi ha adjectius que contrasten amb el castellà en el morfema de gènere, sobretot, en el femení: en castellà coincideixen masculí i femení, però no en valencià. Ompli el quadre i afeg altres exemples.

Adjectius que contrasten amb el castellà en el gènere. Subratllem els tèmens afegits.

masculí		femení	
singular	plural	singular	plural
calent	calents	calenta	<u>calentes</u>
valent	valents	<u>valenta</u>	<u>valentes</u>
<u>coent</u>	<u>coents</u>	<u>coenta</u>	<u>coentes</u>
<u>lluent</u>	<u>lluents</u>	<u>lluenta</u>	<u>lлуentes</u>

42. El nombre gramatical se sol marcar amb els morfemes sufixos -s/-os, per al masculí, i -és, per al femení: *blanc, blanca, blancs, blanques; gat, gata, gats, gates*. Però necessitem aprendre bé alguns casos específics.

Completa la següent quadrícula i afig un exemple en cadascun dels casos.

Nombre gramatical. Subratllem els térmens afegits.

Masculins acabats en -x: regla general: pl. en -os		Masculins acabats en -x (monosíl·labs, i paraules planes en -x precedida de vocal o paraules agudes en -x precedida de consonant): pl. en -s	
singular	plural	singular	plural
annex crucifix reflex <u>sufix</u>	annexos crucifixos <u>reflexos</u> <u>sufixos</u>	box dux índex <u>esfinx</u>	boxs duxs <u>índexs</u> <u>esfinxs</u>
		Excepció: fax	faxos

43. Algunes paraules que coincideixen en la terminació de la seua singular (-ç) no formen de la mateixa manera el plural (-s, -os). Cal aprendre'ls i usar-los adequadament. Escriu dues frases en les quals utilitzes, en singular i en plural, almenys dos dels següents exemples.

Els tenistes tenen un braç més fort que l'altre. Té els dos braços molt poc musculosos.

44. Els substantius i els adjectius acabats en -s no varien en les formes del plural: així els dies de la setmana en -s: *dilluns*... Repassa aquests exemples i afig altres.

Substantius i adjectius invariables respecte al nombre. Altres exemples.

substantius masculins	substantius femenins
<u>dilluns</u> <u>divendres</u> <u>posagots</u> <u>torcamans</u> <u>tipus</u>	
adjectius (masculí i femení coincideixen)	
<u>llevataques</u>	<u>llevataques</u>

45. Alguns substantius admeten una doble forma en el seu plural: -s, -os. Igual que alguns adjectius. Fixa't en el llistat i afig algun exemple més.

a) Substantius amb doble forma de plural: -s / -os. Exemples afegits.

singular	plural
<u>bosc</u>	<u>boscs / boscos</u>
<u>gust</u>	<u>gusts / gustos</u>

b) Adjectius amb doble forma de plural: -s / -os.

singular	plural
<u>mixt</u>	<u>mixts / mixtos</u>

46. Altres substantius admeten un doble plural ja que contenen una -n oculta en la forma del singular. Formen el plural amb -s o amb -ns. Escriu altres exemples que conegues.

Substantius amb doble forma de plural: -s / -ns. Exemples afegits.

singular	plural
<u>rave</u>	<u>raves / ràvens</u>
<u>terme</u>	<u>termes / térmens</u>

47. Algunes paraules coincideixen en les seues formes del nombre gramatical en els seus usos de gènere. Cal aprendre-les a usar correctament. Escriu dues frases en les quals empres una mateixa de les paraules dels següents exemples (feliç, alumne) però en contextos lingüístics que permeten comprendre el seu gènere i el seu nombre.

Maria està molt feliç ara [femení, singular]. Pau és feliç aquí [masculí, singular].
Les alumnes [femení, plural] són més brillants que els alumnes [masculí, plural] en aquesta especialització des de fa huit o nou anys.

48. Algunes paraules s'usen amb el nombre gramatical diferent al que empra el castellà en les expressions corresponents. Afig un parell d'exemples més.

Expressions amb diferència en el nombre amb el castellà.

Les tovalles
Les postres

49. Algunes paraules només empren el plural en la norma culta: manquen de singular en l'ús. Escriu dos exemples més.

Pluralia tantum: substantius només en plural.

Els prismàtics
Els sostenidors

50. Hi ha moltes paraules que no recorren al plural: només s'usa el singular. Són, en la seua majoria, noms abstractes. En els casos en els quals el parlar recorre al plural, el significat canvia. És pot admetre el formant de plural com a indicatiu d'una diversitat de classes: es tracta llavors d'expressions que designen tipus, classes o marques d'objectes o coses relacionades amb el concepte indicat. Ex.: *No hi ha llet; m'agraden les llets semidescremades*.

Singularia tantum: substantius només en singular.

El tifus
La xusma
La plebs, la pleballa [alguns noms col·lectius que al·ludeixen a un conjunt indeterminat de persones]
La prole

51. Per parelles, un dicta el primer text i l'altre escriu, i viceversa amb el segon text. Després qui ha dictat el text ho corregeix i ho passa al seu autor finalment perquè comprove l'estat de la seua ortografia. Ambdós textos rondan les 120 paraules.

Dictats. Desenvolupament obert.

52. No hi ha cap exercici en el llibre de text. Exercici per afegir. El professor proposarà un exercici més si escau.

53. Entaula una breu conversa entre tres interlocutors, amb dues rèpliques cadascun, en les quals s'empre sempre al missatge un dia qualsevol de la setmana o una part del dia tal com es desprén de l'ús normatiu del quadre que segueix.

Resposta oberta.

54. Repàs d'ortografia. Afig las letras s, ss, c, ç, cc, z que corresponga.

Ocell, passar, torpesa, discussió, direcció, adreça, abans massa bé, feliç capatàs, anàlisi, crisi, tesi, apoteosi, zoològic, va dissoldre, pressionar.

55. Afig exemples que il·lustren els casos de locucions quantitatives (modificadors nominals i en funció adverbial).

Locucions quantitatives.

- d) Modificadors nominals: Gemma va tirar un cabàs de llibres vells! [molts]. El xiquet va menjar un raig d'arròs a la platja [poc].
- e) Funció adverbial: Carme i el seu marit van guanyar diners a cabassos quan l'època de les vaques grosses [en abundància]. Carles tindrà amics a bondó [en abundància].

56. Corregeix el que no siga correcte, si escau:

Les expressions correctes són les següents.

- a) –Molt de gust. –M'alegre molt de conèixer-te.
- b) Ara no rep gens d'ajut.
- c) Jo crec que no necessita gens: és feliç així.
- d) No té cap casa en la forest.
- e) Qualsevol sap això!

57. Repàs d'ortografia. Escriu les lletres x, ix, g, j, ig, tx, tj on corresponga.

Fetxa, eixample, xinesa, annex, reflex, boig, calaix, excepcionals, desig, enuig, marejat, encapritxar-se, rebutjar, rebuig.

58. Pronuncia correctament i assenyala la diferència semàntica d'aquestes paraules:

El professor ha de corregir i pronunciar correctament, i fer que la pronúncia dels alumnes siga la normativa culta. a) casa, caça; b) xoc, joc; c) lleixiu, llegiu.

- a) casa: nom genèric de tot edifici destinat a servir d'habitació humana; caça: acció de perseguir animals per a agafar-los o matar-los;
- b) xoc: topada de dos cossos que s'encontren; joc: acció per a divertir-se o entretenir-se;
- c) el lleixiu: aigua que té en dissolució sals alcalines i que serveix usualment per a fer la bugada; llegiu: 2a pers. pl., pres. ind. o imperatiu del verb llegir.

59. Doble dictat, doble correcció.

Desenvolupament obert.

Pàgina 112

60. Hem parlat de *plural majestàtic*: no hem de confondre'l amb el *plural de modèstia*. A què anomenem plural de modèstia? Il·lustra-ho amb un exemple.

Plural de modèstia: Forma fictícia de plural amb valor de singular usada per oradors o escriptors per a atenuar la personalitat pròpia. Exemple: [Parla una persona] *Hem escrit bastants llibres, sí.*

61. Crea dues oracions en què sigues capaç d'explicar l'ús díctic, d'una banda, i l'ús endofòric, d'una altra, dels pronoms emprats. Segueix el model: Tu vas portar un obsequi a Anna, però ella no estava. Tu és un pronom díctic, de referència contextual: pel context sabem, per exemple, que és un amic de nom Xavi (gènere gramatical masculí). Ella és un pronom personal femení que fa referència a Anna, paraula amb la qual concorda (3.ª persona, singular, femení).

La dixi, és a dir, l'ús díctic, fa referència o assenyala fora del text lingüístic; per exemple: *jo, tu...* L'ús endofòric del pronom assenyala un element esmentat dins del text lingüístic, amb el que concordarà gramaticalment. Per exemple: a) *Van vindre dues persones. Elles eren Robert i Ricard.* b) *Ella, la teua amiga, sab que van vindre ells.*

En a) “Elles” concorda amb “persones”. 3a pers. pl. “Elles” té un ús endofòric.

En b) “Ella” té un ús díctic: es coneix per la situació comunicativa; després, l'aposició explicativa (“la teua amiga”) concorda en gènere, nombre i persona: 3a pers. fem. sing. Finalment, “ells” concorda ara amb els substantius als que fa referència –ús endofòric–: “Robert i Ricard”: 3a pers. masc. pl.

Pàgina 114

62. Canvia el pronom *em* pel pronom reforçat corresponent de les persones 2a i 3a en singular (masculí i femení) en la mateixa funció de CD. Pronoms personals reforçats.

a) CD, 2a pers. sing. {masc. i fem.}: Empar et va felicitar.

b) CD, 3a pers. sing. masc.: Empar el va felicitar.

c) CD, 3a pers. sing. fem.: Empar la va felicitar.

63. Assenyala la funció dels sintagmes o de les paraules subratllades. Substitueix pel pronom feble corresponent o ompli el buit. Model: Tanca la porta. CD: tanca-la.

a) Aquest llibre és massa llarg. (CD). No puc llegir-lo en un cap de setmana. (CD)

b) Els xiquets han guanyat. (SUBJ). Vés i compra'ls alguna cosa. (CI)

64. Subratlla el pronom feble i digues a què es refereix. Indica la seua funció sintàctica. Model: El pis era nou, però l'hagué de netejar. Referència: el pis. Funció: CD.

a) Necessitaràs l'abric. Agafa'l. Referència: l'abric. Funció: CD.

b) Està escrivint uns documentals televisius. Els acabarà dissabte. Referència: uns documents. Funció: CD.

Pàgina 115

65. Ús de *en/ne*. Ompli la graella seguint el model. Respostes subratllades.

Exemple de partida	Norma: funció i observació	Utilització del pronom <i>en/ne</i>
–Tens pomes?	CD indefinit	–No, <u>no en tinc</u>
–Vol el xiquet més pastís?	CD quantificat	–No, <u>ja en té prou</u>
–Mercè està molt nerviosa!	Atribut quantificat	– <u>N'està molt</u>
–Joan és un dels metges?	Partitiu, Atribut	–Joan <u>n'és un</u>

66. Ús de *hi*. Emplena els espais buits seguint el model. Respostes subratllades.

Exemple de partida	Norma: funció i observació	Utilització del pronom <i>hi</i>
–Que <u>hi</u> ha damunt de la taula?	Verb impersonal <i>haver-hi</i>	–No <u>hi</u> ha res
–Com <u>vau</u> anar a Tabarca?	CC de lloc (direcció), sense “de”	– <u>Hi</u> vam anar amb barc
–Encara <u>vas</u> al club?	CC de lloc (situació), sense “de”	–No, <u>ja no hi</u> treballe
<u>Estic</u> d'acord amb tu	CR, sense “de” [<i>hi</i> = amb això]	<u>Hi</u> estic d'acord
<u>Caminaven</u> de gaidó	CC de mode amb <i>de</i>	<u>Hi</u> caminaven

Pàgina 116

67. El complement de règim (CR).

No estic d'acord amb la defensa d'aquesta idea >

No estic d'acord Ø que defenses aquesta idea >

CR > No hi estic d'acord [amb això]

Pàgina 119

68. Corregeix seguint el model: exposa els motius gramaticals de la correcció i la funció dels pronoms febles. Ompli la graella.

Correccions subratllats.

Incorrecte	Correcte
*Dona's-la	> <i>Dóna-li-la.</i> • Formes plenes: li (CI), la (CD).
*S'ho vaig traure ahir	> <i>Li ho vaig traure ahir.</i> > <i>Els ho va traure ahir.</i> • Formes reforçades: li (CI, sing.) / els (CI, pl.), ho (CD neutre)
*Me s'ha caigut	> <i>Se m'ha caigut</i> Cal evitar les inversions entre el pronom se i els pronoms <i>me</i> i <i>te</i>

69. Casos especials d'apostrofació. Afegeix la solució correcta seguint el model.

La solució correcta és la subratllada.

Combinació de pronoms	Correcte
<i>La + hi</i> > *l'hi > <i>la hi</i>	Elles no portaran la cosina al zoo > No <u>la hi</u> portaran

70. Concordança entre participi dels temps compostos i CD pronominal {lo, la, els, les}. Afegeix altres exemples correctes.

<u>–Has tancat el cotxe. –Sí, l'he tancat</u>
<u>No me'ls he menjats, els postres</u>

71. Substitueix el CD per un pronom feble i fes la combinació correcta dels dos pronoms resultants.

S'ha menjat el fromatge > *Se l'ha menjat*
Li tornarà el paraigua demà? > *Li'l tornarà demà*
Els tornaràn els documents? > *Els els tornaran*

Pàgina 125

72. Joc de preguntes i llocs. Els verbs regulars.

Desenvolupament obert.

73. Llig aquest text i escriu al teu quadern canviant la temporalitat: en lloc de “demà” col·loca “ahir”.

Ahir vam anar al poliesportiu d'Almoradí. Juguem un bon partit. Comencem a l'atac, interpretem el joc amb agressivitat, però sense violència, i vam obtenir un resultat esperançador. Afrontem així la represa amb ànim de victòria. Guanyem el partit i vam regressar a la nostra ciutat creient-nos els millors del món, o uns dels millors. Xics, amunt!

74. Llig el següent text i escriu al teu quadern canviant la temporalitat: en lloc de dir “habitualment” o “enguany” has de dir “l'any passat” i referir-te al passat.

Canviarem la temporalitat. Afegim també el passat imperfecte d'indicatiu, i vam combinar amb el passat indefinit, per a mostrar varietat estilística i expressiva.

L'any passat vam menjar de manera sana. Ens limitàvem a ingerir aliments de bona qualitat. No compràvem en qualsevol lloc, sinó que ens desplaçàvem a un mercat de garanties alimentàries. En tot l'any passat no vaig engreixar gens i cap membre de l'equip va haver d'aprimar després de les festes nadalenques. Amb freqüència vam tenir una preparació física perfecta, i això ens permetia vèncer sempre, encara que moltes de les nostres victòries van ser “victòries morals” i no es van veure reflectides en el marcador final.

75. Joc de preguntes i llocs. El verbs regulars.

Desenvolupament obert.

Pàgina 126

76. Es diu que la majoria dels verbs de la 2.ª conjugació són velaritzats: usen la consonant velar en la 1.ª pers. sing. del següents temps. Ompli la graella.

	present indicatiu	perfet simple	participi	present subjuntiu	imperfet subjuntiu
ocórrer	ocórrec	ocorreguí	ocorregut	ocórrega	ocorregu-era/-és
recórrer	<u>recórrec</u>	<u>recorreguí</u>	<u>recorregut</u>	<u>recórrega</u>	<u>recorregu-era/-és</u>
córrer	<u>córrec</u>	<u>correguí</u>	<u>corregut</u>	<u>córrega</u>	<u>corregu-era/-és</u>

77. El participi del verb *ocloure* és *oclós*. Quin és el participi dels verbs *concloure* i *excloure*?

Participis. *Concloure*: conclós. *Excloure*: exclós.

78. Completa els quadres buits en el següent llistat de participis i gerundis.

Participis i gerundis. Respostes subratllades.

Verb: infinitiu	participi	gerundi	Verb: infinitiu	participi	gerundi
moldre	mòlt, -a, -s, -es	molent	cloure	clos, -a, -os, -es	cloent
confondre	confós	confontent	coure	cuit	coent
créixer	<u>crescut</u>	<u>creixent</u>	creure	<u>cregut</u>	<u>creient</u> / <u>creent</u>
eixir	<u>eixit</u>	<u>eixint</u> / <u>*isquent</u>	entendre	entés	entenent / <u>*entenguent</u>
imprimir	<u>imprés</u>	<u>impimint</u>	metre	<u>mes</u>	<u>metent</u>
nàixer	<u>nascut</u>	<u>naixent</u>	obrir	<u>obert</u>	<u>obrint</u>
oir	<u>oït</u>	<u>oïnt</u>	péixer	<u>pascut</u>	<u>paixent</u>
pertanyer	<u>pertangut</u>	<u>pertanyent</u>	poder	<u>podut</u>	<u>podent</u>
prometre	<u>promés</u> / <u>promès</u>	<u>prometent</u>	rebre	<u>rebut</u>	<u>rebutent</u>
respondre	<u>respost</u>	<u>responent</u>	riure	<u>rigut</u>	<u>rient</u>
romandre	<u>romàs</u>	<u>romanent</u>	voler	<u>volgut</u>	<u>volent</u> / <u>*volquent</u> , <u>*vulquent</u>

79. Les conjugacions dels verbs lluir¹ 'brillar' i lluir² 'fer goig' difereixen. Escriu tres oracions en cada accepció en temps present, en passat i emprant el gerundi.

Lluir 1 'brillar', flexió pura; b) Lluir 2 'fer goig', flexió incoativa.

a) Lluir 1:

- present: El Sol lluu molt aquí en primavera
- passat: Les seues germanes van lluir en la festa com les que més
- gerundi: Ell sempre va lluint quan joca al bàsquet

b) Lluir 2:

- present: Àngela llueix en tots els llocs
- passat: Enric va lluir a partir de migdia
- gerundi: Son pare sempre va lluint: és molt simpàtic

80. Pronuncia les següents formes verbals de l'imperfet d'indicatiu (de la 2.ª conjugació). Subratlla la vocal accentuada prosòdicament:

deia, feia, duia, treia, seia. El radical és tònic: no s'accentua la -i-.

81. Si el radical és àton, en la 2.ª conjugació, la -i- de les desinències de l'imperfet d'indicatiu, si va precedida de vocal, s'escriu amb dièresi o titlla. L'imperfet d'indicatiu del verb *concloure* és així: *concloïa*, *-ïes*, *-ïa*, *-ïem*, *-ïeu*, *-ïen*. Escriu l'imperfet d'indicatiu del verb *excloure*.

Imperfect d'indicatiu del verb *excloure*: exclouïa [exclou-ïa], -ïes, -ïa, -ïem, -ïeu, -ïen.

82. Els verbs de la 3.ª conjugació *collir, cosir, escopir, tossir* (i derivats), quan la vocal del radical és tònica, s'escriu amb -u- i, quan és àtona, amb -o-. Completa el quadre:

Present d'indicatiu de *recollir*: recull(o), reculles, recull, recollim, recolliu, recullen.

Pàgina 127

83. Els verbs de la 3.ª conjugació acabats en vocal + ir (*agrair, conduir, construir...*) s'escriuen amb dièresi en algunes formes. No portan dièresi l'infinitiu, el gerundi, el futur i el condicional. Seguint el model, escriu totes les formes corresponents dels verbs *construir* i *agrair*.

Verbs *construir* i *agrair*.

pres. ind.	perf. simple ind.	imperfet ind.	participi
jo construïsc / construesc / construeixo / construïxo tu construeixes / construïxes ell construeix / construïx nosaltres construïm vosaltres construïu ells construeixen / construïxen	construí construíres construí construírem construíreu construíren	construïa construïes construïa construíem construíeu construíen	construït, construïda, construïts, construïdes
infinitiu	gerundi	futur ind.	condicional
construir	construint	construiré...	construiria...

pres. ind.	perf. simple ind.	imperfet ind.	participi
jo agraïsc / agraesc / agraeixo / agraïxo tu agraeixes / agraïxes ell agraix / agraïx nosaltres agraïm vosaltres agraïu ells agraïxen / agraïxen	agraí agraïres agraí agraïrem agraïreu agraïren	agraïa agraïes agraïa agraïem agraïeu agraïen	agraït, agraïda, agraïts, agraïdes
infinitiu	gerundi	futur ind.	condicional
agrair	agraint	agrairé...	agrairia...

84. Per a indicar una ordre, mandat o prec, s'usa la segona persona de l'imperatiu (del singular o del plural) tant en l'afirmació com en la negació, o la perífrasi imperativa amb el verb *caldre*. L'infinitiu no té valor d'imperatiu. Cal usar les formes de l'imperatiu tant en oracions afirmatives com en negatives. Completa el següent quadre amb les formes correctes:

Formes afegides subratllades.

Agramatical	Gramatical
*Marcar l'exemple incorrecte	Marqueu...
*Veja's l'annex	Vegueu...
*No fumar	No fumeu
Xiquetes, *no pisar	<u>Cal consultar...</u>
*Consulte's l'apèndix	<u>Veniu</u>
Xics, *venir ací	<u>No trepigueu</u>
Xé, *callar	<u>Calleu</u>

85. El gerundi és agramatical si expressa una acció posterior a la de l'oració principal. Es tracta de l'anomenat *gerundi de posterioritat*. El gerundi només pot expressar accions anteriors o simultànies: *A Rosa, me la van presentar *caent per l'escala*. Podem comprovar que és agramatical l'ús del gerundi de posterioritat anteposant la proposició subordinada encapçalada pel gerundi: **Caent per l'escala...* Corregeix els gerundis incorrectes, si escau.

Cal corregir el gerundi agramatical si expressa una acció posterior a la de l'oració principal.

- a) Van anar a Oriola *visitant la casa familiar del poeta Miguel Hernández. Ús agramatical: cal dir "...i van visitar..."
- b) M'agrada escoltar la ràdio trotant camí al farell, per l'escullera. Ús correcte, perquè es tracta d'una acció simultània, i no posterior a l'acció de l'oració principal.
- a) Robert Soldado ha rebut un colp *trencant-se un turmell. Ús agramatical: cal dir "...i s'ha trencat..."

86. El participi, amb flexió de gènere i nombre, concorda amb el complement directe quan aquest és representat pels pronoms febles *el, la, els, les, en*. Exemple: *Han portat la barca al garatge de sa casa > l'han portada al garatge*. Completa adequadament els buits amb la forma correcta del participi:

El participi, amb flexió de gènere i nombre, concorda amb el CD quan aquest és representat pels pronoms febles *el, la, els, les, en*.

- a) He realitzat avui dos exàmens > Avui els he realizats
- b) Ja hem fet les faenes > Ja les hem fetes
- c) Heu escrit a mà els informes? > Els heu escrits a mà?

87. El verb *haver-hi* sempre és impersonal: només pot conjugar-se en singular i no té subjecte gramatical. Encara que en el col·loqui s'usa de vegades, el plural és una expressió molt vulgar que cal evitar: **Hi havien molts aturats allí > hi havia molts aturats...* Corregeix, si és procedent, aquestes expressions.

El verb *haver-hi* sempre és impersonal: només pot conjugar-se en singular i no té subjecte gramatical.

- a) Hi *hauràn problemes: t'ho dic jo > Hi haurà...
- b) Sembla que li agrada que hi *hagen disturbis > ... que hi haja...
- c) Enguany *poden haver-hi moltes aprovats! > ... pot haver-hi... Es tracta d'una perífrasi: en la perífrasi és també agramatical en plural, perquè el verb principal gramatical és "haver".

Pàgina 129

88. Un mateix verb que apareix al costat d'un altre verb pot tenir un ús independent o un ús auxiliar; en aquest cas forma una perífrasi verbal. Escriu dos exemples en els quals un mateix verb serveixa per a crear una perífrasi o funcione de manera independent al costat d'un altre verb.

Perífrasi verbal. Quan no és una construcció perifràstica, hi ha dos verbs lèxics: posem el primer verb en negreta.

PERÍFRASI	NO ÉS PERÍFRASI
<i>Va <u>aconsellant</u> a tot el món</i> <i>Anava a treballar, però va arribar l'ERE</i>	<i>Va <u>movent</u> molt els braços</i> <i>Anava a treballar a Picassent tots el dies</i>

89. Perífrasi de probabilitat. Per a expressar una probabilitat, o una aproximació, no s'ha de recórrer al futur o al condicional. La forma normativa és la perífrasi "deure + infinitiu". Escriu les expressions correctes en els buits del següent quadre.

Perífrasi de probabilitat. Respostes afegides subratllades.

Agramatical	Gramatical
*Serien les dotze	devien ser les dotze
*Deurien ser les dotze	<u>devien ser les dotze</u>
Deuen *de ser les set	deuen ser les set
*Seran les six	<u>deuen ser les six</u>

90. Perífrasi d'obligació. En efecte, "deure + infinitiu" és una perífrasi de probabilitat que també pot indicar aproximació, però mai és una perífrasi d'obligació. Afig una oració, amb el verb en forma personal, com exemple de les següents correccions.

Perífrasi d'obligació.

Agramatical	Gramatical	Exemples
*ser precis	ser menester	<u>És menester estudiar més?</u>
*tindre que (*Tinc que...)	caldre	<u>Cal fer més pràctiques.</u>
*haver-hi que (Hi ha que...)	haver de	<u>Hi ha que corregir bé els exercicis de classe!</u>

91. Quina és la forma més habitual de perífrasi d'obligació per a la 1.ª persona del singular?

- a) Jo he d'anar (correcta)
- b) Jo haig d'anar (la més freqüent)
- c) Jo *ha d'anar (agramatical)

Pàgina 128

El professor pot afegir, si escau, a les perífrasis modals les perífrasis aspectuals.

Perífrasis verbals aspectuals			
Classes	Característiques aspectuals	Estructura	Exemples
Habitual o freqüentatiu		Soler + infinitiu	<i>Sol vindre tots els caps de setmana</i>
Repetitiu	Expressen una acció que es repeteix sovint	Tornar a + infinitiu	<i>Segur: ho tornarà a fer</i>
Imminència o ingresives	Assenyalen la imminència de l'inici d'una acció. En ocasions, la intencionalitat d'iniciar l'acció	Anar a + infinitiu Estar a punt de + infinitiu	Només es refereix al passat. Si hem d'indicar el present, caldrà recórrer a l'expressió amb futur: * <i>Ara vaig a parlar jo!</i> > <i>Ara parlaré jo. Anava a cridar-te ara mateix, però se'm va oblidar</i>
Incoatives	Assenyalen el moment en el que s'inicia l'acció	Començar a + infinitiu Posar-se a + infinitiu Rompre a + infinitiu Voler + infinitiu	<i>Comence a construir demà. Posa't a treballar de seguida. Va rompre a riure. Sembla que vol parlar</i>
Progressives	Mostren l'acció en el seu procés (duració o repetició, amb <i>estar</i> ; continuïtat, amb <i>anar</i>)	Estar + gerundi Anar + gerundi	<i>Estem llegint tot el matí. Va tot bé: anem fent. Anem anant.</i>
Duratives		Continuar + gerundi Seguir + gerundi	<i>Continua vivint a Alacant</i>
Resultatives	Indiquen el final de l'acció com un procés	Tenir + participi Quedar + participi Deixar + participi	<i>Carles té organitzada l'enquesta del col·legi ja</i>
Culminatives o perfectives	Ha succeït recentment	Acabar de + infinitiu	<i>Acaba d'arribar</i>
Culminatives i ponderatives		Arribar a + infinitiu	<i>Arribà a acusar-me de la seua indolència</i>

Pàgina 135

92. Afig un exemple normatiu de cadascuna de les correccions i recomanacions assenyalades en l'apartat 2.8 (normativa dels nexes i altres expressions).

Resposta oberta.

93. Repassa l'ús combinatori i les categories gramaticals de «per (a) + què». ¿Te'n recordes? Recorda que, a més a més, a) mai cal posar preposició davant la conjunció *que* (sense accent o titlla): és a dir, si hi ha preposició, cal posar titlla; i b) *que* exclamatiu no porta accent tampoc. Afig un exemple per a cada expressió dels usos arreplegats en el següent quadre.

Usos combinatoris de «per (a) + què». Afegim “Altres exemples”, subratllats en la columna de la dreta.

Combinacions de per (a) + que / què				
expressió categoria gramaticals	ús	sentit	equivalències	<u>Altres exemples</u>
perquè (conj. causal)	+ indicatiu	causa	ja que, per tal com	<u>Va parlar amb soltesa a la ràdio perquè va preparar la intervenció</u>
perquè (conj. final)	+ subjuntiu	finalitat	a fi que + subjuntiu	<u>La va cridar perquè {declarés/declarara} el lloc</u>
per a què (prep. + interrogatiu)	+ indicatiu	finalitat	Per a quina cosa? Amb quina finalitat?	<u>Per a què vam a fer això?</u>
(el) perquè (subst.)			el motiu, la raó, la causa	<u>Va confessar el perquè dels crims;</u> <u>va declarar sense amenaces els perquès</u>
per què (prep. + pron. relatiu)		referència a un substantiu precedent	per qual, per la qual	<u>La porta per què va sortir; la raó per què va anar a Alacant</u>
per què? (prep. + interrogatiu) per què [en interrogació indirecta]		causa	Per quin motiu	<u>Per què no ha acabat el treball?</u> <u>No sabs per què ho ha fet: no tremoles encara</u>

Pàgina 155

94. Escriu un missatge d'unes sis línies utilitzant les abreviatures del quadre. A continuació, un company de classe transcriurà amb grafia estàndard el text que tu has fet.

Resposta oberta.

95. Joc de preguntes i llocs. Abreviatures.

Desenvolupament obert.

96. Detecta, en la mesura d'allò que siga possible, algun error en escrits públics –rètols, impresos (en paper), impressions en vehicles, opis i cartells publicitaris, revistes o periòdics, televisió, internet, en relació a les abreviatures emprades.

Resposta oberta.

Tema 4. Sintaxi

Pàgina 157

1. Intenta realitzar l'anàlisi sintàctica d'un dels exemples que il·lustren els tipus o classes d'oracions. Segueix el model d'aquesta oració unimembre (simple).

Anàlisi sintàctica d'una oració simple, bimembre.

<u>SUBJECTE</u>	<u>PREDICAT</u>	<u>NOMINAL</u>		
<u>Miquel</u>	<u>és</u>	<u>una</u>	<u>persona</u>	<u>excel·lent</u>
N	VCop	art	N	Adject
		<u>Det</u>		<u>Adjac</u>
			SN	
			Atrib	
			SV	

Resum oracional: OB (simple); enunciativa, afirmativa; atributiva (o copulativa). Respete l'ordre lògicogramatical (subjecte + predicat; det + N + Adjac).

Pàgina 159

2. Escriu expressions en què apareguen cada un dels elements assenyalats i subratlla'ls. No oblidis que els determinatius i els pronoms són inventaris tancats, és a dir, estan formats per un conjunt limitat de paraules.

Morfologia. Exemples.

Article Nom (substantiu) Adjectiu qualificatiu Verb Adverbi Preposició Conjunció Interjecció	<u>La</u> taula. <u>L'</u> olfat. <u>Un</u> regall. <u>La</u> novel·la <u>del</u> xiquet. <u>La</u> taula. <u>L'</u> olfat. <u>Un</u> regall. <u>La</u> novel·la <u>del</u> xiquet. <u>La</u> taula <u>blava</u> . <u>Un</u> regall <u>inesperat</u> . Una novel·la no massa <u>llarga</u> . <u>Importa</u> més <u>participar</u> que <u>guanyar</u> ! Ella viu <u>lluny</u> d' <u>aquí</u> . De joveneta, llegia <u>més</u> que <u>ara</u> i <u>ara</u> lleisc <u>molt</u> . Vosaltres arribareu <u>a</u> la muntanya <u>per</u> aquesta part més suau. Un participant va dir <u>que</u> no. Ho sab <u>perquè</u> ho va dir jo a tothom. <u>Ay, ay, ay!</u> No vages, <u>xé</u> .
<i>Adjectiu determinatiu</i> demostratiu Possessiu Numeral Indefinit Quantitatiu Interrogatiu Exclamatiu	<u>Aquesta</u> amiga. <u>Eixa</u> organització. <u>Mon</u> pare. <u>Ma</u> germana. La <u>seua</u> empatia. <u>Tres</u> excel·lents i <u>quatre</u> suficients. <u>Alguns</u> convidats. Va vestir una <u>altra</u> roba. Aquest estiu llegiré <u>bastants</u> novel·les i <u>molts</u> llibres de poesia si puc. <u>Quin</u> professor és? Diu-me <u>quina</u> porta és, per favor. <u>Quin</u> perill, nano!
<i>Verb</i> (predicatiu) Copulatiu Auxiliar Passiva Infinitiu Gerundi Participi Perifràstic Impersonal	Fer una prova. Elles no <u>van</u> <u>preguntar</u> res. Ella <u>viu</u> a Torrent. Ells <u>són</u> feliços aixina! Patrícia no <u>està</u> grossa. Nosaltres <u>hem</u> de tornar demà. Tu <u>vas</u> avisar Xavi. Les proves <u>van</u> <u>ser</u> <u>fetes</u> ahir. Jo vull <u>berenar</u> . Tu vols veure <u>vindre</u> l'equip de ciclisme? <u>Rogant</u> , <u>rogant</u> , i amb la mà <u>colpejant</u> . Ella vindrà <u>volant</u> . Ha <u>triturat</u> la fruita. <u>Vencuda</u> la baralla, la guerra estava <u>guanyada</u> . La dona de la papereria <u>va</u> <u>donar</u> -me un llapis màgic. <u>Hi</u> <u>ha</u> moltes agraïments al principi de l'assaig que ha escrit la professora.
<i>Pronom</i> demostratiu Possessiu Relatiu Numeral Indefinit Quantitatiu Interrogatiu Personal	M'agrada més <u>aquesta</u> . Jo dic que abandonà <u>aquell</u> amb motius coneguts. Tu llegiràs el meu treball, i jo, el <u>teu</u> . L'argumentació <u>que</u> va emprar va ser la correcta. Compra, si et plau, cinc entrades, i me'n dones <u>dos</u> . <u>Algú</u> va prometre i després <u>ningú</u> va a complir. Aquest estiu es van organitzar massa festes: jo no podré anar a <u>moltes</u> . <u>Quin</u> és? <u>Quina</u> és l'última persona? <u>Nosaltres</u> anirem. <u>Jo</u> sé que <u>tu</u> no ets dolenta.

Pàgina 161

3. Ompli els següents quadros amb exemples senzills fins a mecanitzar l'estructura del sintagma nominal. Es tracta d'un SN en funció de CD.

Sintaxi. Verb i SN-CD. Elements a afegits, subratllats.

Verb	Det	N	Adjac
<u>Oblidà</u>	<u>la</u>	<u>pasta</u>	<u>dentífrica</u>
<u>Recordaràs</u>	<u>la</u>	<u>professora</u>	<u>suplida</u>
<u>Incoar</u>	<u>un</u>	<u>expedient</u>	<u>acadèmic</u>
<u>Va encaixar</u>	<u>uns</u>	<u>gols</u>	<u>infantils</u>

4. Ompli els següents quadres amb exemples senzills fins a mecanitzar l'estructura del sintagma nominal. Es tracta d'un SN en funció de Subjecte.

Sintaxi. SN-Subjecte i verb.

Det	N	Adjac	Verb
<i>Aquell</i>	<u>animal</u>	<u>salvatge</u>	<u>grunyia</u>
<i>Aquesta</i>	<u>pintura</u>	<u>rupestre</u>	<u>sobresurt</u>
<i>Algunes</i>	<u>persones</u>	<u>tímides</u>	<u>somriuen</u>
<i>Poques</i>	<u>palaus</u>	<u>estiuencs</u>	<u>queden</u>

Pàgina 162

5. Pràctica de sintaxi inversa. Escriu una oració en què, en el subjecte, hi haja un SPrep (Adjac) i, en el seu interior, un altre SPrep (Adjac); la resta de l'oració és aquesta: «... van visitar amb nosaltres el centre històric d'Oriola». La solució és senzillíssima quan s'entén el que es demana. Vés familiaritzant-te amb la formalització de l'anàlisi sintàctica i escriu sobre les línies de color.

Pràctica de sintaxi inversa. Subjecte: Els amics de la cosina de ma mare. Predicat: «... van visitar amb nosaltres el centre històric d'Oriola».

6. Identifica l'estructura del sintagma adjectival (SAdj) i afegeix altres exemples amb idèntics constituents.

Sintagma adjectival (SAdj). Nous exemples, subratllats, a la dreta.

SAdj → Nucli (Adj) + Adjac (Adj)	<i>Vestit <u>verd fosc</u></i>
SAdj → Quantit + Nucli (Adj)	<i>Café <u>ben calent</u></i>
SAdj → Nucli (Adj) + Adjac (SPrep)	<i>És <u>el valent del barri</u></i>
Sadj → Quantit + Nucli (Adj) + Adjac (SPrep)	<i>Sembla <u>massa atractiu de cara</u></i>

7. Escriu tres exemples de les possibilitats indicades en les estructures de SN, SPrep, SAdv i SV.

- SN. Els propietaris del vehicle. Rosa. Una despesa que no tenia prevista.
- SPrep. Per això. Amb el teu compromís. Vine cap ma casa, dona.
- SAdv. Massa lluny. Molt prop. Bastant cara.
- SV. Va apostar per mi. Recollirà una bona collita. Prepara't.

8. Assenyala el Complement predicatiu (CPred) d'aquestes oracions i verifica la seua estructura sintagmàtica.

- a) *Mai me l'havia imaginada presidenta de finca urbana* (CPred del CD: ella = la = l'))
b) *Heu desdijunat tranquiletes?* (Cpred del Subj: vosaltres [fem., pl.]

9. Explica amb l'espontaneïtat de les teues paraules (i amb criteris gramaticals) la diferència de significat en aquestes expressions, on s'altera la funció sintàctica de la paraula ressaltada.

a) *Paula portava els pantalons verds.*

- verds: Adjacent de *pantalons*. Paula havia agafat del seu armari els pantalons de color verd, i havia deixat allí altres d'altres colors...
- verds: CPred del CD. Paula s'havia tacat els pantalons de verd, potser per l'herba o per pèsols... [Els pantalons podien ser blancs, grocs...]

b) *Arribí amb la meua jaqueta trencada.*

- trencada: Adjacent de *jaqueta*. S'havia vestit amb la jaqueta que ja estava trencada, i va deixar altres noves en el seu armari...
- trencada: CPred del CC. La jaqueta es va trencar després d'haver-se-la col·locat...

c) *Es van entropessar amb ells nus.*

- nus: CPred del subjecte. Imaginem que el subjecte gramatical fa referència al meus pares, i que "amb ells" fa referència al meus amics. Els nus són els meus pares...
- nus: CPred del CC. En aquest cas, els nus són els meus amics...

d) *Els van agarrar nus.*

- nus: CPred del subjecte. Si el subjecte fa referència als meus pares, els nus són els meus pares.
- nus: CPred del CD. Si el CD (el pronom personal "els") fa referència als meus amics, els nus són els meus amics.

10. Complement de règim (CR). Llig i aprén el quadre següent. Distingim entre V (en forma personal) i infinitiu. Ompli les graelles buides amb més exemples.

Complement de règim (CR). Exemples afegits, subratllats a la dreta.

CR	V + Prep + SN	Ø Prep + conjunció <i>que</i> + V	Prep + Infinitiu	Altres exemples
V + en	<i>Confiava en tu</i>	<i>Havia confiat que canviaria</i>	+ {a, de}	<i>S'interessa en l'edifici nou > s'interessa a finançar la construcció</i>
V + amb	<i>Ens amenaçava amb l'expulsió</i>		+ {a, de}	<i>L'amenaça que anava a expulsar-lo > L'amenaça d'expulsar-lo</i>

Models de proves. Grau Mitjà

Pàgina 174

Els dictats i les solucions a les cinc proves estàn en les pàgines 232 i 233. És preferible que els estudiants no sàpien, quan inicien l'intent de resolució d'aquestes bateries, que les solucions estan en el llibre de text. Una vegada les haja corregit el professor en l'aula, amb l'atenció necessària, les solucions de les pàgines 232-233 serviran de repàs.

Bloc III. Història de la llengua. Literatura.

Tema 4. Introducció. Orígens de la llengua.

Pàgina 240

1. Completa les expressions del següent quadre de llengües romàniques.

Expressions afegides, subratllades.

Llatí	Gallec	Portugués	Castellà	Català	Francés	Italià	Romanés
ego	eu	<u>eu</u>	yo	jo	je	io	eu
tu	ti	<u>tu</u>	tú	tu	tu	tu	tu
nos	nós	<u>nós</u>	nosotros	nosaltres	<u>nous</u>	noi	noi
vos	vós	<u>vós</u>	vosotros	vosaltres	<u>vous</u>	voi	voi
hoc die > hodie	hoxe	hoje	hoy	avui / hui	aujourd'hui	<u>oggi</u>	azi, astăzi
heri	onte	ontem	ayer	ahir	<u>hier</u>	<u>ieri</u>	ieri
*mane[ma neana hora]	mañá	amanhã	mañana	demà	<u>demain</u>	domani	mâine

2. Completa les expressions del següent quadre.

Expressions afegides, subratllades.

Català	Portugués	Francés	Italià	Romanés
si	sim	oui	si	Da
no	não	non	non	Nu
gràcies	obrigado	merci	grazie	Mult'umesc
de res	de nada	de rien, pas de quoi	di niente	Cu plăcere
per favor	por favor	s'il te/vous plaît / avec plaisir	per favore / prego / per cortesia	Vâ rog
hola	olá, oi, alô	bonjour / salut	ciao	Bună ziua
adéu	adeus	adieu	addio / ciao	La revedere
bon dia	bom dia	bonjour	buon giorno	Bună dimineata
bona vesprada / bona tarda	boa tarde	bonjour =/= bonsoir	buona sera	Bună ziua
bona nit	boa noite	bonsoir =/= bonn nuit	buona notte	Bună seara / Noapte bună
parla vosté...?	fala o senhor... inglês, francês, alemão, chinês, espanhol, catalão?	<u>parlez-vous...</u> <u>anglais, français,</u> <u>allemand, chinois,</u> <u>espagnol, catalan ?</u>	<u>parla lei...</u> <u>anglese,</u> <u>francese,</u> <u>tedesco,</u> <u>cinese,</u> <u>spagnolo,</u> <u>catalano?</u>	Vorbiți... engleza, franceza, germana, chineză, spaniola, catalana?
Com estàs?	como você está?	<u>comment vas-tu? /</u> <u>comment allez-</u> <u>vous?</u>	come vai? / come stă lei?	Ce mai faci?
Bé	bem	bien	<u>bene</u>	Bine

Mal(ament)	mal	mal	mal	Râu, Prost
On està...?	onde está?	où est-il ?	dov'è?	Unde este...?

3. Assenyala la dada correcta de les següents curiositats.

Dades correctes.

- Segons la UNESCO (primavera de 2011), els nombres de parlants de català i d'habitants del seu territori (en milions) són: b) 10 – 13,6
- Entre les llengües més parlades –hi ha unes 6000–, el català ocupa el lloc... b) 75
- Com a llengua traductora (o llengua de destinació) quina posició ocupa el català? Quina llengua és la més traduïda al català? c) 24 – alemany
- Quin lloc ocupa el català com a llengua traduïda i quina llengua és la que més tradueix llibres del català? d) 22 – anglés
- Quants autors literaris hi ha censats aproximadament en català? b) 1200
- Quants llibres aproximadament són editats a l'any en català? d) 15 000

Pàgina 241

4. Cerca informació històrica sobre la situació lingüística de la ciutat en la qual vius. Sempre s'ha parlat valencià? Es va parlar en algun moment valencià? Va ser en la teua parròquia el valencià la llengua d'ús de l'Església, en els seus registres i actes, quan va deixar de ser-ho el llatí?

Resposta oberta.

Tema 5. Lletres de cançons. Poesia medieval.

Pàgina 245

1. A quin tipus de temàtica tradicional pertany el “Cant de la Sibil·la”?

El “Cant de la Sibil·la” és una composició popular religiosa.

2. ¿Què és el “Cant de la Sibil·la”?

Segons Mossèn Higiní Anglès (*La Música a Catalunya fins el segle XIII*, Barcelona 1935, pàg. 289), «el *Cant de la Sibil·la* representa per a Catalunya el drama més antic dels que coneixem: ell comença almenys al segle X a Ripoll, i s'escampa arreu de la Catalunya on perdura fins al XVI. Una vegada reconquerida Mallorca, el cant gregorià i la litúrgia romana hi entren també de ple; el mateix *Cant de la Sibil·la* s'hi introdueix amb la mateixa melodia dels mossàrabs, que fou la de Catalunya, de França i d'Itàlia, i amb tonada ja estafeta i seguint més o menys alguns dels cants populars de l'illa, hi segueix usant-se fins als temps nostres».

El *Cant de la Sibil·la* no és altra cosa que la versió a llengua vulgar del *Judicii signum*, que abans del segle XV es cantava en llatí però que fou traduït

a la Provença. Admeté Milà i Fontanals que la versió catalana provenia directament del fals Sermó atribuït a Sant Agustí que en la dramàtica religiosa medieval engendrà la Procession des Prophètes de Limoges, Arles, Rouen, etc., però Aebischer sosté que el Cant de la Sibil·la és solament un fragment desglossat, a causa del seu interès i extensió, d'una representació més completa de la Procession des Prophètes segons consta que se celebrava a Mallorca i a València en el segle XVI; per altra banda sabem que en el segle XIV era ja conegut a Catalunya el Ordo Prophetarum, puix que en parla un ordinari de Girona. Respecte al seu origen, Mossèn Anglès sospita si el Judicii signum, divulgat dins la Península Ibèrica des del segle X, podia esser d'origen mossàrab, però el Prof. Aebischer prefereix admetre que vindria a les terres catalanes des del Llenguadoc, per tal com la Catalunya vella rebé una influència cultural considerable dels monestirs occitans, i consta particularment «que les proses en usage au monestir de Ripoll... provenaient en majorité de Saint Martiel de Limoges et de Saint Pierre de Moissac». (T. Gérold, “Les drames liturgiques médiévaux en Catalogne”, *Revue d'histoire et de philosophie religieuse*, 1936, XVI, 430).

Al començament, el cant de la Sibil·la era interpretat per preveres, que varen ser substituïts amb el pas dels segles per un nin cantor. Actualment, a la majoria de les esglésies continua essent un nin el que canta, si bé en alguns casos ho fa una nina o una dona. A la representació actual, el nin cantor surt acompanyat per dos o més escolans amb ciris, que l'acompanyen fins al presbiteri o la trona. Les estrofes són entonades a veu sola i sense acompanyament instrumental, excepte quan, entre estrofa i estrofa, s'introdueix l'orgue.

La indumentària que s'utilitza és molt semblant a totes les esglésies de Mallorca. Sol consistir en una túnica blanca o de color, de vegades brodada al coll i a la part inferior, i habitualment una capa; en alguns pobles la capa se substitueix per una altre túnica. El cap es cobreix amb una gorra del mateix color que el vestit. A les mans porta una espasa, que manté dreta davant la cara el temps que dura el cant, i quan aquest cant acaba forma amb l'espasa una creu a l'aire.

En algunes de les celebracions, en acabar el cant, es talla amb l'espasa una coca que penja del tornaveu de la trona. En els darrers segles també està documentat que es tallaven les neules que solen decorar les esglésies per Nadal.

El “Cant de la Sibil·la” és cantat avui a Ontinyent, i també a Gandia i a Xeraco, dins de la Comunitat Valenciana; i també a Mallorca i a Barcelona.

La presència a les esglésies de Mallorca del cant de la Sibil·la a les matines de Nadal des de la Conquesta, a excepció dels anys 1572-1575 que es va deixar de cantar a la Seu, és un dels exemples encara vius del folklore religiós medieval, del qual queden escasses mostres a tot l'entorn cultural. Molts estudiosos de la música mallorquina no dubten a qualificar el Cant de la Sibil·la com un dels fenòmens més singulars i rellevants de la tradició musical mallorquina, per la convergència de tradició popular i música culta i per constituir un cas únic on poder llegir les diferents pràctiques musicals que s'han produït al llarg dels segles. La llarga pervivència i la transmissió oral fa que s'hagin anat repetint uns elements fixos, alhora que s'anaven incorporant elements renovadors i de canvi, tot provocant l'aparició de diferents versions i variants.

La singularitat i rellevància que té el cant de la Sibil·la dins l'imaginari col·lectiu dels mallorquins, el seu caràcter de representació ritual, lligat a un temps (el Nadal) i a un territori (Mallorca), així com les seves característiques úniques, el feren mereixedor, en virtut de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, de ser declarat bé immaterial d'interès cultural pel Consell de Mallorca el 13 de desembre de 2004.

La Sibil·la de Mallorca i el Misteri d'Elx són els únics exponents de les representacions litúrgiques prèvies a la reforma tridentina que varen sobreviure a la prohibició, per la qual cosa, i entre altres raons, ambdues han estat declarades Patrimoni Cultural Intangible de la Humanitat per la UNESCO (16 de novembre del 2010, Comitè Intergovernamental per la Salvaguarda de la UNESCO reunit a Nairobi, Kenya).

3. Cerca en internet altres lletres del “Cant de la Sibil·la”.

Part de la lletra de la versió mallorquina més antiga, que data del segle XV. Les lletres negretes són el text afegit, gràcies a una versió occitana o provençal, per el filòleg català Manuel Milà y Fontanals en 1880.

Al jorn del Judici
parrà el qui haurà feyt servici.
Y todos responden eso mismo.
Un Rey vendrà perpetual
del cel quant may non fo aytal;
en carn vendrà certanament
per far del segla jutjament.
Responden todos así:
Al jorn del judici
parrà qui haurà fet servici.
E diu la dita cantora així:
(A)ns del judici tot anant
apparrà un senyal molt **gran**
la terra gitarà suor
e terminerà de gran pauor
(Falta un foli aquí)
Los puigs e.ls plans seran eguals;
aquí seran els bons e.ls mals:
els comtes, els reys e.ls barons
qui de lurs fayts retran raysons.
Al jorn del judici.
Hanc hom non féu res ten secret
no he dixé ne ho panset
que no sia aquí tot clar;
a no y porà res celar.
Al jorn del.
La Donhs no haurà hom talent
de riquesas, d'aur ni d'ergent;
no haurà hom de res desir,
mas ten solament de morir.
Al jorn.

Del morir serà tot lur talens;
adochs los glatiran les dens;
no y haurà qui no s'i plor;
tot lo món jaurà en tristor.
Al jorn.
Cascun cos s'arma cobrarà,
e bons e mals la donchs parran;
los bons iran ab Déu laxús
e ls mals hiran a infern jus.
Responden: Al jorn del judici.
Los infants que nats no seran
dins en lo ventra ploraran;
e cridaran tot altament:
Senyor ver Déu omnipotent.
Al jorn del judici.
E dirà cascú així:
Senyor, hajes esser neient
que quan venim a jutgement.
Al jorn.
Déus dexendrà del cel sajús
axí con fo levat en crus
per judeus falsos e traidós,
que Déu los cresca lus dolós.
Al jorn del judici.
So és aquest que vós pangés
e en la creu lo claufiqués;
ar'és vengut al jutgement
lo Fil de Déu omnipotent.
Al jorn del judici.
Deus dirà a aycels dulcement
que duran prendra salvament:
Venits a mi los amichs meus
de tots perills.

4. A quin tipus de temàtica popular o tradicional pertany “La cançó de les mentides”?

“La cançó de les mentides” és una cançó festiva.

5. Cerca la música de “La cançó de les mentides”. Canta-la i continua amb dos versos nous a partir de la parella sisena.

Desenvolupament obert.

6. Quina de les dues composicions citades creus que és més espontània i menys elaborada? Per què?

És més espontània i menys elaborada “La cançó de les mentides” perquè és més popular.

7. Cerca la música de la cançó «Laura», cantada per Lluís Llach. Entona-la en classe (individualment i grupalment).

Desenvolupament obert.

8. Sintetitzo amb les teues paraules el significat de cada estrofa de la cançó de L. Llach. T'agrada la cançó?

Estrofa 1. L'arribada: Laura irromp en la vida del cantant amb senzillesa i alegria.

Estrofa 2. El record. L'ajuda de Laura en el passat advers.

Estrofa 3. El futur. El cantant-poeta desitja, si se separen, una vida feliç per a ella.

Pàgina 248

9. Entorn del primer mil·lenni, el poble pla no comprenia el llatí: ja es parlava al carrer i als camps una llengua romànica pròxima a la nostra. El llatí necessitava traducció. Llegeix els següents fragments. La reina Hècuba era l'esposa de Príam, l'últim rei de Troia abans de la destrucció d'aquesta ciutat-estat a mans dels grecs. a) Quin sentit té la fortuna? b) Com es poden interpretar els tres últims versos del fragment i l'esment de la reina Hècuba? c) Es poden relacionar aquests versos amb "la Dansa de la mort" medieval? d) Què era "la Dansa de la Mort"?

a) La fortuna és la roda de la vida: tots som iguals davant el final de la vida: la mort. El rei, el mosso o nosaltres, tots morim... La diferència és el tipus de vida en la terra.

b) La citació d'Hècuba obeeix al sentit de la tràgica i inevitable mort. En la mitologia grega, Hècuba és la segona esposa de Príam, rei de Troia, i un dels personatges de la *Ilíada*. Estracta de la filla de Dimas, rei de Frígia. Hècuba va manar a Polidor, el seu fill menor, a Tràcia perquè fugira de la guerra que s'aveïnava. Durant la guerra, Polidor va ser cuidat pel rei d'aquell lloc. Després de la guerra de Troia, els grecs van convertir a Hècuba en la seua esclava, corresponent en el repartiment a la part d'Odiseu. Embarcada al costat d'altres esclaus, va arribar a Tràcia, on va descobrir que el rei Polimnèstor havia matat a Polidor per a apoderar-se dels béns que havia portat. Hècuba es va venjar traient-li els ulls i matant-li al costat de dos dels seus fills.

Sobre la mort d'Hècuba existeixen tres versions: la primera, que es va suïcidar per desesperació; la segona, que els grecs la van assassinar; i la tercera, que els déus la van convertir en una gossa després d'escoltar el seu udol per la mort dels seus fills.

c) Sí, aquests versos es relacionen amb la Dansa de la mort.

d) L'origen de les Danses de la Mort és discutit. Segons el medievalista Huizinga, les danses són originàries de França i, pel que sembla, haurien partit

com representacions escèniques. Aquesta és una idea donada per Mâle, qui afirma que l'art del segle XV és inspirat per les representacions dramàtiques. Segons Laborde, el duc de Borgonya la va fer representar en el seu Hôtel de Bruixotes en 1449

La més cèlebre de les representacions de la Dansa Macabra s'atribueix a Jean

Le Fevré i estava en el Mural del Pòrtic del Cementiri dels Innocents de París. Però, va desaparèixer en el segle XVIII quan el pòrtic va ser demolit. Es creu que el gravat de 1485 fet per Guyot Marchant, portada de la primera edició de La Danse Macabre, es basava en aquesta representació. Aquest mural estava acompanyat per sentències que es conserven en l'edició de La Danse Macabre de 1485. El poema que acompanyava la imatge estava compost d'estrofes que conclïen amb un refrany, que consolava a les persones, amb la idea de la igualtat de tots davant la mort, però al mateix temps els estrema amb la idea de la fi.

Infantes destaca a La Danse Macabre francesa com una de les més influents i destacades, al costat de l'alemanya Upper Quatrain i la castellana Dança General. No obstant això, aclareix que només la cronologia de la primera és coneguda. De les altres dues es discuteix la seua data. Per això, alguns autors discrepen amb la teoria de Huizinga, que atribueix a la Danse Macabre l'originalitat del tema. Rosenfeld creu que és originària d'Alemanya, perquè el primer poema de la Dansa de la Mort seria el del convent dominicà de Würzburg en 1350. Martínez Gil creu que els orígens cal cercar-los tant en Würzburg com en el Cementiri dels Innocents.

Contrastant amb l'escassetat de representacions pictòriques conservades, en la literatura espanyola es troben majors testimoniatges. Per exemple, en la zonacatalano-aragonesa havia una forta tradició del macabre i hauria representacions de la Dansa de la Mort en els monestirs benedictins. Es conserva a més un manuscrit a Montserrat, que és del segle XV: Le Llibre Vermell, que conté el poema "Ad mortem festinamus". Pel que sembla, es tracta d'una composició musical, pensada per a ser cantada i ballada, il·lustrada amb un còdex on es presenta un esquelet col·locat en un sepulcre. A més, es conserven tres versions literàries de la Dansa de la mort a Espanya: La Dança General, La Dança de la Mort i La Dança de la Mort. Aquesta última és una traducció al català d'una Dansa francesa. A més, hi ha altres textos afins, arreplegats en l'edició de J. Sagnieux.

El text més antic és la Dança General castellana, conservada en la Biblioteca de l'Escorial. Tradicionalment la hi ha datat per a fins del segle XV i es considera influïda pel fresc del Cementiri dels Innocents. Encara que Martínez Gil discrepa d'aquesta teoria, ja que la versió castellana té 11 personatges més que la Dansa Macabra francesa: és plausible pensar que ha seguit altre model. Solá-Solé creu que estaria basat en una versió catalana. Ambdós autors coincideixen a atribuir l'obra a un monjo benedictí de Sant Joan de la Penya, monestir aragonès enclavat en una regió amb abundant població morisca. A més, Martínez Gil pensa que aquesta Dansa de la Mort castellana podria ser anterior a la francesa. La Dansa catalana, en canvi, s'ha datat cap a 1497 i la Dança de la Mort seria una refundició de la castellana, feta a Sevilla cap a 1520. No obstant això, a pesar d'aquestes influències i exceptuant la versió catalana, Francesca Espanyol recorda que els últims estudis defensen l'originalitat de la Dança General pel que fa a la francesa. A pesar que no es

conserven els originals, s'han datat cap a 1400. El que ajudaria a comprendre per quins la representació realitzada durant la coronació de Fernando d'Antequera en 1414, se li va fer familiar al públic al que estava dirigida, i el fet que Martínez de Toledo esmentava en el seu *Corbacho*, escrit abans de 1438, una Dansa de la Mort pintada en la catedral de Lleó. Això, segons Francesca Espanyol, faria a la Dansa espanyola quasi contemporània a la francesa.

Hi ha una representació avui, Dijous Sant, a Verges (Girona), de la Dansa de la mort, al final de la processó. I també a Manresa (Barcelona).

Pàgina 251

10. a) Què et sembla la figura del trobador que descriu Serrat: era un ésser benvolgut i de vida alegre i confortable? b) Conforme al que has llegit en l'exposició teòrica, cabria cridar joglar al trobador de Serrat?

a) La vida del trobador era sacrificada i necessitada: gens hi ha en la seua vida d'alegre bohèmia i plaers d'amor i llibertat.

b) El protagonista retratat per Serrat té més trets de joglar popular, senzill i pobre, que de trobador en el sentit clàssic, o de cantautor modern.

11. Localitza i escolta les dues versions de «Balada per a un trobador»: Kiko Veneno (*Serrat, eres único*, 1995) i Pau Riba (*Per al meu amic Serrat*, 2006). T'han agradat ambdues versions?

Resposta oberta.

12. Un dels jocs literaris de la cort consistia en unes justes poètiques. Un dels jocs més famosos de la tençó popular era el denominat *joc partit* o, més genèricament, cant alternat... I, actualment, s'ha revitalitzat en la baralla de galls del hip-hop. Fem una baralla de galls sense proferir insults grollers ni expressions de mal gust.

Resposta oberta.

Pàgina 255

13. Arreplega les dades de la descripció de la dama estimada al poema «Jus lo front port vostra bella semblança».

Descripció de la dama amada... Bellesa de dalt a baix: “la faç”, “la molt bella figura”; però sobretot destaca que els “amors ardents” es deuen al fet que ella és “bella sens par”, “presença noble” i és alegre i té gentil cos: “gais e donós”.

14. Assenyala les característiques de l'amor cortés que es pugen apreciar al poema «Jus lo front port vostra bella semblança».

Es tracta d'un poema molt persona, encara que hi ha trets de l'amor cortés: descripció física de la dona: de dalt a baix, la bellesa entra pels ulls ("just lo front"); embogeix a l'amant: ho obsessiona ("que ja per mort no es'n partrà la forma"); el poeta-amant, ferit d'amor, però amb alegria: "Tant hai de joi per amor"; idealització de la dona i similitud amb Déu; comparació amb la milícia i la guerra: "ferm con torres" i la menció de Pentasilea al final; epítets a la dona: "blanxa coloma", "bella dona"...

15. Esmenta oralment, amb tota discreció i respecte, algunes parelles conegudes (en la ficció i en la realitat) i comenta els aspectes d'aquestes relacions sentimentals que et semblen positius i no tan positius. Intenta extraure alguna conclusió.

Resposta oberta.

16. Quines característiques t'agradaria que tinguera una persona perquè fóra afí a la teua manera de pensar i a la teua manera de viure? Creus que es pot racionalitzar?

Resposta oberta.

17. Llig el poema «El presoner». El punt de partida és una experiència personal, no un tòpic literari. El poeta es mostra com un avançat del platonisme renaixentista que impregnarà la poesia italianitzant posterior: l'ennobliment per l'amor; es tracta ja d'una malenconia freturosa de sentimentalisme, que subjeu també en altres poemes («Enyorament» i «Comiat»). Identifica la següent estructura a «El presoner».

- a) Angoixa per trobar-se mancat de llibertat i privat de les riqueses de les quals gaudia a la cort. Estrofes 1-3.
- b) Desesperació per no saber quant durarà la seua captivitat. Estrofes 4-5.
- c) Imploració honorable al rei perquè l'allibere. Estrofe 6 (Tornada).

Pàgina 260

18. El poema «Algú no pot haver en si poder» (LXVI) és un cant de senectud d'Ausiàs March. Llig-lo a poc a poc i intenta comprendre'l. Col·loquem entre claudàtors alguna actualització per a facilitar la tasca. Assenyala el següent:

- a) tema principal
- b) el significat de cada estrofa, tenint en compte que el motiu principal és l'amor com a "mal" –dit així o amb sinònims, imatges o metàfores
- c) oralment, resumeix o sintetitza el contingut del poema

Glòria Casals *et alii*, en *SOLC. Literatura catalana* (Barcelona, 1980), comenten aquest text.

a) Tema principal. El tema principal s'insinua ja en els quatre primers versos del poema i s'identifica totalment a la tornada. És, essencialment, la dependència absoluta de l'home respecte als dictàmens de l'amor. L'home estima i no sap ben bé per què la seua voluntat per a estimar o no estimar és nul·la davant la força que té l'amor.

b) El motiu principal és l'amor com a "mal". L'encadenament progressiu i lògic dels motius és fonamental en la poesia d'A. March. Els motius, estrofa per estrofa, és el següent:

I. Incapacitat de l'home per a desobeir els designis de l'amor.

II. Amor considerat com a plaga.

III. Amor com a dolor extrem. Desigualtat de sentiments entre els dos amants que comporta la preferència de la mort abans de viure i estimar sense ser correspost.

IV. Amor com a mal inesperat. Altra vegada la mort.

V. Amor com a destructor de l'home. Amor = "aire pestilent" i com a "plaga mortal". La mort com a única solució a la malaltia.

VI (Tornada). Amor implacable i ferm en el seu ofici: el de ferir els homes sense respectar ni tan sols la solemnitat de divendres sant.

c) Síntesi de comprensió. El poeta, que s'enamora un divendres sant en no estar en guàrdia "contra amor", s'adona com la passió amorosa és involuntària i com l'home no pot fer res en contra d'ella. Comparant l'home enamorat amb l'home malalt, suplica a Amor que li doni el remei que el guareixi. Ell, el poeta, acostumat com estava a "lo mal d'amor" (vers 30), es troba indefens i perdut davant d'un nou amor molt més profund que els anteriors. La mort és l'única solució que veu per a resoldre el conflicte d'un amor no correspost.

Pàgina 261

19. Llig les dues versions del poema XIII, «Colguen les gents, ab alegria, festes», que et proporcionem. Respon a les següents qüestions, oralment, amb concisió:

a) Has comprés el poema en la versió original?

b) T'agrada el poema una vegada llegida la versió de Fuster?

c) Descriu la mètrica emprada.

a) Resposta oberta. És esperable que l'estudiant llija i compregua millor la versió actualitzada de Fuster. Però convé que llija una mica en la versió original...

b) Resposta oberta.

c) Mètrica. Són versos d'11 sílab·bs. Cinc estrofes de huit versos (octaves), amb la següent organització de la rima consonant: A B B A C D D C.

Pàgina 262

20. Llig el poema «Veles e vents» (XLVI) i aprén de memòria, per a recitar en l'aula, una de les seues estrofes.

Resposta oberta. El professor podrà aplicar el seu criteri i sol·licitar l'aprenentatge d'un altre poema més recent, o de la lletra d'una cançó moderna.

Pàgina 264

21. Cerca i escolta la musicalització moderna de la Nova cançó de poemes d'Ausiàs March. Raimon va musicar, per exemple, «Veles i vents». Tria la cançó que més t'agrade.

Resposta oberta.

22. Llig les següents cançons d'amor, cantades per Lluís Llach i per Joan Manel Serrat. Cerca la cançó musicalitzada i escolta-la completa. Intenta explicar, oralment, si t'han agradat i si t'has emocionat.

Resposta oberta.

Pàgina 265

23. Els grups del nou pop català han posat la banda sonora a relacions sentimentals, sovint més en to negatiu que positiu: des de «Tots els motors», d'Antònia Font ("Mos estimàvem, mos destrossàvem mútuament ses vides"), fins a la cançó «Jenifer», del grup Els Catarres, o «La bola de cristall», de Manel. Porta a classe la lletra i la música d'altres cançons en la nostra llengua que t'agraden.

Resposta oberta.

Tema 6. Històries i llegendes: narrativa moralitzant. *El llibre de les bèsties*.

Pàgina 273

1. En la següent expressió hi ha un anacolut: un sintagma nominal, aparent subjecte, però que es queda fora de l'oració o sense continuació. Ordena la frase i escriu-la amb la norma actual:

Versió original medieval: *Aquell rey per una mantida que dix a l'emperador, li tolch l'emperador son regne.*

Versió actualitzada en l'ordre: *Per una mantida que aquell rey dix a l'emperador, [el rey] li tolch l'emperador son regne.*

2. La parahipotaxi consisteix en la coordinació supèrflua d'una frase principal a una subordinada precedent, mitjançant un adverbí o una conjunció. Recorda: relacions hipotàctiques són les de les proposicions coordinades; relacions hipotàctiques, les de les proposicions subordinades. Redacta amb parataxi actual els següents exemples: en primer lloc, escriu la proposició matriu.

Con lo Cavayler és temptat per avarície a enclinar son noble coratge a alcune malvestat, desleyaltat, traïció, donchs deu recórrer a fortitudo. (Prop Subord temporal introduïda amb *con* i Prop matriu represa amb *donchs*).

Ordre actualitzat: *Lo Cavayler deu recórrer a fortitudo con [quan] lo Cavayler és temptat per avarície a enclinar son noble coratge a alcune malvestat, desleyaltat, traïció.*

Cor la tua ànima ha poder de voler fer mal, per açò tu e tot altre home [...] pot elegir dampnació. (Prop Subord causal introduïda amb *cor* i Prop matriu represa amb *per açò*).

Ordre actualitzat: *Tu e tot altre home [...] pot elegir dampnació cor [car = perquè] la tua ànima ha poder de voler fer mal.*

Si no ames perdonar, donchs tu desames les coses majors [...]. Si Scuder ab vil coratge vol ésser Cavayler, doncs vol destruir l'Orde que demana. (Prop Subord condicional introduïda amb *si* i Prop matriu represa amb *donchs, doncs*).

Ordre actualitzat: *Tu desames les coses majors si no ames perdonar [...]. Scuder vol destruir l'Orde que demana si Scuder ab vil coratge vol ésser Cavayler.*

3. Reconeix la fluctuació de l'escriptura, tradueix i assenyala l'ordre sintàctic hipoparatàctic en aquesta cita de R. Llull. Quines expressions actuals equivalen a “E cor”, “pus” i “aysó”?

E cor cavayl es la pus noble bèstie e la pus convinent a servir per aysò de totes les bèsties hom eleec cavayl...

L'ordre hipoparatàctic és el següent: Prop Subord causal introduïda amb *cor* i Prop matriu represa amb *per açò*.

Entre altres expressions, *E cor* = l car ‘perquè’; *pus* = plus ‘més’; *aysò* = açò.

4. Quina funció tenen el Presentador 1 i el Presentador 2 en el desenvolupament de la peça teatral? Penseu que és un recurs dramàtic útil?

Els Presentadors 1 i 2 condueixen l'argument i la història general de l'obra. Serveixen de guia i suposen una manera didàctica, senzilla, de poder seguir el fil de la història original.

Sembla que sí és un recurs dramàtic útil.

5. Els *exempla* inclosos a l'obra tenen una intencionalitat argumentativa. Indiqueu breument quina tesi defensen els animals en un *exemplum*.

Hi ha 7 exemples.

El primer exemple és el del rei i el comte. Ho narra el Lleopard al Lleó (escena 5). Sentit: denúncia a na Guineu –la Rabosa–, que traïcionarà rei Lleó, des de dins de la Cort: el rei no sabrà com defensar-se. La mateixa anècdota es farà realitat al llarg de l'obra teatral... fins que al final es trunca la vida de na Guineu.

6. Les paraules de la Guineu són decisives perquè el Lleó sigui rei. a) Segons el seu punt de vista, com no ha de ser un bon governant? b) Si tot seguit diu que seria una decisió assenyada triar el Lleó, com el caracteritza implícitament? c) Com definiríeu aquest tipus d'argumentació? d) Intenteu contraargumentar la tesi defensada per la Guineu.

a) La Guineu irromp amb veu ja en l'escena 1, i, després, en l'escena 4. La Guineu defensa també als herbívors per al consell del rei.

Un rei, segons la Guineu, no ha d'ésser “massa dòcil”, ni “fidel”... El rei ha d'ésser un carnívor, amb força i una mica d'astúcia, però no massa astut. Si no és massa astut, podrà ser dominat per un altre més astut, és a dir, per la Guineu...

b) Implícitament el rei serà una titella en mans de la resta d'animals... indòcils, i, a poc a poc, voldrà ser Fidel i se someterà a algú... (això és, a la Guineu).

c) L'argumentació és tergiversadora i manipuladora. Està basada en la fal·làcia i l'engany. No detalla, i vol, demagògicament, guanyar-se als votants. S'organitza en preguntes i respostes.

d) Un mandatari (rei, president, director...) ha d'ésser solvent i fort, és a dir, molt preparat per a l'organització i defensa del grup, etc. Però mai ha de basar la seua permanència en el càrrec per la força. Ha de ser previngut i astut, això és, tenir previsiones a curt i mig termini i també a llarg termini, sempre ha d'estar pensant en el bé comú. I ha d'ésser fidel i condescendent amb els seus.

Podríem defensar que un herbívor, de gran grandària i aspecte sòlid, fora el rei i sotmetera als carnívors amb l'ajuda dels altres animals. Hauria de

desfer la distinció entre herbívors i carnívors per a regnar a gust de tots. Però anar contra natura és complex i té un final desastrós: els carnívors mengen animals carnívors i herbívors.

7. El text apareix pràcticament despulrat d'acotacions. Quina penseu que pot ser-ne la causa? On apareixen inserides les acotacions?

Hi ha poques acotacions en el text dramàtic, però hi ha suficients. Els suggeriments per a la posada en escena també són coneguts pel que es diu: per les paraules dels presentadors i per les paraules dels personatges-animals. No oblidem que és teatre: ha de resultar una representació espectacular i vistosa.

8. A l'escena 12, com transformariu en imatges l'acotació «Pas de temps»?

Entre altres fórmules teatrals, el pas del temps es pot suggerir amb efectes de llums i sons, i una mica de moviment escènic: sons de vent i després d'ocellets; llums blanques i grogues, i després llums acolorides de rosa i sons de grills i grans ducs nocturns; eixida del sol i fosc, i repeticions d'aquests jocs. També es pot incorporar un efecte del pas del calendari: fulles que cauen d'un arbre i després tornen a pujar a l'arbre; pas per escena de dos óssos, i després dels dos óssos amb ossets... Escenes fugaces, amb llums de discoteca que fan discrets –segmentables–els moviments en l'escenari: escenes de caça, somni, etc., i repeticions.

9. A l'escena 47, l'explicació de la Guineu adopta el format d'una auca. Quina utilitat narrativa pot presentar aquest procediment? Com el portariu a terme?

La incursió de l'auca és un recurs per a mostrar la relació entre la ficció i la realitat, entre l'imaginari i el predictable i el que es farà realitat.

L'auca és un recurs teatralment viu, que, immediatament, assoleix, quasi al final de l'obra, guanyar-se al públic, que creu saber tant com els personatges i els protagonistes de la ficció... (o com l'autor).

Amb la narració de l'auca s'estalvien molts avatars i s'abreuja i concentra l'acció en allò fonamental. Ha de tindre una gran capacitat de síntesi narrativa i emocional.

Un recurs efectiu per a la confecció de l'auca seria que, per control informàtic, per exemple, s'anara pintant alhora que es narra. Al final podria fins i tot repetir-se tot de pressa, i en to sardònic, una vegada que l'auca està completa... S'afegiria així humor i distanciament a la conclusió.

10. L'últim parlament del Lleó és un excel·lent exemple d'un recurs literari. Quin és? Com es manifesta?

En l'última intervenció del rei León cal apreciar ironia. Es tracta de la imposició del més fort, la victòria del (no tan poc astut) poder establert, tradicional... i natural.

11. El text teatral només presenta un fragment original de Lull. Quin és? Feu-ne una adaptació al català actual.

L'obra es tanca amb un fragment original en català antic del *Llibre de les bèsties*. És una manera de recordar que es tracta d'un text clàssic, no d'una rondalla o d'una faula moderna.

Una adaptació actualitzada podria ser aquesta: “Acabat és [Es va acabar] el *Llibre de les bèsties*, el qual Fèlix va dur al rei perquè vera la manera, igual que fan els animals, de com ha de regnar un rei i es guarde de dolents consells i d'homes falsos.”.

12. Comenteu aquesta faula de l'autor guatemaltec Augusto Monterroso (*La oveja negra y otras fábulas*, 1969).

Es tracta d'una excel·lent i molt expressiva rondalla o faula moderna. El rei León, únic depredador carnívor dels quatre protagonistes, aplica la seua força i la seua naturalesa carnívora per a liquidar la discussió: es menja els altres tres personatges de la rondalla i la presa caçada. S'imposa la força i la voracitat a les possibles raons de repartiment.

D'altra banda, els tres personatges herbívors de la rondalla (vaca, cabra i ovella) pretenen aplicar l'astúcia i el raonament per a sobreviure: però no és suficient. També volen seguir el savi consell de la formiga –apilar menjar per al dia de matí–, però no és possible complir amb aqueixa norma doncs el lleó els devora abans.

Moralitat: Cura amb qui un es confabula, alerta amb els que anomenem amics. La força i la inclinació de la naturalesa són incompatibles i imperturbables davant la raó, la solidaritat o la companyonia.

13. Després d'haver llegit o escoltat els discursos esmentats amb anterioritat, elaboraràs una intervenció pública formal, amb bons continguts i, si és possible, fins i tot emotiva, sobre un tema lliure i en la situació comunicativa que tu tries, ajustant-te a les següents condicions:

- a) Una intervenció oral de no més de 12 segons valorant alguna cosa**
- b) Una intervenció oral i altra llegida que no supere els 59 segons exposant alguna cosa i opinant sobre això mateix**
- c) Un discurs, oral o escrit, entre 3 i 5 minuts, estrictament, sobre la commemoració o inauguració de qualsevol cosa**

Resposta oberta.

14. Comenta les següents declaracions del futbolista Andrés Iniesta, autor del gol de la victòria en la Final del Mundial de Futbol (2010), en l'acte de recepció a la Selecció Espanyola a Madrid: «Si arribe a saber que havia de parlar en públic, igual no marque el gol en la Final».

La vergonya a parlar en públic del futbolista manxeg del F. C. Barcelona és molt gran. Els futbolistes, en general, tampoc són virtuoses de les anàlisis saberuts quan parlen del seu esport, de la seua professió o de qualsevol altre assumpte... El temor a parlar en públic fa respondre a Iniesta amb una hipèrbole.

Tema 7. Teatre medieval religiós. El *Misteri d'Elx*: espectacle d'alta volada.

1. Lluís Llach va compondre la cançó “Cant de l’enyor”, basada en el cant de l’araceli. La cançó fou cantada per Maria del Mar Bonet i Marina Rossell. Compara el sentit d’ambdós textos.

En el cant de l’Araceli, del Misteri d’Elx, un cor de cinc àngels canten: la Verge ha mort i els àngels la porten al cel a l’araceli i li diuen que s’asseurà en un tron real; demanen a tots presents (als apòstols i al públic) quecanten i celebren l’assumpció de la santíssima verge. En “Cant de l’enyor”, L. Llach celebra l’amor i l’enyorança a una persona que no està amb nosaltres, fins i tot, si ha mort, demana que riguem de la mort perquè ens queda el record, l’amor, la memòria dels bons moments; la cançó de Llach és una cançó d’amor: pot entendre's, més que com una cançó d’amor a la verge, com una cançó profana d’amor a una persona (mortal, és a dir, humana) estimada.

És possible que pensem que assoleix una major emotivitat la cançó de Llach: la relació d’idees associades resulta molt entranyable.

2. La Bíblia es divideix en l'Antic Testament i Nou Testament. Quin dels dos tracta de la vida de Jesús de Natzaret?

El Nou Testament tracta de la vida de Jesús de Nazaret.

3. El Nou Testament arreplega quatre evangelis. Quins són els noms dels quatre evangelistes? Se'ls associa amb un objecte o un animal a cadascun d'ells.

Quins objectes o animals són?

Els quatre evangelistes són Mateu, Marc, Lluc i Joan.

Mateu, un àngel

Marc, cap de lleó

Lluc, cap de bou

Joan, cap d'àguila

4. El ritu és l'origen del teatre. S'ha definit ritu com un acte religiós o cerimonial repetit de manera invariable, conformement a unes normes estrictes. El ritual és la celebració d'un ritu. El ritual pot convertir-se en una festa o en una cerimònia, de caràcter més o menys solemne, segons pautes que estableix, en general, la tradició o l'autoritat religiosa, o quelcom autoritat. Però també molts dels comportaments humans són rituals: per costum, vam repetir actuacions de tal manera que els nostres actes, individuals o en societat, són previsibles. El grup de teatre Tricicle ha sabut, amb èxit, confeccionar obres teatrals, mudes, d'efectiu humor: *Slactic*, *Exit*, *Sport*, etc. Després d'haver vist, algun dels quadres teatrals de Tricicle, intenta idear una breu obra –muda o no–, amb els teus companys, ridiculitzant costums familiars i socials: l'hora del menjar asseguts a la taula, el procés d'escalfament en una activitat esportiva, els preparatius d'una sessió d'estudi en la nostra casa, etc.

Resposta oberta.

Pàgina 313

5. En la cavalcada del Corpus de València figuren personatges bíblics de l'Antic i del Nou Testament. Respon o completa les següents qüestions relatives a algunes de les figures que apareixen en la processó general.

Noé	El seu bastó Su cayado
Melquisedec	Símbols del sacrifici eucarístic: cos i sang de Crist
Jacob	Rubén, Simeó, Leví, Judà, Dan, Neftalí, Gad, Aser, Isacar, Zabuló, Josep y Benjamí
Moisés i Aaró	Manà
Saül	Símbol de la Justícia
Salomó i la reina de Saba	Símbol de la Saviesa
Profetes majors	Daniel, Jeremías, Isaïes i Ezequiel

Profetes menors	Osees, Joel, Amós, Abdies, Jonàs, Miqueas, Nahúm, Habacuc, Sofonies, Ageu, Zacaries i Malaquies
Apòstols	Simó Cananeu, un xerrac (martiri verticalment i horitzontalment) Mateu, un llibre (evangelista) Judas Tadeu, un destrat o un filat (martiri) Andreu, una creu en aspa o peixos (martiri o professió) Simó Pere, gran clau (porter de l'Església) Joan, una copa i una serp (miracle del seu enverinament) Tomeu, una llança (martiri) Bartolomeu, un ganivet (martiri) San Jaume el Menor, una maça (picat després de la seua lapidació) Felip, una creu d'asta llarga (martiri cap baix) Pau, una espasa (va anar decapitat), substitueix a Judes Iscariote.
Evangelistes	Mateu, un àngel Marc, cap de lleó Lluc, cap de bou Joan, cap d'àguila
Els grans animals	Cuca Fera. el dimoni dominat per santa Margarida. Drac: drac alat (vençut per sant Jordi) Tarasca: o drac de gran gargamella. Ambdós animals simbolitzen el pecat i la maldat, el dimoni.
Els Cirialots	a) Avui són 26 b) Pes: 15 kg c) Llargària: 265 cm. Diàmetre: 17 cm

2. Visita o contempla una festa tradicional de la teua ciutat o d'un poble veí. Si consta d'una part ritual o una representació, descriu-la amb detall (transcripció de l'escenificat, fotos, etc.) i relata el seu contingut i motiu ja siguen pagans o religiosos. Intenta contar la història de la festa o el seu referent històric o llegendari. Exemples: Moros i cristians, La Sibil·la, Nadal, Passió, Romeria, La patrona, parlaments en Carnestoltes, etc.). Pots confeccionar un informe per a promocionar aquestes festes i aquesta ciutat.

Resposta oberta.

1. El llop amenaça al ramat de Manelic. Explica el sentit de la metàfora del llop en boca quasi sempre de Manelic: “Manelic.- Doncs que no hi baixa per aquí el llop, minyons? Xeixa.- Massa que hi ve, reïra! Ja el veuràs, ja. Si Déu no t’ajuda! (*Riu la gent maliciosament, i els uns als altres se diuen que dissimulin*)” (I, 6); “Manelic (a Marta, ja desposats).- I jo quina ràbia a mi mateix per no haver-lo envestit, el lloparro! [...] I a l’entornar-se’n la bestiassa amb l’ovella al morro, s’entrebranca amb mi, i jo amb ell, i m’hi abra o no, i li clavo tota aquesta fulla endintre. [...] I el *sinyor* Sebastià em va dir: «Per cada llop que matis t’hi va un duro». I, vatua, per ara no n’he mort cap altre!” (I, 12); “Manelic (*mig adormit i plorant*).- Tot dorm a la jaça; i el llop no vindrà, no vindrà..., no vin... (*Va movent los llavis mentres cau lo teló*)” (I, 12); “Manelic (*emportant-se-la [Marta] a braços*).- “Lluny de la terra baixa! (*Perquè li obrim pas*). Fora tothom! Aparteu’s-e! He mort el llop! He mort el llop! He mort el llop! (*Ho va repetint, cridant, mentre s’allunya*)” (III, 11).

El llop té dos sentits en *Terra baixa*: a) un sentit directe i real: un animal feroç de la muntanya que ataca i menja animals domèstics; b) un sentit metafòric: el senyor de les terres és un llop per als treballadors i, sobretot, per als interessos humans i les emocions de Marta i de Manelic. La confusió d’aquests dos sentits, provoca l’humor: Manelic només entén que l’amenaça és l’hereu de les terres quasi al final de l’obra; mentrestant, cada vegada que Manelic usa la paraula *llop* o al·ludeix al llop, els altres companys riuen i es burlen.

2. Uneix els termes de les dues columnes en relació amb la metàfora del llop.

a. pastor	1. Sebastià, l’amo
b. ramat	2. Manelic
c. ovella	3. les muntanyes
d. llop	4. la vall
e. terra alta	5. Marta
f. terra baixa	6. gent del poble

a 2 , b 6 , c 5 , d 1 , e 3 , f 4.

3. Hem pogut comprovar, en els monòlegs llegits, l’expressió popular, poc normativa, que usa Marta (*aixís, vui...*). Manelic té un llenguatge personal que el singularitza per la seua rusticitat: és una creació de l’autor, amb variacions dialectals pirinaiques. Afig algun fragment d’aquesta peculiar llengua.

Manelic apareix en l’obra en l’escena 6 de l’acte I. Es presenta amb una indumentària de pastor, malforjat, i amb una parla que suscita un poc el riure:

“A on és, a on, la meua *galindaina*”, “Doncs mentres que ella es *clenxina* allà dintre, i es renta la cara... per mi que se la renta, per mi, la cara... vos contaré a tots, vaja, com s’ha *engiponat* això de que ens aparellessin” (I, 6).

Pàgina 324

4. Humor. Tomàs conta la rondalla de sant Miquel a les Perdigones (II, 5). Es tracta d’una història popular, pintoresca, amb imatges religioses i un missatge allisonador dit amb humor, encara que sense estalviar l’acusació paternalista i afable. Llig el passatge a classe. (Quina figura retòrica emprà Tomàs al final del seu parlament?)

La ironia. Crítica sobretot l’entremetiment de les germanes Perdigones.

5. Amb el símbol de l’aigua (II, 8), Manelic anuncia l’arribada de Marta en la seua vida: aigua que bull, aigua que uneix i dona vida, imatge de la Mare de Déu de Roclaigua. Per què, segons el pastor, l’aigua “és amarganta”? Per què el pastor se identifica amb “un grapat de neu que es va fondre”?

Manelic parla amb Marta. Amarganta = aigua del riu i de la mar. Vida amarga, però saludable: pros i contres. Marta es fa aigua quan semblava neu, o una roca, o alguna cosa caiguda del cel, com manà que li donarà la il·lusió de la vida, i fluïrà com l’aigua... “Marta (*sanglotant rabiosa*).- M’han tractat com a una pedra dels camins, que es fa anar amb els peus perquè rodoli! Mata’m! Mata’m! Manelic (*subjectant-la, plorant*).- Marta! Ai, Marta!... Si jo no et puc matar, no, perquè t’estimo, Marta! T’estimo! I t’estimava des d’allà dalt, al pujar tu, que jo era un grapat de neu que es va fondre mirant-te. I t’he estimat encara més al venir a trobar-te, pobre de mi, davallant a salts, com l’aigua dels cims a ajuntar-se amb l’aigua de la mar, que diuen que és amarganta! Que ho siga, d’amarganta; que ho siga; ella atrau com tu m’atraus a mi; perquè et desitjo i t’estimo, Marta!”.

6. S’ha afirmat que «els personatges de *Terra baixa* es rebel·len contra l’opressió de la classe dominant, la burgesia terratenient, que no sols té el poder econòmic, sinó també exerceix el control sobre la vida dels seus “súbdits” (com si fos una relació de tipus feudal). El germen d’aquesta rebel·lió es troba en la Revolució Industrial i en les reflexions ideològiques que va provocar (marxisme, socialisme, anarquisme...)». Com obra que tracta sobre una rebel·lió, va atraure l’atenció d’el alemany Erwin Piscator, autor del llibre *El teatre polític* (1929). El model, seguit per tot el drama rural dels segles XIX i XX, era *Fuenteovejuna*, de Lope de Vega. Fins i tot l’escriptor oriolà Miguel Hernández volgué veure a l’obra de Lope (el germen d’) un teatre revolucionari, i ho va aplicar a les seues tragèdies de patró *Los hijos de la piedra* (1935) –el protagonista de la qual és també un pastor, com en *Terra baixa*– i *El labrador de más aire* (1936). Creus tu que *Terra baixa* és una obra revolucionària? Per què?

No hi ha resposta social o col·lectiva en *Terra baixa*: la rebel·lia té un caràcter individual: només Manelic, i Xeixa, i Tomàs..., diuen el que pensen,

però només sobre l'amo. És un tractament paternalista del desequilibri social i polític. No es critica el sistema ni l'estructura, o la superestructura ideològica. No és una obra revolucionària, encara que sí hi ha una discrepància amb el poder injust. Només es protesta quan s'afecta el més íntim: la prohibició o la impossibilitat de viure l'amor entre una parella. Estem lluny encara d'una revolta que demane justícia democràtica.

7. Llegim, a casa, individualment, l'última obra d'Eduard Escalante, *Els coentes*. Transcrivim en les pàgines següents el text íntegre del tom II (pàgines 391-424) de la *Colección completa de las obras dramáticas de Eduardo Escalante*, en tres toms, editada a València (1894?) per Federico Doménech, amb pròleg de Teodor Llorente. Les acotacions originals estan escrites en castellà. Una vegada coneguda l'obra, farem, a l'aula, "teatre llegit", amb inflexions de veu, insinuació de gestos, etc.

Resposta lliure.

8. Després de la lectura en classe, escriu un xicotet diàleg amb intenció jocosa, burlesca, paròdica o satírica, d'una durada màxima de cinc minuts.

Resposta oberta.

9. Finalment, prepara un breu col·loqui, en el qual, sempre amb respecte, caricaturitzes a qui usa massa una llengua estrangera per a fer el fatxenda o donar-se to.

Resposta oberta.

Tema 9 por añadir. No se imprimió en la 1.ª edición.

Tema 9. De la Renaixença al modernisme: C. B. Aribau, J. Verdaguer, J. Maragall

Invitació a la modernitat: Josep Carner, Carles Riba.

Segles XIX-XX. Poesia

Pàgina XXX
pàgines...

Todo por añadir

Hay que verificar actividades (número) y

1. Mètrica. En la tradició catalana, quantes síl·labes té un vers alexandrí? I en la tradició castellana?

Poema format per sis estrofes de vuit versos (octaves) alexandrins. Els versos alexandrins tenen 12 síl·labes en la tradició catalana; 14 síl·labes, en la tradició castellana.

2. La llengua d'Aribau. El poeta aconsegueix un bon equilibri de l'ús de la llengua arcaica i de la llengua parlada, i intenta crear un llenguatge literari nou. Destaca els trets lingüístics d'aquest poema, en la versió reproduïda, en relació amb l'ús de la llengua d'avui.

- Ús de la conjunció *e*
- Predomini de la forma plena dels pronoms, i no dels pronoms febles
- Ús de l'article *lo, los*
- Forma arcaica, més pròpia de la llengua literària, del possessiu *mia*
- Flexió verbal antiga que dona un aire arcaic al poema: *haja* (17), *muira* (29), *puga* (42), *passa* (47)
- També hi ha exigències de la rima i de la mètrica que li fan reduir la 1.ª pers. sing.: *transport* (21), *parl* (37, 38)

3. Expressa sintèticament el contingut de cadascuna de les estrofes del poema. Assenyala una possible estructura interna del seu contingut.

Glòria Casals sintetitza i assenyala l'estructura bàsica del poema.

Quatre parts: 2 + 1 + 2 + 1 estrofes.

- a) Introducció: l'allunyament de la pàtria: el poeta es troba aïllat ara
- b) El record de la pàtria no és suficient per a apagar l'enyor. La llengua és l'únic element de memòria col·lectiva.
- c) Elogi del patró de Aribau, nome de confiança, mitjançant la llengua arguments històrics i arguments íntims i sentimentals
- d) Tancament: la llengua catalana pot sur pel món la glòria del homenatjat.

Continguts.

Primera octava.- Aribau lamenta que hi ha una cosa que es perd per sempre, la llengua catalana. És un plany, un comiat resignat d'una pàtria entesa com a

llengua, tal com assenyala Manuel de Montoliu i Victor Revolta. Fuig d'una realitat, trencant el tòpic de la renaixença. L'evocació de la pàtria es fa com el d'un paisatge. Aquesta opció prengué força amb el Romanticisme.

Segona octava.- La retòrica del poema està al servei de l'enyorament, de l'elegia. Ara s'associa el paisatge amb la família i enyorant els elements físics, hom evoca els personals.

Tercera octava.- És també un cant d'enyorament perquè sembla una última maniobra per a recordar la glòria a la llengua, la glòria passada. Això es pot relacionar amb les Apologies de la llengua de Jose Pau Ballot i Torres i també amb la frase de Manuel Milà i Fontanals en el primer discurs dels Jocs Florals: Fem-li un refugi a la llengua, almenys fem-li un recer per recordar-la.

Quarta octava.- El que abans era un to de renúncia, ara és una invitació, un crit, un programa. Deixa clar que la llengua ha desaparegut del món literari. Esmenta savis, autoritats, costums i lleis. Vol tenir un efecte sobre la gent que no té consciència sobre la llengua i ho fa amb el propòsit de l'obra perquè la grandesa s'encomana a l'amo i alhora la llengua de la pàtria és la llengua del patró. Aquí es venç al castellanisme.

Cinquena octava.- Torna l'evocació del què podia haver estat i no és la llengua catalana. Aribau li atorga la condició de pròpia i transcendental, doncs és amb la que usa quan es troba sol i parla amb el seu esperit.

Sisena octava.- Aribau evoca la seva infantesa a Catalunya i amb l'exaltació del lloc d'origen lloa la figura del patró, a qui equipara simbòlicament amb la Pàtria.

4. El poema està influït per la poesia popular –per la cançó anomenada “cançó de comiat”–. Localitza els següents recursos retòrics del poema, característic de la poesia popular:

a) Amb quina repetició molt freqüent s'inicia el poema? Quin nom rep la figura literària que forma aquesta repetició? Torna a usar-la en alguna altra estrofa?

b) Assenyala la sinestèsia del vers 43 i explica-la.

a) “Adéu-siau... adéu-siau” (vers 1...). Epanadiplosi.

b) Sinestèsia. “[El so de la] llengua” és “més dolça que la mel als meus sentits”: sentit de l'oïda i sentit del gust.

Pàgina XXX

5. Mètrica. Quin tipus d'estrofa i quina mesura tenen els versos que componen l'epíleg de *Canigó*?

Quintets decasíl·labs.

L'epíleg consta de 105 versos: 21 estrofes de cinc versos.

6. Què és una prosopopeia? Explica la prosopopeia que s'inicia en l'estrofa 18.ª. Assenyala altres prosopopeies en les estrofes 12.ª i 17.^a

Una prosopopeia és una figura retòrica que atribueix qualitats humanes a éssers no racionals. Reb el nom també de personificació. Les prosopopeies en el text: els dos campanars (estrofa 18.ª), “lo segle” (= temps històric, estrofa 12.ª) i la lluna (estrofa 17.ª).

7. En l'epíleg es poden distingir tres parts. Identifica les estrofes que s'ajusten a la següent estructura:

a) present i passat de l'espai i de personatges històrics: presentació dels dos campanars

b) diàleg entre els dos campanars: tristors i records

c) evocació de la muntanya del Canigó com a muntanya engallardida i com a monument de Déu.

a) estrofes 1-7: present i passat...

- 1-3: temps present de l'autor: preguntes sobre allò que ve – ruïnes– i alguns personatges històrics
- 4-5: temps passat: abandonament i destrucció de l'espai
- 6-7: presentació del dos campanars: “les dues formidables sentinelles / que en lo Conflent posà l'eternitat”

b) estrofes 8-18

c) estrofes 19-21

8. Escoltem i veiem una sardana. Descriu el ball.

Resposta oberta.

9. Recull un altre ball tradicional de la teua zona: presenta'l i descriu-lo amb la lletra del que es cante.

Resposta oberta.

10. Assenyala la mètrica de «La vaca cega».

El poema està compost per versos decasíl·labs llargs, d'art major i pel que fa a la rima, els versos són blancs, encara que hi han algunes rimes assonants. El poema s'estructura métricament de la següent manera: hi ha tres tercets i un quartet i, per últim, una dècima reial.

11. Compara oralment el poema «La vaca cega», de Maragall, amb el paròdic i divertit poema «La vaca suïssa», de Pere Quart (Sabadell, 1899-1986).

La vaca cega, de Maragall, és tranquil·la i passiva, tendra. La humanitat de la vaca suïssa, de Pere Quart, és combativa i lluitadora. El contrast és molt significatiu: en Quart destaca el valor contestatari i la ironia de les seues tremendes i dures paraules.

Ambdós poemes són antològics.

12. Qui era el bandoler Serrallonga?

Joan Sala Ferrer, àlies Serrallonga (Viladrau, 1594 - Barcelona, 1634) era un bandoler nascut d'una família pagesa benestant de Viladrau. Les dificultats econòmiques, en temps de crisi, el van empènyer a delinquir. Joan Sala va prendre aquest cognom arran del casament el 1618 amb Margarida Tallades, pubilla del mas Serrallonga de Querós.

També era una casa amb dificultats econòmiques: per això ben aviat va compaginar les feines de pagès amb petits robatoris perpetrats per les rodalies, en companyia dels seus germans i altres bandolers dels voltants. L'any 1622 va ser denunciat pel seu veí, Miquel Barfull. Serrallonga va matar el delator i va fugir; tot seguit es va convertir en cap de quadrilla. Sovint es refugiava als dominis del Vescomte de Joc, senyor de Viladrau i Taradell, i del baró de Savassona, senyor de Sau i de Querós, també integrants de la colla.

L'any 1632 alguns dels membres de la quadrilla van ser capturats pel senyor de Durban, que els va lliurar al virrei a canvi de diners. Ja aleshores la quadrilla estava gairebé desfeta, i Serrallonga vagava pels Pirineus amb l'única companyia de la seva amistançada, Joana Massissa. Tots dos malvivien de l'ajuda de pastors i llenyataires d'aquelles contrades. Finalment va ser capturat el 31 d'octubre del 1633, prop del mas Agustí de Santa Coloma de Farners, i executat a Barcelona el 8 de gener de l'any següent.

13. Busca informació sobre l'anomenada Setmana Tràgica de Barcelona (juliol de 1909).

A l'"Oda nova a Barcelona" es fa referència a la Setmana Tràgica (Barcelona, juliol de 1909): versos 52 i 64.

Es coneix com Setmana Tràgica als esdeveniments succeïts a Barcelona i altres localitats catalanes, entre el 25 de juliol i el 2 d'agost de 1909. El detonant d'aquests fets va ser la mobilització de reservistes per al seu enviament a la zona de Melilla, on el dia 9 del mateix mes havia començat la Guerra de Melilla, per a molts motivada exclusivament pel descobriment l'any anterior d'unes mines propietat d'una societat controlada pel Comte de Romanones, el Marquès de Comillas i el Comte de Güell.

Aquesta mobilització és molt mal acollida per les classes populars, ja que, a causa de la legislació de reclutament, es podia quedar exempt de la incorporació a files mitjançant el pagament de sis mil rals, quantitat que no estava a l'abast dels més pobres (el sou d'un obrer de l'època no era de més de 5 pessetes o 10 rals al dia). D'altra banda, els reservistes majoritàriament ja eren casats i amb família al seu càrrec.

L'actitud dels polítics davant els fets fou la següent. El desenvolupament de la revolta va agafar per sorpresa a tots els dirigents polítics catalans. El líder del Partit Radical, Alejandro Lerroux, demagog amb un fort discurs anticlerical, era exiliat a Buenos Aires. El dia 26 de juliol Francesc Ferrer i Guàrdia s'entrevistà amb el cap radical a Barcelona, Emiliano Iglesias Ambrosio, per tal de prendre la direcció de la revolta, però Iglesias donà consignes als membres seu partit d'abstenir-se i Ferrer i Guàrdia tornà al seu mas al Montgat. Iglesias

arribaria a l'extrem de prendre un purgant per tal de no acudir a les reunions amb els dirigents obrers. Per aquest motiu fou conegut com L'heroi de la purga.

Antoni Fabra i Ribas, conscient de la feblesa del PSOE a Catalunya, s'entrevistà els dies 26 i 27 de juliol amb els dirigents catalanistes Antoni Rovira i Virgili, Laureà Miró i Trepà, Jaume Carner i Josep Llarí i Areny, però no van voler donar suport als revoltats mentre no hi hagi altres aixecaments a la resta de l'Estat espanyol. Els diputats i senadors catalans es reuniren el dia 27 a casa de Josep Maria Vallès i Ribot, però la notícia de la crema de convents i la proclama del ministre de la Cierva provocaren que no s'arribés a cap acord.

Per altra banda, el fet que el ministre de la Cierva qualificués de separatista el moviment va provocar la inhibició vers la revolta dels diputats republicans al Congrés dels Diputats. Només Pablo Iglesias, cap del PSOE, considerava que una revolta d'aquelles característiques liderada per republicans i socialistes podia provocar la caiguda de la monarquia.

I arribà el moment de la repressió. El govern de Maura i el nou governador civil, Evaristo Crespo Azorín, porta a terme una repressió duríssima i, pitjor, arbitrària. En total, entre juliol de 1909 i abril de 1910 foren detingudes 1.967 persones i 200 més foren expulsades a 300 kilòmetres de Barcelona. S'organitzà un procés militar contra 1.925 individus, d'ells 214 en contumàcia, dels quals 469 foren sobreseïts i 584 absolts. Es dictaren 17 penes de mort, però només 5 foren aplicades.

Seguint l'acusació formulada en una carta que li dirigeixen els prelats de Barcelona, és detingut Francesc Ferrer i Guàrdia, creador de l'Escola Moderna, qui acusen de ser l'instigador de la revolta. Malgrat les protestes internacionals, el 13 d'octubre del mateix any Ferrer és afusellat juntament amb Eugenio del Hoyo Manjón, Antoni Malet i Pujol, Ramon Clemente i Garcia i Josep Miquel i Baró al castell de Montjuïc. Cap d'ells no havia estat dirigent destacat durant la revolta.

Aquests afusellaments ocasionen una àmplia repulsa cap a Maura a Espanya i a tot Europa, amb una gran campanya a la premsa estrangera, com també manifestacions i assalts a diverses ambaixades.

El rei Alfons XIII, alarmat per aquestes reaccions tant en l'exterior com en l'interior destitueix Maura i el substitueix pel liberal Segismundo Moret.

Després dels fets de la Setmana Tràgica, la Barcelona anarquista va rebre el sobrenom de la Rosa de foc. (*Vikipèdia dixit*).

Pàgina XXX

14. El poema «Les llimones casolanes» complirà prompte un segle. Ha canviat molt la situació de la dona des dels anys 20 del segle passat?

La situació de la dona fa un segle era molt distinta. No hi havia drets per la dona, en general. Vivía somesa a l'home. No podia votar... En Espanya, pot votar a partir de 1931, quan la Segona República; però, en temps de la dictadura del general Franco, la situació canvia moltíssim en contra de la dona. No podia treballar fora de la seua casa sense l'autorització del pare o, en el seu cas, del marit; i això va ser aixina fins 1975... En l'època democràtica, des de 1975-1976, hi ha hagut una discriminació positiva a favor de la dona; la societat ha seguit mascliste encara els últims anys, però la situació

universitària i igualitària en moltes esferes de la vida ha fet canviar el panorama. A partir d'aquí, la resposta és oberta.

15. Digues el nom de cada personatge, la relació de parentiu que té amb els altres i l'acció que està realitzant a l'inici del poema.

Personatges. Una família: Metimna, la dona; Licas, l'home; pares de dos fills: Liceni i Naïs. L'organització familiar és la pròpia d'un patriarcat: la mare fa la tasca de la casa i el dinar, es mou molt; el pare descansa i espera el dinar; els fills trenquen coses i ploren... Hi ha un final de repós i acceptació estoica de la dona.

16. A quin motiu creus que obeeix l'adjectiu del títol del poema: «Les llimones casolanes»?

Les llimones són *casolanes*: es considera un fruit –un cítric– conreat al jardí de la casa, però, sobretot, simbolitza –al costat del símbol vital de l'aigua– els contrastos de la vida: agra i dolça, laboriosa i calmosa. Contrasta amb la mel del romaní. La conclusió és de domini calmós i predominància de la “pau casolana”.

17. «Canticel». Localitza i escolta les versions musicades de «Canticel» (1923) cantades per Guillermina Motta i per Eduard Toldrà.

Resposta lliure.

Tema 8, sin imprimir en la 1.ª edición del libro.

Tema afegit. Cal afegir pàgines i el nombre de les activitats

Literatura. Tema 8. Narrativa del segle d'Or

1. Llig el fragment de *L'Espill*, de Jaume Roig. Retrata els costums d'algunes dones de la burgesia: diversions de casades fora de casa amb jóvens... ¿Quins autors literaris hi apareixen? ¿Hi ha ironia en el text?

Es mencionen Boccaccio (amb les contes atrevides i amb freqüència eròtics del *Decameró*), el filòsof Plató, el poeta i pensador Marc Tul·li Ciceró, Cató (famós per la seua gramàtica) i el poeta italià Dant, l'autor de *La divina comèdia*. La ironia és una característica molt abundant per enfatitzar la sàtira dels costums de les dones. Des de l'inici hi ha contraposicions iròniques: “fins llums enceses / moltes enteses”, la menció de “jóvens sabits”, el fet de fer versos sobre teles i peces, o la socarroneria final de citar famosos autors en llatí i en italià, moderns, però amb dos versos últims definitius: “Qui menys sabia / més hi mentia; / e tots parlaven, / no s'escoltaven”.

2. Assenyala la mètrica bàsica del fragment i el tipus d'estrofa.

Mètrica: versos habitualment de 5 + 5 síl·labs. En realitat, són dos versos de cinc síl·labs, encara que la presentació siga, en el llibre, d'un vers de 10 síl·labs (versos de dos hemistiquis: 5 + 5). La rima interna del decasíl·lab forma una llarga sèrie de versos apariats. Són versos massa curts per facilitar la narració fluïda.

3. Comenta el següent fragment del capítol 226 de la Crònica de Ramon Muntaner. L'acció del text se situa a Grècia (1305-1307): des de Gal·lípoli es va organitzar una expedició de càstig contra els alans per tal de venjar l'assassinat de Roger de Flor, el cabdill dels almogàvers, que pertanyia a l'exèrcit de la corona d'Aragó.

L'aclaració del fragment, segons Glòria Casals *et al.*, és aquesta. Situació del text. L'acció del text se situa a Grècia en els anys 1305-1307, durant els quals els almogàvers, sota el comandament de Ramon Muntaner i altres caps, constituïren un veritable Estat català a Gal·lípoli, plaça forta de la península dels Dardanels. A partir de l'estructura militar d'aquesta ciutat organitzaren tot un seguit d'expedicions de càstig per les terres gregues, per tal de venjar l'assassinat de Roger de Flor, el cabdill dels almogàvers. El capítol 226 de la *Crònica* narra precisament la batalla contra els alans (mercenaris d'origen asiàtic al servei de l'imperi grec, els quals foren els autors materials de la mort de Roger de Flor) i la posterior victòria catalana. El nostre fragment es troba després de la derrota dels alans.

Contingut. El fragment relata la història d'un cavaller alà que fugia amb la seua muller de la persecució catalana. L'anècdota de la narració té aquell aire de relatat dels esdeveniments que han impressionat fortament qui els ha presenciats. Muntaner mostra aquí el seu talent de narrador en explicar-nos de manera breu, però molt expressiva, l'heroïcitat d'un enemic. El cavaller alà es defensa "tan fort" que el nostre cronista no pot deixar de relatar-nos-ho amb admiració. Tanmateix, el que més impressiona no és la lluita en si, siné la mort de la dona a mans del seu marit per tal d'evitar que caiguera en poder dels almogàvers. L'autor remarca que abans de matar-la la va "abraçar e besar" i que després "no es volc llevar prop de la dona estrò l'hagren tot especejat". I per si cabia dubte que el cavaller alà actuava forçat per les circumstàncies, Muntaner insiteix de manera expressa que "ab dolor feïa ço que faïa".

Per a una correcta comprensió del relat, cal tindre en compte que els exèrcits medievals eren mercenaris, és a dir, que estaven formats per soldats professionals, la soldada dels quals era constituïda pel botí que ells treien de squejar els vençuts. I una part important d'aquest botí eren les dones i els infants enemics, com és ben palès al llarg de la Crònica de Ramon Muntaner.

4. Llig els dos textos següents... Una vegada feta la lectura, escriu una carta d'amor (declara el teu sentiment, demana una cita o alguna cosa semblant). Tothom, en el grup, tindrà un nombre secret (o un àlies), que escriurà amunt una fulla en blanc, i la depositarà dins una caixa o dins el calaix de la taula del professor. Després, cadascú prendrà un nombre i li escriurà la carta (de no més d'una pàgina) sense saber qui és. Depositarem la carta escrita dins la caixa del professor. Prederem, aleshores, la carta, el destinatari de la qual som nosaltres: és el moment d'escriure una resposta amb el to que vulguem (pel revers de la fulla, amb una extensió, doncs, de no més d'una pàgina). I, de nou, a la caixa del professor. Finalment, llegirem alguna carta en veu alta, comentarem el contingut i el tó, i corregirem l'expressió.

Resposta lliure.

Cal aprofitar l'exercici per recordar l'estructura bàsica d'una carta i les diverses registres possibles a l'hora d'escriure. És important acostumar als estudiants a expressar-se amb serietat formal i a posar voluntat i esforç en aprendre a comunicar sentiments: i això no significa renunciar a la ironia, la joia de l'escriptura, el joc de paraules, etc.

5. Llig, primer, concentradament, i després, interpreta amb gesticulacions i una adequada prosòdia aquest fragment de sant Vicent Ferrer.

Resposta oberta.

6. Llig aquest sermó en què sant Vicent explica com santa Caterina no es vol casar amb el fill de l'Emperador de Roma sense veure'l abans. Comenta oralment l'aseveració de l'ermità.

Resposta lliure.

7. Llig el següent sermó en veu alta, després d'aver-ho llegit comprensivament en silenci.

Resposta oberta. Sermó llegit.